

Θεσσαλονίκη: Προφίλ προσφύγων, αιτούντων άσυλο και υπηκόων τρίτων χωρών που δεν έχουν καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου

Προοπτικές και εμπόδια τοπικής ένταξης

Θεσσαλονίκη: Προφίλ προσφύγων, αιτούντων άσυλο και υπηκόων τρίτων χωρών που δεν έχουν καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου

Προοπτικές και εμπόδια τοπικής ένταξης

Συντονισμός έρευνας προφίλ: **Knut Mæhlumshagen**

Σύνταξη αναφοράς: **Σταματία Μπόσκου** (Ανεξάρτητη Συμβουλος) & **Μαργαρίτα Lundkvist-Χουντουμάδη** (JIPS)

Διευκόλυνση έρευνας: **Knut Mæhlumshagen** (Συντονιστής προφίλ μεταξύ φορέων NORCAP/UNHCR), **Kari Fyhn** (JIPS), **Svend-Jonas Schelhorn** (JIPS), **Steve Catling** (NORCAP/UNHCR) και **Meriç Vedia Özgüneş** (Δήμος Θεσσαλονίκης/UNHCR), **Δωροθέα Κοκοζίδου** (Δήμος Θεσσαλονίκης/UNHCR), **Άννα Σταματιάδη** (NRC), Θεοδώρα Γαζή (DRC), **Μαρίνα Σωτήρογλου** (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης) και **Βασιλική Μπουράντα** (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης).

Επεξεργασία αναφοράς: **Lisa McMunn**

Σχεδιασμός αναφοράς: **BakOS DESIGN**

Συμβουλευτική επιτροπή έρευνας προφίλ: Δήμος Θεσσαλονίκης, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), Νορβηγικό Συμβούλιο Προσφύγων (NRC), Κέντρο Καθημερινής Φροντίδας Προσφύγων Αλκυόνη, Σύνδεσμος Άρσις για την Κοινωνική Υποστήριξη Νέων, Solidarity Now, Δανέζικο Συμβούλιο Προσφύγων (DRC), Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (IOM), εθελοντικός σύνδεσμος OMNES, δίκτυο κοινωνίας πολιτών Help Refugees, INTERSOS, Φιλοξενία και Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός.

Σύνταξη αναφοράς: Φεβρουάριος 2019.

Συλλογή δεδομένων: Απρίλιος – Ιούλιος 2018.

Ευχαριστήρια

Η παρούσα έρευνα προφίλ ξεκίνησε για να γίνουν καλύτερα κατανοητές οι προκλήσεις που αφορούν την τοπική ένταξη των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης και για να συγκεντρωθούν πρόσθετα στοιχεία για την ανάπτυξη πολιτικών και τον σχεδιασμό δράσεων στο Δήμο και τις εργασίες της κοινότητας ανθρωπιστικής βοήθειας και κοινωνίας πολιτών στη Θεσσαλονίκη. Επίσης, τα αποτελέσματα της έρευνας προφίλ παρέχονται για να λειτουργήσουν ως βάση για τη μελλοντική παρακολούθηση της τοπικής ένταξης της οποίας θα ηγηθεί ο Δήμος.

Η ολοκλήρωση αυτής της έρευνας προφίλ και ανάλυσης της κατάστασης των εκτοπισθέντων στη Θεσσαλονίκη αποτελεί κοινό επίτευγμα των δημοτικών αρχών, των φορέων του ΟΗΕ, των διεθνών και εθνικών ΜΚΟ, καθώς και των οργανισμών κοινωνίας των πολιτών. Ο Δήμος της Θεσσαλονίκης, μαζί με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, ξεκίνησαν τη διαδικασία. Ορίστηκε ένας Συντονιστής Έρευνας και μια Συμβουλευτική επιτροπή έρευνας προφίλ, καθώς και μια ομάδα Τεχνικών εργασιών που αποτελείται από τους εξής: τον Δήμο της Θεσσαλονίκης, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (UNHCR), το Νορβηγικό Συμβούλιο Προσφύγων (NRC), το Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Προσφύγων Αλκυόνη, την Κοινωνική Οργάνωση για την Υποστήριξη Νέων, Άρσις, την οργάνωση Solidarity Now, το Δανέζικο Συμβούλιο Προσφύγων (DRC), τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (IOM), το Σύλλογο εθελοντών OMNES, το δίκτυο κοινωνίας πολιτών Help Refugees, την οργάνωση INTERSOS, την οργάνωση FILOXENIA και τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό. Η Κοινή Υπηρεσία Έρευνας Προφίλ Εκτοπισθέντων (JIPS) παρείχε υποστήριξη σε όλη τη διάρκεια της δημιουργίας προφίλ.

Όλα τα μέλη της Συμβουλευτικής επιτροπής εργάστηκαν στην έρευνα προφίλ μέσω των διορισμένων προσώπων αναφοράς τους, τα οποία συζήτησαν από κοινού τους στόχους και τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις, αποφάσισαν σχετικά με τους δείκτες, έλεγξαν τα εργαλεία συλλογής δεδομένων, παρείχαν υποστήριξη με απαριθμητές και βοηθούς ποιοτικής συλλογής δεδομένων, έλεγξαν τα προκαταρκτικά αποτελέσματα και την τελική ανάλυση και οργάνωσαν τις διαβουλεύσεις με την κοινότητα. Η παρούσα έρευνα προφίλ υποστηρίχθηκε από συνεισφορές σε είδος και χρηματικές από UNHCR, NRC, NORCAP, DRC, UNICEF, Heinrich Böll Stiftung, JIPS, Αλκυόνη και Solidarity Now.

CITY OF THESSALONIKI

UNHCR
The UN Refugee Agency

ΝΟΡΒΗΓΙΚΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Τεχνική υποστήριξη
από:

Πίνακας περιεχομένων

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	6
ΓΙΑΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΕΚΤΟΠΙΣΘΕΝΤΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.....	6
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	6
ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ.....	7
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	9
ΓΙΑΤΙ ΝΑ ΕΚΠΟΝΗΘΕΙ ΕΡΕΥΝΑ ΠΡΟΦΙΛ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.....	11
ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΡΟΦΙΛ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ.....	13
2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΡΟΦΙΛ	14
ΟΜΑΔΕΣ- ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ.....	14
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΑΝΑΛΥΣΗΣ.....	15
ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	16
ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	18
3. ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ: ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	21
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΚΑΙ ΠΡΟΦΙΛ ΕΚΤΟΠΙΣΜΟΥ.....	22
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	26
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΒΙΟΠΟΡΙΣΜΟΥ.....	26
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	32
ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.....	36
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ	40
4. ΥΠΗΚΟΟΙ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΑΣΥΛΟΥ	43
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	43
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΚΑΙ ΠΡΟΦΙΛ ΕΚΤΟΠΙΣΜΟΥ.....	44
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	46
ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΑΣΤΕΓΙΑ	47
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΒΙΟΠΟΡΙΣΜΟΥ	48
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	50
ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.....	51
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ.....	52
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	54
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	64
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	76

Συνοπτική παρουσίαση

ΓΙΑΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΕΚΤΟΠΙΣΘΕΝΤΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Το κλείσιμο του αποκαλούμενου «βαλκανικού διαδρόμου» και η Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας τον Μάρτιο του 2016 μετέτρεψαν την Ελλάδα από χώρα «διέλευσης» σε χώρα φιλοξενίας αυξανόμενου αριθμού προσφύγων και αιτούντων άσυλο. Για την κάλυψη των αναγκών αυτού του αυξανόμενου πληθυσμού που παραμένει στην ελληνική ενδοχώρα, η ελληνική κυβέρνηση δημιούργησε ανοικτές δομές υποδοχής (ΑΔΥ) στη Βόρεια και Κεντρική Ελλάδα. Στις αρχές του 2016, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), μέσω των συνεργατών της, δημιούργησε προγράμματα στέγασης στον αστικό ιστό για τη φιλοξενία αιτούντων άσυλο με δικαίωμα μετεγκατάστασης, στο πλαίσιο των μέτρων ευρωπαϊκής αλληλεγγύης. Το πρόγραμμα εξελίχθηκε εστιάζοντας στους πλέον ευάλωτους αιτούντες άσυλο, για τους οποίους η διαμονή στις ΑΔΥ ήταν ακατάλληλη. Το Νορβηγικό Προσφυγικό Συμβούλιο (NCR) δημιούργησε ένα παρόμοιο πρόγραμμα στέγασης στα τέλη του 2016, εστιάζοντας επίσης στους πλέον ευάλωτους.

Οι αφίξεις στα χερσαία σύνορα Ελλάδας-Τουρκίας αυξήθηκαν στα τέλη του 2017 και κατά συνέπεια άρχισε να φτάνει υψηλότερος αριθμός ατόμων απευθείας στη Θεσσαλονίκη, χωρίς να έχει παρουσιαστεί στις συνοριακές αρχές. Έτσι, τα άτομα αυτά δεν καταγράφηκαν από τις ελληνικές αρχές και κατά συνέπεια στερούνταν πρόσβασης σε ένα αξιοπρεπές κατάλυμα ή άλλες μορφές βασικής βοήθειας, διαθέσιμες για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες.

Ο Δήμος της Θεσσαλονίκης και η ανθρωπιστική κοινότητα αποφάσισαν από κοινού να εκπονήσουν μια έρευνα προφίλ για τους πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο που διαμένουν στη Θεσσαλονίκη, καθώς και για Υπηκόους τρίτων χωρών που δεν έχουν καταγραφεί στην Υπηρεσία Ασύλου στη Θεσσαλονίκη. Στόχος ήταν να διερευνηθεί ο βαθμός τοπικής ένταξης των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο. Αυτό έγινε εξετάζοντας τις προοπτικές τους για το μέλλον, καθώς και τα εμπόδια και τις πιθανότητες για ευρύτερη οικονομική και κοινωνικοπολιτισμική ένταξη στην Ελλάδα. Η ανάλυση της κατάστασης ατόμων χωρίς έγγραφα της υπηρεσίας ασύλου εστίασε στις βασικές

προκλήσεις που αντιμετωπίζουν αυτές οι ομάδες, όπως η εκκρεμότητα νομιμοποίησης της παραμονής και η έλλειψη στέγης. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν θα αποτελέσουν μια βάση αναφοράς για μελλοντική παρακολούθηση της ένταξης, καθώς και ένα χρήσιμο εργαλείο για την εφαρμογή δράσεων ένταξης, όπως προβλέπεται στις εθνικές και τοπικές στρατηγικές ένταξης.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Ως επικεφαλής της άσκησης ορίστηκε μια Συμβουλευτική ομάδα έρευνας προφίλ τον Οκτώβριο του 2017 και προσλήφθηκε ένας συντονιστής έρευνας προφίλ για τη διαχείριση του έργου. Η Κοινή Υπηρεσία Έρευνας Προφίλ Εκτοπισθέντων (JIPS) στήριξε την έρευνα σε όλη τη διάρκειά της. Η Συμβουλευτική Ομάδα αποτελείτο από εκπροσώπους του Δήμου της Θεσσαλονίκης, της Ύπατης Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (UNHCR), του Νορβηγικού Συμβουλίου Προσφύγων (NRC), του Κέντρου Ημερήσιας Φροντίδας Προσφύγων Αλκυόνη, της Κοινωνικής Οργάνωσης για την υποστήριξη Νέων, Άρσις, του Solidarity Now, του Δανέζικου Συμβουλίου Προσφύγων (DRC), του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (IOM), του Συλλόγου εθελοντών OMNES, του δικτύου κοινωνίας πολιτών Help Refugees, της οργάνωσης INTERSOS, της οργάνωσης FILOXENIA και του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού. Η ομάδα πραγματοποίησε συσκέψεις σε όλη τη διάρκεια της έρευνας για να διαμορφώσει και να καταλήξει σε βασικά στοιχεία, όπως στόχοι, προσέγγιση μεθοδολογίας, δείκτες, ερωτηματολόγιο, ερμηνεία προκαταρκτικών ευρημάτων και συστάσεις.

Η έρευνα προφίλ συμπεριλάμβανε τις παρακάτω δύο στοχευόμενες ομάδες:

- ➔ **Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο** που έφτασαν στη Θεσσαλονίκη μετά από τον Ιανουάριο του 2015. Αυτή η ομάδα περιλάμβανε άτομα με δελτία προκαταγραφής αιτούντων άσυλο, κάρτες πλήρους καταγραφής αιτούντων άσυλο, αποφάσεις για χορήγηση ασύλου (πρόσφυγες και δικαιούχοι διεθνούς προστασίας), άδειες παραμονής ή άτομα που είχαν ασκήσει διοικητικά ή ένδικα μέσα κατά απορριπτικών αποφάσεων επί των αιτημάτων ασύλου τους.
- ➔ **Υπήκοοι τρίτων χωρών, μη καταγεγραμμένοι από την Υπηρεσία Ασύλου**, συμπεριλαμβανομένων ατόμων με υπηρεσιακά σημειώματα (χορηγηθέντα από την Αστυνομία) ή ατόμων με έγγραφα εκδοθέντα από το ελληνικό κράτος τα οποία είχαν λήξει ή

ατόμων χωρίς κανένα έγγραφο από το ελληνικό κράτος.

Η έρευνα καταγραφής προφίλ βασίστηκε σε μια έρευνα νοικοκυριών σε συνδυασμό με μια ποιοτική συλλογή δεδομένων και δράσεις συμμετοχής της κοινότητας. Μια δειγματοληπτική έρευνα νοικοκυριών προσφύγων και αιτούντων άσυλο, κάλυψε συνολικά 641 νοικοκυριά, τα οποία κατηγοριοποιήθηκαν σε 3 ομάδες: i. σε άτομα ενταγμένα στο πρόγραμμα διαμονής στον αστικό ιστό, στα οποία δόθηκαν διαμερίσματα, ii. σε άτομα που στεγάζονταν με ίδια μέσα στη Θεσσαλονίκη, δηλ. που νοίκιαζαν διαμερίσματα μόνο τους ή φιλοξενούνταν από φίλους, συγγενείς ή εθελοντές και iii. σε πλήρως εγγεγραμμένους διαμένοντες στις Ανοικτές Δομές Υποδοχής (ΑΔΥ) στα Διαβατά. Για τη ομάδα υπηκόων τρίτων χωρών που δεν είχαν καταγραφεί στην Υπηρεσία Ασύλου, ελλείψει διαθέσιμου μητρώου καταγραφής, εφαρμόστηκε μια τακτική δειγματοληψίας, που δεν είναι πιθανότητες. Αυτή η ομάδα συμπεριλάμβανε άτομα που διαμένουν ανεπίσημα στις ΑΔΥ, φιλοξενούνται από άτομα στη Θεσσαλονίκη ή είναι άστεγα.

ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο

❶ **Βασικά δημογραφικά στοιχεία:** Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο στο πρόγραμμα στέγασης αποτελούνταν από 43% γυναίκες, 60% άτομα κάτω των 18 ετών και 13% νοικοκυριά με ένα μέλος. Στην ΑΔΥ Διαβατών διαπιστώθηκε πολύ παρόμοιο προφίλ, με 44% γυναίκες, 60% άτομα κάτω των 18 ετών και 5% νοικοκυριά με ένα μέλος. Μεταξύ των προσφύγων και αιτούντων άσυλο που στεγάζονταν με ίδια μέσα, το προφίλ διαφέρει: μόνο 21% είναι γυναίκες, 14% είναι άτομα κάτω των 18 ετών και περισσότερα από τα μισά άτομα είναι νοικοκυριά με ένα μέλος. Οι διαφορές στα δημογραφικά προφίλ πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την ερμηνεία των παρακάτω αποτελεσμάτων:

❷ **Διάρκεια παραμονής στη Θεσσαλονίκη και προθέσεις για το μέλλον:** Η συντριπτική πλειονότητα των προσφύγων και αιτούντων άσυλο στο πρόγραμμα στέγασης και στην ΑΔΥ Διαβατών βρισκόταν στη Θεσσαλονίκη για λιγότερο από ένα έτος κατά το διάστημα της έρευνας. Η πλειονότητα των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης (60%) ανέφερε πρόθεση παραμονής στη Θεσσαλονίκη για μεγαλύτερο διάστημα και μία από τις βασικές συνθήκες για την επιτυχή τοπική ένταξη ήταν η εύρεση απασχόλησης. Μεταξύ των νοικοκυριών

στα Διαβατά, λιγότερα από τα μισά σκόπευαν να παραμείνουν στη Θεσσαλονίκη (45%) και περισσότερα από το ένα τρίτο (38%) σκόπευαν να μεταβούν σε άλλη χώρα της ΕΕ. Για τα νοικοκυριά με πρόθεση παραμονής, η δυνατότητα τοπικής ένταξης συνδεόταν σε μεγάλο βαθμό με την εύρεση διαφορετικού τύπου στέγασης. Τέλος, τα νοικοκυριά που στεγάζονταν με ίδια μέσα, ήταν κατά μέσο όρο για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στη Θεσσαλονίκη, καθώς σχεδόν τα μισά είχαν παραμείνει στην πόλη για περισσότερο από ένα έτος. Η ομάδα περιλάμβανε επίσης το μεγαλύτερο ποσοστό αναφοράς πρόθεσης παραμονής στη Θεσσαλονίκη για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα (76%). Για αυτά τα νοικοκυριά, βασική συνθήκη για την τοπική ένταξη ήταν η πρόσβαση στην απασχόληση και η εξασφάλιση νόμιμης παραμονής.

❸ **Οικονομική ένταξη:** Η οικονομική αδράνεια είναι πολύ υψηλή μεταξύ των γυναικών, με το 73% να μην εργάζεται και να μην αναζητάει εργασία, ενώ το ίδιο ισχύει μόλις για το 24% του αντρικού πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας. Η αναφερόμενη απασχόληση είναι πολύ χαμηλή στον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας στο πρόγραμμα στέγασης (5%) και στην ΑΔΥ Διαβατών (4%), ενώ είναι σημαντικά υψηλότερη στα άτομα που στεγάζονταν με ίδια μέσα (34%). Τα βασικά εμπόδια στην πρόσβαση στην απασχόληση σε όλες τις κατηγορίες συνδέονται με την έλλειψη διαθεσιμότητας θέσεων εργασίας στην Ελλάδα και την ανεπαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας.

Σε σύγκριση με τα νοικοκυριά στο πρόγραμμα στέγασης και στην ΑΔΥ Διαβατών, τα νοικοκυριά που στεγάζονταν με ίδια μέσα έδειξαν μεγαλύτερη δυνατότητα αυτάρκειας και είχαν συχνά αποδοχές από εργασία ως δευτερεύουσα πηγή εισοδήματος. Αυτή η πηγή εισοδήματος ήταν επιπρόσθετη της οικονομικής βοήθειας, που αποτελούσε τη βασική πηγή εισοδήματος σε όλες τις κατηγορίες ανάλογα με τον τύπο στέγασης. Ωστόσο, ταυτόχρονα, τα νοικοκυριά που στεγάζονταν με ίδια μέσα ανέφεραν ότι αδυνατούσαν να καλύψουν τα προβλεπόμενα μηνιαία έξοδα, όπως ενοίκιο και λογαριασμοί κοινής ωφέλειας, βιώνοντας απρόβλεπτα έξοδα συχνότερα και έτειναν να χρησιμοποιούν περισσότερο τις δωρεάν ανθρωπιστικές υπηρεσίες. Επίσης, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της κατηγορίας αυτών που στεγάζονταν με ίδια μέσα, διέφεραν σημαντικά με αυτά των δύο άλλων κατηγοριών, καθώς αποτελούνταν κατά προσέγγιση κατά το ήμισυ από άγαμους άντρες.

4 Κοινωνικοπολιτισμική ένταξη:

Στέγαση: Η ασφάλεια στεγαστικής μονιμότητας ήταν υψηλότερη στα νοικοκυριά που στεγάζονταν με ίδια μέσα, όπου το 75% νοίκιαζε το δικό του διαμέρισμα με τη συντριπτική πλειονότητα αυτού, 81%, να είχε μισθωτήριο συμβόλαιο. Επιπλέον, πάνω από τα μισά νοικοκυριά αναμενόταν να καταφέρουν να παραμείνουν στον ίδιο τύπο στέγασης για περισσότερο από έξι μήνες. Τα νοικοκυριά στο πρόγραμμα στέγασης και στην ΑΔΥ ανέφεραν υψηλή ανασφάλεια σχετικά με την αναμενόμενη διάρκεια παραμονής στην τρέχουσα κατηγορία στέγασής τους, με το 75% να αναφέρουν ότι «δεν γνώριζαν» για πόσο καιρό θα μπορούσαν να παραμείνουν. Η ασφάλεια της στεγαστικής μονιμότητας αναφέρθηκε στις συνεδρίες με την κοινότητα ως πολύ σημαντική για τους πρόσφυγες για την αίσθηση ασφάλειας, επιτρέποντας στις οικογένειες να εστιάζουν σε μακροπρόθεσμα σχέδια.

Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες: Η πρόσβαση στις υπηρεσίες επείγουσας υγειονομικής περίθαλψης είναι δωρεάν για όλους, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων. Σχεδόν όλα τα νοικοκυριά με ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης είχαν επισκεφτεί μια εγκατάσταση πρωτοβάθμιας ή επείγουσας υγειονομικής περίθαλψης. Η εκπαίδευση αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα για όλα τα παιδιά και είναι υποχρεωτική στην Ελλάδα για τα παιδιά ηλικίας 5-15 ετών. Το ποσοστό παρουσίας παιδιών στο δημοτικό σχολείο ήταν αρκετά υψηλό (78%) και οι γονείς δεν ανέφεραν σημαντικά προβλήματα σε σχέση με την παρουσία των παιδιών τους. Η κατοχή αριθμού μητρώου κοινωνικής ασφάλισης (ΑΜΚΑ) και αριθμού φορολογικού μητρώου (ΑΦΜ) αποτελεί προϋπόθεση για την πλήρη πρόσβαση στο ελληνικό σύστημα κοινωνικών υπηρεσιών. Η συντριπτική πλειονότητα των νοικοκυριών σε όλες τις κατηγορίες στέγασης είχε αποκτήσει ΑΜΚΑ και ΑΦΜ.

Κοινωνικά δίκτυα: Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο στην ΑΔΥ Διαβατών, η πλειονότητα των οποίων βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για λιγότερο από ένα έτος, ανέφεραν πολύ μικρότερη πρόσβαση στα υποστηρικτικά δίκτυα σε σύγκριση με τα νοικοκυριά που στεγάζονταν με ίδια μέσα. Τα νοικοκυριά που στεγάζονταν με ίδια μέσα, που ήταν για μεγαλύτερο διάστημα στη Θεσσαλονίκη, εμφανίζονταν σε μεγαλύτερο βαθμό να έχουν δίκτυα στα οποία μπορούν να βασιστούν όταν το χρειάζονται, ιδιαίτερα στη Θεσσαλονίκη. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ του πληθυσμού προσφύγων και της τοπικής κοινότητας αναφέρονταν γενικά ως θετικής φύσης.

Άτομα μη καταγεγραμμένα από την Υπηρεσία Ασύλου

1 Βασικά δημογραφικά στοιχεία: Ο ερευνώμενος πληθυσμός που δεν έχει καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου αποτελείται από διπλάσιο αριθμό αντρών σε σύγκριση με τις γυναίκες. Ο πληθυσμός ήταν αισθητά μικρός σε ηλικία, με το 82% να είναι κάτω των 35 ετών. Το 94% των νοικοκυριών ήταν νοικοκυριά με ένα μέλος. Το 63% του ερευνώμενου πληθυσμού είχε φτάσει στη Θεσσαλονίκη εντός ενός μήνα πριν από τη συλλογή δεδομένων.

2 Προθέσεις για το μέλλον: Κατά προσέγγιση τα μισά άτομα που δεν είχαν καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου που ερευνήθηκαν ανέφεραν πρόθεση παραμονής στη Θεσσαλονίκη (48%) και λιγότερο από ένα τρίτο των νοικοκυριών (30%) ανέφερε πρόθεση μετάβασης σε άλλη χώρα της ΕΕ. Από τα 336 ερευνώμενα άτομα, το 75% ανέφερε ότι σκόπευε να υποβάλει αίτημα για άσυλο στην Ελλάδα.

3 Άστεγοι: Η συντριπτική πλειονότητα (84%) των ερωτηθέντων που δεν είχαν καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου και είχαν φτάσει εντός ενός μήνα πριν από τη συλλογή δεδομένων ήταν άστεγοι. Μεταξύ των ατόμων που ήταν στη Θεσσαλονίκη από έναν έως έξι μήνες, σχεδόν ίσα ποσοστά αυτών διέμεναν μη δηλωμένα στην ΑΔΥ Διαβατών ή ήταν άστεγοι στη Θεσσαλονίκη. Οι άστεγοι ερωτηθέντες ήταν κατά κύριο λόγο μονοπρόσωπα νοικοκυριά (88%).

4 Μέσα βιοπορισμού: Το 41% των νοικοκυριών υπηκόων τρίτων χωρών μη καταγεγραμμένων από την Υπηρεσία Ασύλου ανέφεραν ότι δεν είχαν εισόδημα. Το 28% ζούσε με δικές του αποταμιεύσεις, ενώ το 18% λάμβανε εμβάσματα από συγγενείς και φίλους στο εξωτερικό. Η εμπλοκή σε αρνητικούς μηχανισμούς αντιμετώπισης προβλημάτων, όπως σεξουαλική εργασία, τονίστηκε στη διάρκεια της συλλογής δεδομένων ανώνυμα στους ερευνητές.

5 Πρόσβαση σε υπηρεσίες: Η πλειονότητα των νοικοκυριών υπηκόων τρίτων χωρών μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου ανέφερε την ανάγκη υγειονομικής περίθαλψης και τα περισσότερα από αυτά (55 στα 61 νοικοκυριά) είχαν καταφέρει να επισκεφτούν δομές παροχής υπηρεσιών υγείας, κυρίως κλινικές των ΜΚΟ. Η έλλειψη εγγράφων τεκμηρίωσης της νόμιμης παραμονής των ατόμων στην Ελλάδα εμπόδιζε την πρόσβασή τους σε δημοτικές υπηρεσίες και άλλες υπηρεσίες, όπως η πρόσβαση στην εκπαίδευση.

1.

Εισαγωγή

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Το 2015 καταγράφηκε ρεκόρ αφίξεων ατόμων μέσω θαλάσσης στην Ευρώπη, με σκοπό την αναζήτηση ασύλου. Η πλειονότητα των ατόμων προέρχονταν από Συρία, Ιράκ και Αφγανιστάν,¹ ενώ τα βασικά σημεία εισόδου στην Ευρώπη ήταν μέσω της Νότιας Ιταλίας και των ελληνικών νησιών στο βορειοανατολικό Αιγαίο. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), μόνο το 2015 έφτασαν 856.723 άτομα στην Ελλάδα μέσω θαλάσσης,² πολλά από τα οποία μετέβησαν στη συνέχεια σε άλλες χώρες στην Ευρώπη. Στις αρχές του 2016 έγιναν προσπάθειες για μείωση της ροής αφίξεων μέσω του κλεισίματος του «βαλκανικού διαδρόμου» την 8η Μαρτίου και της επακόλουθης Κοινής Δήλωσης Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) – Τουρκίας την 20η Μαρτίου³ η οποία άλλαξε κατά πολύ το πλαίσιο. Σε σύντομο χρονικό διάστημα, η Ελλάδα μετατράπηκε από χώρα διέλευσης ατόμων «καθ' οδόν» σε άλλους προορισμούς στη Βόρεια Ευρώπη, σε χώρα που φιλοξενεί αυξανόμενο πληθυσμό προσφύγων και αιτούντων άσυλο, οι οποίοι θα παρέμεναν στην Ελλάδα το άμεσο μέλλον. Η φύση της ανταπόκρισης άρχισε να αλλάζει για να καλύψει τις ανάγκες ενός, κατά κύριο λόγο, σταθερού πληθυσμού που δεν επρόκειτο να μετακινηθεί άμεσα.

Το προαναφερόμενο κλείσιμο του «βαλκανικού διαδρόμου» μεταξύ Ελλάδας και Βόρειας Μακεδονίας οδήγησε στην παραμονή περίπου 10.000 ατόμων στην ελληνική πλευρά των συνόρων, γύρω από το χωριό της Ειδωμένης. Δημιουργήθηκαν ανεπίσημοι καταυλισμοί που στερούνταν επαρκών, βασικών υπηρεσιών. Οι συνθήκες ήταν κακές και λόγω του μεγάλου αριθμού ατόμων, η κατάσταση επιδεινώθηκε γρήγορα. Για την

κάλυψη των αναγκών αυτού του πληθυσμού και την αποσυμφόρηση της περιοχής των συνόρων, η ελληνική κυβέρνηση δημιούργησε τριάντα πέντε⁴ Ανοικτές Δομές Υποδοχής (ΑΔΥ) στη Βόρεια και Κεντρική Ελλάδα. Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα της κατάστασης, διάφορα σημεία επιλέχθηκαν παρά το γεγονός ότι θεωρούνταν ακατάλληλα για μακροχρόνια στέγαση (αποθήκες κλπ). Αυτές οι τοποθεσίες χρησιμοποιήθηκαν ως προσωρινοί χώροι, με πρόθεση κλεισίματός τους αμέσως μόλις θα γίνονταν διαθέσιμες εναλλακτικές επιλογές διαμονής.

Τη δεδομένη στιγμή, η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου αντιμετώπιζε επίσης προκλήσεις, καθώς οι μεγάλοι αριθμοί των ανθρώπων που παρέμεναν στην Ελλάδα χρειαζόταν πλέον να καταγραφούν από την Υπηρεσία Ασύλου εντός σύντομου χρονικού διαστήματος. Για να αντιμετωπιστεί αυτό το ζήτημα, πραγματοποιήθηκε άσκηση προκαταγραφής μεγάλης κλίμακας, με τη στήριξη του UNHCR. Σκοπός της άσκησης ήταν να εξασφαλίσει ότι όλα τα άτομα θα είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν τη θέλησή τους να ζητήσουν άσυλο και να εξασφαλίσουν τα αντίστοιχα έγγραφα.

Ταυτόχρονα, το πρόγραμμα μετεγκατάστασης, σχεδιασμένο για τη μεταφορά κατάλληλων υποψηφίων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες για την αναζήτηση ασύλου, άρχισε να ενισχύεται.

Τους επόμενους μήνες ακολούθησαν προκλήσεις, με καθυστερήσεις στις μετεγκαταστάσεις και τις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης, με αποτέλεσμα την επιβράδυνση της μετακίνησης ατόμων στις ΑΔΥ. Οι εργασίες αναβάθμισης και προετοιμασίας των χώρων για τον χειμώνα καθυστέρησαν επίσης.

¹ <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/46970>

² <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179>

³ Η Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας είναι μια δήλωση συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών και της κυβέρνησης της Τουρκίας. Σκοπός του είναι ο έλεγχος της διέλευσης προσφύγων και μεταναστών από την Τουρκία στα ελληνικά νησιά και αρχικά προοριζόταν για τη μείωση των μεγάλων αριθμών ατόμων που ταξιδεύουν παράνομα στην Ευρώπη. «1) Όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες που περνούν από την Τουρκία στα ελληνικά νησιά από τις 20 Μαρτίου 2016 θα επιστρέφονται στην Τουρκία... 2) Για κάθε Σύρο που επιστρέφεται στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, άλλος ένας Σύρος θα επανεγκαθίσταται από την Τουρκία στην ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη τα Κριτήρια ευαλωτότητας του ΟΗΕ.»

⁴ Λαγκαδίκια, Νέα Καβάλα, Γιαννισιά, Βέροια, Αλεξάνδρεια, Βαγιοχώρι, Sinatex, Βασιλικά, Σέρρες, Δράμα, Καβάλα, Χαλκικό, Πέτρα Ολύμπου, Νηρέας, Φρακαροί, ΣΟΦΤΕΞ, ΔΙΟΝ ΑΒΕΤΕ, Δερβένι, Ωραιόκαστρο, Κτήμα Ηρακλής, Κυψελόχωρι, Κουτσόχωρο, Ρόκα, Τρίκαλα, Βόλος, Κατσικάς, Φανερωμένη, Τσεπέλοβο, Κονισιά, Αγία Ελένη, Δολιανά, Φιλιπιάδα, Χερσό, Καραμανλής, Διαβατά.

Αυτοί οι παράγοντες οδήγησαν στη συνέχιση διαβίωσης σε υποτυπώδεις συνθήκες για τα φιλοξενούμενα άτομα, σε περιοχές που προορίζονταν για βραχυπρόθεσμη παραμονή. Το πρόβλημα εντάθηκε περισσότερο, καθώς προχωρούσε ο χειμώνας του 2016.

Παράλληλα, ο UNHCR και οι συνεργάτες του δημιούργησαν σταδιακά το πρόγραμμα στέγασης στον αστικό ιστό. Σκοπός του ήταν να προσφέρει πρόσθετο χώρο για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, με εστίαση στους πλέον ευάλωτους, για τους οποίους ήταν ακατάλληλη η διαμονή στις ΑΔΥ. Αρχικά, η πλειονότητα των χώρων δόθηκε σε ευάλωτους υποψήφιους μετεγκατάστασης, αλλά καθώς τα δημογραφικά στοιχεία και οι ανάγκες στη χώρα άλλαξαν, συμπεριλήφθηκαν και οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα. Άλλες ΜΚΟ δημιούργησαν παράλληλα προγράμματα, παρέχοντας καταφύγια στους αιτούντες άσυλο.

Τους επόμενους μήνες, οι αφίξεις στα νησιά συνεχίστηκαν σταθερά, παρά τον σταθερά μειούμενο χώρο και πραγματοποιήθηκαν τακτικές μετακινήσεις ατόμων προς την ηπειρωτική χώρα από τις ελληνικές αρχές, σε συντονισμό με τον UNHCR. Στην ηπειρωτική χώρα μεταφέρθηκαν μόνο άτομα που απαλλάχθηκαν από τις συνοριακές διαδικασίες ασύλου ή, συγκεκριμένα για τους Σύρους, των οποίων οι αιτήσεις έγιναν δεκτές προς εξέταση στην Ελλάδα, σύμφωνα με τους νομικούς όρους που εισήχθησαν για την εφαρμογή της Δήλωσης ΕΕ Τουρκίας. Ταυτόχρονα, ένας αριθμός ΑΔΥ στην ηπειρωτική χώρα που είχαν οριστεί ως προσωρινοί χώροι άρχισαν να κλείνουν, αυξάνοντας την πίεση στους διαθέσιμους χώρους.

Οι εισροές προσφύγων μέσω της ανατολικής Μεσογείου αυξήθηκαν σημαντικά το δεύτερο εξάμηνο του 2017. Κατά προσέγγιση 26.000 άτομα έφτασαν στην Ελλάδα χερσαία και μέσω θαλάσσης αυτό το διάστημα.⁵ Αύξηση στις αφίξεις μέσω του Έβρου στα χερσαία σύνορα Ελλάδας-Τουρκίας παρατηρήθηκε συνολικά το 2017. 5.677 αφίξεις καταγράφηκαν εκείνο το έτος, ενώ η Τουρκία ανέφερε την αναχαίτιση ακόμη 28.400 αποπειρών διέλευσης μέσω της χερσαίας οδού⁶.

Ορισμένα άτομα αναγκάστηκαν να σταματήσουν στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) στο Φυλάκιο του Έβρου. Εκεί, κάποια άτομα καταγράφηκαν από το κράτος και εκχωρήθηκαν σε ΑΔΥ στην ενδοχώρα. Αντίθετα με τις μεταφορές από τα νησιά, δεν προσφέρθηκε επίσημη μεταφορά στα άτομα που δηλώθηκαν στο Φυλάκιο. Παρουσιάστηκαν αυξητικές τάσεις στα άτομα που έφταναν απευθείας στη Θεσσαλονίκη, χωρίς να σταματούν στα σύνορα για να δηλωθούν στις αρχές. Η νέα αυτή τάση καταλογίστηκε σε διάφορους παράγοντες, αλλά κυρίως στο γεγονός ότι λαθρέμποροι μετέφεραν άτομα απευθείας στην πόλη της Θεσσαλονίκης αντί στην εγκατάσταση υποδοχής στο Φυλάκιο. Για τους σκοπούς της παρούσας αναφοράς, ο όρος «αυθόρμητη άφιξη»⁷ θα χρησιμοποιείται ως αναφορά σε αυτήν την ομάδα.

Καθώς οι αυθόρμητες αφίξεις συνέχιζονταν σε χώρους εκτός των επίσημων μεταφορών (από τα νησιά ή το ΚΥΤ Φυλακίου) δεν δηλώνονταν επίσημα ως διαμένοντα εκεί από τις ελληνικές αρχές. Με αυτόν τον τρόπο, τα συγκεκριμένα άτομα δεν είχαν πρόσβαση σε αξιοπρεπές καταφύγιο ή άλλες μορφές βασικής βοήθειας διαθέσιμες στα άτομα που είχαν δηλωθεί σε πρόγραμμα στέγασης ή ΑΔΥ. Επίσης, δεν δικαιούνταν τη βοήθεια σε μετρητά που παρεχόταν σε μηνιαία βάση σε όλους τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα, καθώς δεν πληρούσαν ένα από τα κριτήρια, δηλαδή δεν είχαν δηλωθεί σε χώρο ούτε παρείχαν διεύθυνση κατοικίας. Καθώς οι αριθμοί των ατόμων σε αυτήν την επισφαλή κατάσταση αυξάνονταν, η κατάστασή τους γινόταν ολοένα και περισσότερο προβληματική. Κάποια άτομα βρήκαν ανεπίσημη ή προσωρινή διαμονή στα αστικά κέντρα, άλλα ζούσαν ανεπίσημα σε ΑΔΥ και κάποιοι στεγάστηκαν σε καταλήψεις ή κοιμόντουσαν στους δρόμους της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας, ενώ κάποιοι άλλοι συνέχισαν το ταξίδι τους εκτός Ελλάδας.

Οι αφίξεις μέσω των χερσαίων συνόρων συνεχίστηκαν το 2018 και τον Απρίλιο του ίδιου έτους οι χερσαίες αφίξεις ξεπέρασαν σε αριθμό αυτές των νησιών⁸. Οι αυξανόμενες αφίξεις μέσω Έβρου και η έλλειψη χώρου στις ΑΔΥ και τα προγράμματα στέγασης στον αστικό ιστό συνεχίστηκαν. Τον Απρίλιο του 2018

⁵ Desperate Journeys, January-July 2018, σελ.8, UNHCR. <http://www.unhcr.org/desperatejourneys/>.

⁶ Desperate Journeys, January 2017-March 2018, UNHCHR <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/63039>

⁷ Ως «αυθόρμητες αφίξεις» ορίζονται τα άτομα που έφτασαν στη Θεσσαλονίκη εκτός πλαισίου επίσημης μεταφοράς, οργανωμένου από τις ελληνικές αρχές. Αυτά είναι τα άτομα που έφτασαν στην Ελλάδα μέσω των συνόρων του Έβρου, ταξιδεύοντας απευθείας στη Θεσσαλονίκη και τις γύρω περιοχές, χωρίς να σταματήσουν στην εγκατάσταση ΚΥΤ στο Φυλάκιο ή τα άτομα που αποδεσμεύτηκαν από την εγκατάσταση ΚΥΤ στον Έβρο, χωρίς να συμπεριληφθούν σε επίσημη μεταφορά σε ΑΔΥ. Η πλειονότητα αυτών των ατόμων δεν διαθέτει έγγραφα ή διαθέτει μόνο έγκυρη ή ληγμένο υπηρεσιακό σημειωμα. Η Σημείωση Αστυνομίας είναι ένα διοικητικό έγγραφο που παρέχεται από την Αστυνομία μετά από δήλωση του ατόμου σε αστυνομικό τμήμα. Διατηρώντας αυτό το έγγραφο, το άτομο έχει το δικαίωμα νόμιμης παραμονής στην Ελλάδα για ένα χρονικό διάστημα μετά από την ημερομηνία έκδοσης. Η διάρκεια των υπηρεσιακών σημειωμάτων ποικίλλει. Μπορούν να εκδοθούν για τουλάχιστον 30 ημέρες και για έως 6 μήνες.

⁸ Φύλλο δεδομένων UNHCR για την Ελλάδα, Μάιος 2018. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/64032.pdf>

παρουσιάστηκε μια ξαφνική εισροή νέων αφίξεων, που άρχισαν να συσσωρεύονται αντίστοιχα σε σημεία στο κέντρο της πόλης. Οι αφίξεις αυτές ανακατευθύνθηκαν αργότερα σε δύο ΑΔΥ (Λαγκαδίκια και Διαβατά) όπου ανέμεναν για δήλωση, με τα άτομα να κοιμούνται σε εξωτερικούς χώρους, σε σκηνές και σε δημόσια κτίρια. Παρότι οι προσπάθειες ανακατεύθυνσης αυτών των ατόμων σε τοποθεσίες όπου θα έχουν πρόσβαση σε βασική βοήθεια συνεχίζονται, τη στιγμή της συγγραφής του παρόντος το πρόβλημα παραμένει και οι αφίξεις μέσω νησιών και χερσαίων συνόρων συνεχίζονται.

Αυτήν τη στιγμή, η πλειονότητα των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης διαμένει σε διαμερίσματα και όχι σε ΑΔΥ. Μόνο μία τοποθεσία συνδέεται με τα δρομολόγια των αστικών λεωφορείων της Θεσσαλονίκης, ενώ όλες οι άλλες βρίσκονται μακριά από την πόλη. Παρότι υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες που διαμένουν σε προγράμματα στέγασης στον αστικό ιστό και χώρους ανοικτής διαμονής, πολύ λιγότερα είναι γνωστά για τα άτομα που στεγάζονταν με ίδια μέσα, που διαμένουν ανεπίσημα σε χώρους ανοικτής διαμονής και τις αυθόρμητες αφίξεις.

Καθώς η παραχώρηση ασύλου αυξάνεται στην Ελλάδα, υπάρχει ανάγκη μετατόπισης της εστίασης προς τις μακροπρόθεσμες ανάγκες αυτού του αυξανόμενου πληθυσμού. Στη διάρκεια των συνεντεύξεων (2018), η κυβέρνηση βρίσκονταν στη διαδικασία ορισμού του χρονικού πλαισίου σχετικά με το διάστημα κατά το οποίο οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας θα πληρούν τα κριτήρια για τη λήψη βοήθειας, μετά από την παραχώρηση της σχετικής κατάστασης. Ωστόσο, από τον Μάρτιο του 2019, αποφασίστηκε επίσημα η διακοπή της παροχής βοήθειας, με την υπουργική απόφαση 6382/2019 (Εφημερίδα Κυβερνήσεως Β' 853/12-3-2019) και είμαστε 6 μήνες μετά από την εφαρμογή της απόφασης θετικού Καθορισμού καθεστώτος πρόσφυγα. Παρότι εξελίσσονται κάποιες πρωτοβουλίες για την προώθηση της ένταξης και της αυτάρκειας, αρκετά εμπόδια παραμένουν, ειδικά στον τομέα της πρόσβασης στην απασχόληση.

ΓΙΑΤΙ ΝΑ ΕΚΠΟΝΗΘΕΙ ΕΡΕΥΝΑ ΠΡΟΦΙΛ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

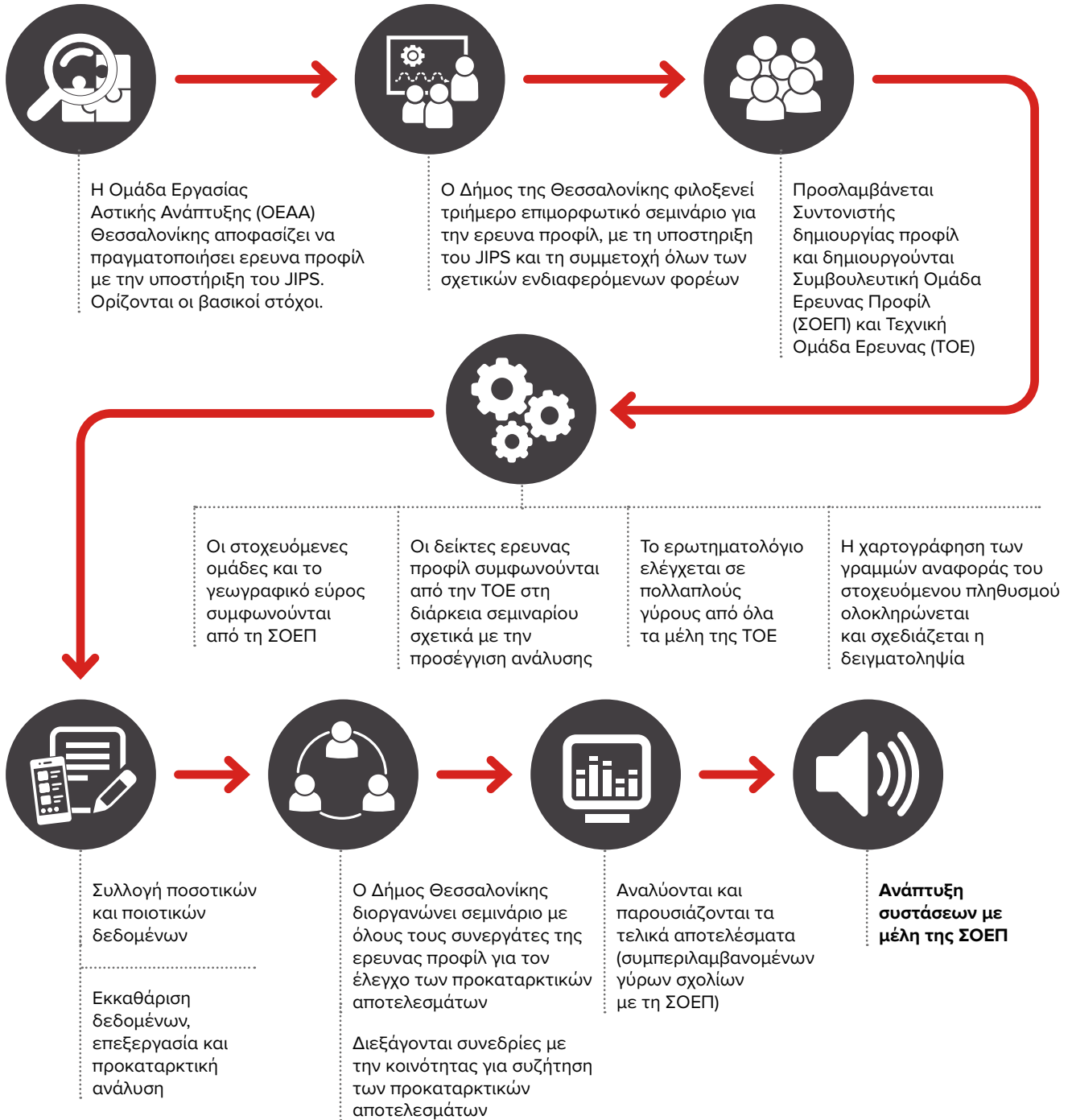
Τον Οκτώβριο του 2016, η Ομάδα Εργασίας Αστικής Ανάπτυξης (ΟΕΑΑ) Θεσσαλονίκης δημιουργήθηκε για την ενίσχυση του συντονισμού των ανθρωπιστικών φορέων και την αντιμετώπιση των προκλήσεων σχετικά με τις εργασίες με τον εκποτισθέντα πληθυσμό στη Θεσσαλονίκη. Η ΟΕΑΑ συν-προεδρεύεται από τον Δήμο της Θεσσαλονίκης και τον UNHCR, ενώ άλλα μέλη περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα αστικών συμμετεχόντων, όπως γειτονικούς δήμους, ΜΚΟ, κοινωνίες πολιτών και ad hoc συμμετοχή από σχετικά υπουργεία.

Τον Μάρτιο του 2017 ξεκίνησε μια διαδικασία ανάπτυξης στρατηγικής ΟΕΑΑ. Η έλλειψη δεδομένων σχετικά με τον αστικό προσφυγικό πληθυσμό που διαμένει στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης επισημάνθηκε ως σημαντικό ζήτημα. Επίσης, ο Δήμος της Θεσσαλονίκης συμμετείχε στην οριστικοποίηση του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης για την Ένταξη Προσφύγων και Μεταναστών, παρακολουθώντας την ένταξη σε σχέση με μια γραμμή αναφοράς, καθώς και αξιόπιστα δεδομένα για να βασιστεί ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός. Κατά συνέπεια, ο Δήμος της Θεσσαλονίκης ζήτησε επίσημα την υποστήριξη του UNHCR για να ξεκινήσει μια πλήρη άσκηση δημιουργίας αστικού προφίλ. Κατόπιν του κοινού αιτήματος του Δήμου της Θεσσαλονίκης και του UNHCR, η Κοινή Υπηρεσία Δημιουργίας Προφίλ IDP (JIPS) υποστήριξε την άσκηση σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, τόσο μέσω συμμετοχής με συμβουλευτική ιδιότητα όσο και μέσω προσφοράς τεχνικής υποστήριξης.

Μια Συμβουλευτική ομάδα έρευνας προφίλ δημιουργήθηκε τον Οκτώβριο του 2017 ως επικεφαλής της άσκησης. Την ομάδα αποτελούσαν εκπρόσωποι του Δήμου της Θεσσαλονίκης, της Αλκυόνης, του ΑΡΣΙΣ, του Solidarity Now, του INTERSOS, του Βοήθεια στους Πρόσφυγες, του Omnes, του UNHCR, του Νορβηγικού Προσφυγικού Συμβουλίου (NCR), του Δανέζικου Προσφυγικού Συμβουλίου (DRC) και τους Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΙΟΜ). Σκοπός της Συμβουλευτικής ομάδας ήταν η παροχή συμβουλών και οδηγιών στις δραστηριότητες έρευνας προφίλ, η έγκριση των στόχων της έρευνας προφίλ, η παροχή σχολίων για τα ευρήματα (προκαταρκτικά και τελικά) και η υιοθέτηση της αναφοράς έρευνας προφίλ.

Επίσης, δημιουργήθηκε Τεχνική ομάδα έρευνας προφίλ. Η ομάδα αποτελείται από βασικά άτομα που διορίζονται από τη Συμβουλευτική ομάδα. Σκοπός της ήταν να σχεδιαστούν οι δραστηριότητες έρευνας

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΡΟΦΙΛ

προφίλ και να προσφερθούν σχόλια για όλα τα τεχνικά έγγραφα της έρευνας (π.χ. δείκτες, ερωτηματολόγια, σχέδια ανάλυσης κλπ). Για την εξασφάλιση επιτυχούς αποτελέσματος από την έρευνα προφίλ, θεωρήθηκε απαραίτητο να διεξαχθούν εκτενείς συζητήσεις με όλους τους σχετικούς εμπλεκόμενους φορείς, οι οποίες αφορούσαν και τεχνικά ζητήματα. Συσκέψεις της Συμβουλευτικής και Τεχνικής ομάδας έλαβαν χώρα σε διάφορα στάδια της έρευνας προφίλ. Στις συναντήσεις αυτές περιλαμβανόταν ένα σεμινάριο για τον ορισμό

των δεικτών έρευνας, και ένα για την ερμηνεία των προκαταρκτικών αποτελεσμάτων και την καθοδήγηση της ανάλυσης.

ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΡΟΦΙΛ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Η έρευνα προφίλ έχει ως στόχο την παροχή, στον Δήμο Θεσσαλονίκης και λοιπούς σχετικούς φορείς, των απαραίτητων πληροφοριών, προκειμένου να μπορούν να σχεδιάσουν πρωτοβουλίες υποστήριξης, πολιτικές, παροχές υπηρεσιών και προγράμματα ένταξης, σύμφωνα με τις ανάγκες των ατόμων που επηρεάζονται από τον εκτοπισμό, στη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης.

Οι συγκεκριμένοι στόχοι που συμφωνήθηκαν ήταν οι εξής:

- ➔ Η δημιουργία δημογραφικού προφίλ των προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των υπήκοοι τρίτων χωρών, μη καταγεγραμμένοι από την Υπηρεσία Ασύλου, κατά φύλο, ηλικία και άλλα σχετικά κριτήρια
- ➔ Η ανάλυση των ικανοτήτων, ευαλωτοτήτων και αμυντικών μηχανισμών Η αξιολόγηση του βαθμού ένταξης των στοχευόμενων πληθυσμών, με εστίαση στην πρόσβαση στις υπηρεσίες
- ➔ Η δημιουργία συνόλου δεικτών για τη μέτρηση του βαθμού ένταξης.⁹

Τα άτομα που επηρεάζονται από τον εκτοπισμό και διαμένουν στην περιοχή της Θεσσαλονίκης δεν μπορούν να ερμηνευθούν ως μία ενιαία ομάδα. Αυτό οφείλεται σε διάφορους σημαντικούς παράγοντες που ποικίλλουν σημαντικά στις διαφορετικές υπο-ομάδες. Οι παράγοντες αυτοί περιλαμβάνουν το νομικό καθεστώς, τα νομιμοποιητικά έγγραφα, τη δυνατότητα πρόσβασης σε βοήθεια και την προσβασιμότητα του πληθυσμού.

Κατά συνέπεια, για τους σκοπούς της παρούσας αναφοράς, ο στοχευόμενος πληθυσμός χωρίστηκε σε δύο κατηγορίες που αναλύονται ξεχωριστά:

- ➔ αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, όπως αναλύεται στο κεφάλαιο 3,
- ➔ υπήκοοι τρίτων χωρών, μη καταγεγραμμένοι από την Υπηρεσία Ασύλου, συμπεριλαμβανομένων ατόμων με υπηρεσιακά σημειώματα (χορηγηθέντα από την Αστυνομία) ή ατόμων με έγγραφα εκδοθέντα από το ελληνικό κράτος τα οποία είχαν λήξει ή ατόμων χωρίς κανένα έγγραφο από το ελληνικό κράτος, όπως αναλύεται στο κεφάλαιο 4.

Διαφορετικές προσεγγίσεις δειγματοληψίας σχεδιάστηκαν για αυτές τις δύο ομάδες, όπως εξηγείται λεπτομερώς στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας. Αυτό σημαίνει ότι μια συγκριτική ανάλυση των δεδομένων μεταξύ των δύο ομάδων δεν είναι εφικτή.

Η πρώτη κατηγορία, οι αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, αναλύεται περαιτέρω σε τρεις υπο-κατηγορίες, σύμφωνα με τον τύπο διαμονής, ως εξής:

- 1 Πρόγραμμα στέγασης ESTIA¹⁰
- 2 Ανοικτή Δομή Υποδοχής (Διαβατά) και
- 3 Στέγαση με ίδια μέσα.¹¹

Πραγματοποιήθηκε συγκριτική ανάλυση μεταξύ των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στα προγράμματα στέγασης, την ΑΔΥ Διαβατών και με στέγαση με ίδια μέσα.

⁹ Η επιλογή βασικών δεικτών για τη μέτρηση της ένταξης, με χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνας προφίλ ως γραμμή αναφοράς, θα πραγματοποιηθεί κατόπιν της ολοκλήρωσης της έρευνας από τον Δήμο Θεσσαλονίκης και τη Συμβουλευτική ομάδα έρευνας, σε συντονισμό με άλλες προσπάθειες ανάπτυξης δεικτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο (CoE, OECD) καθώς και σε εθνικό επίπεδο (όπως μια παρόμοια πρωτοβουλία του Δήμου Αθηναίων).

¹⁰ Το πρόγραμμα Στήριξης Έκτακτης Ανάγκης για την Ένταξη και τη Στέγαση (ESTIA) παρέχει στέγαση στον αστικό αστικό σε πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο σε διαμερίσματα. Εφαρμόζεται από τον UNHCR σε συντονισμό με 12 συνεργαζόμενους οργανισμούς σε όλη τη Βόρεια και Κεντρική Ελλάδα.

¹¹ Τα άτομα που νοικιάζουν διαμέρισμα με ίδια μέσα, είτε με επίσημο μισθωτήριο είτε με ανεπίσημη εκμίσθωση ή φιλοξενούνται από φίλους ή συγγενείς. (Περισσότερες λεπτομέρειες για τον ορισμό των πληθυσμιακών ομάδων που περιλαμβάνονται στην παρούσα μελέτη παρέχονται στο επόμενο κεφάλαιο για τη Μεθοδολογία).

2.

Μεθοδολογία έρευνας προφίλ

ΟΜΑΔΕΣ- ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Όπως αναφέρεται στο Κεφάλαιο 1, η έρευνα προφίλ συμπεριλάμβανε τις παρακάτω δύο στοχευόμενες ομάδες:

➔ **Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο** που έφτασαν στη Θεσσαλονίκη μετά από τον Ιανουάριο του 2015.¹² Αυτή η ομάδα-στόχος περιλαμβάνει άτομα που αιτούν άσυλο με κάρτα προκαταγραφής και πλήρη κάρτα καταγραφής και άτομα με έγγραφο απόφασης παραχώρησης ασύλου, κάρτα άδειας παραμονής ή αίτηση ασύλου βάσει διοικητικής έφεσης. Οι ομάδες χωρίστηκαν σε τρεις υπο-ομάδες (αναφερόμενες και ως «στρώματα») βάσει της κατάστασης διαμονής τους. Το πρώτο στρώμα αποτελείται από τα άτομα ενταγμένα στο πρόγραμμα στέγασης στον αστικό ιστό στα οποία δόθηκαν διαμερίσματα μέσω του προγράμματος ESTIA. Το δεύτερο στρώμα αποτελείται από τα νοικοκυριά που στεγάζονται με ίδια μέσα στη Θεσσαλονίκη, τα οποία ορίζονται ως νοικοκυριά που είτε νοικιάζουν μόνα τους διαμέρισμα είτε φιλοξενούνται από φίλους, συγγενείς ή εθελοντές. Το τρίτο στρώμα αποτελείται από κατοίκους που έχουν δηλωθεί στις Ανοικτές Δομές Υποδοχής στα Διαβατά.

➔ **Οι υπήκοοι τρίτων χωρών που δεν έχουν καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου** περιλαμβάνουν άτομα με υπηρεσιακό σημειωμα ή άτομα με έγγραφα εκδοθέντα από το ελληνικό κράτος τα οποία είχαν λήξει ή άτομα χωρίς έκδοση

εγγράφων από το ελληνικό κράτος. Στη μελέτη συμπεριλήφθηκαν άτομα που διαμένουν ανεπίσημα στις ΑΔΥ, άτομα τα οποία φιλοξενούνται από ιδιώτες στη Θεσσαλονίκη και άτομα που είναι άστεγα.¹³

Οι πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο χωρίς έγκυρη διεύθυνση οικίας δεν συμπεριλήφθηκαν στη μελέτη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι πληροφορίες για αυτά δεν είναι διαθέσιμες μέσω των βάσεων δεδομένων στις οποίες μπορεί να έχει πρόσβαση η ομάδα ερευνας. Η έλλειψη διαθέσιμων δεδομένων για αυτόν τον πληθυσμό σήμαινε ότι δεν είναι δυνατή η συγκέντρωση δείγματος. Επιπλέον, οι πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο τουρκικής εθνικότητας δεν έχουν συμπεριληφθεί στην έρευνα, καθώς δεν εξασφαλίστηκε πρόσβαση στις ακριβείς διευθύνσεις τους, λόγω ζητημάτων προστασίας. Επομένως, με τον τουρκικό πληθυσμό πραγματοποιήθηκαν συζητήσεις με ομάδες εστίασης.

Το γεωγραφικό πεδίο της έρευνας περιλαμβάνει τις έξι συνοικίες του Δήμου Θεσσαλονίκης και των εξής παρακείμενων Δήμων: Καλαμαριά, Νεάπολης-Συκεών, Παύλου Μελά, Κορδελιού-Ευόσμου, Αμπελοκήπων-Μενεμένης, Δέλτα, Θέρμης και Ωραιοκάστρου. Οι κάτοικοι της ανοικτής εγκατάστασης υποδοχής των Διαβατών¹⁴ συμπεριλήφθηκαν επίσης στην άσκηση. Ο λόγος επιλογής αυτής της ΑΔΥ ήταν η εγγύτητά της στην πόλη της Θεσσαλονίκης και η τακτική χρήση των υπηρεσιών του δήμου από τους κατοίκους της.

¹² Οι πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο που έφτασαν πριν από το 2015 αποτελούν μικρή ομάδα σε σύγκριση με όσους έφτασαν το 2015 και αργότερα. Αυτή η ομάδα πριν από το 2015 είχε μια αισθητά διαφορετική εμπειρία, λόγω της φύσης της υποδοχής και της αντίδρασης εκείνο το διάστημα. Κατά συνέπεια, οι αιτούντες άσυλο που έφτασαν πριν από το 2015 θεωρείται ότι βρίσκονται σε πολύ διαφορετική κατάσταση και δεν έχουν συμπεριληφθεί στην παρούσα μελέτη.

¹³ Η χρήση του όρου «άστεγος» βασίζεται στον ορισμό που παρέχεται στον Νόμο 4052/2012, Άρθρ. 29: «(1) Τα άστεγα άτομα αναγνωρίζονται ως μια ευάλωτη κοινωνική ομάδα που χαιρεί κοινωνικής προστασίας. Ως άστεγα άτομα ορίζονται τα άτομα που διαμένουν νόμιμα στη χώρα και στερούνται πρόσβασης σε ασφαλή και στέγαση, ιδιόκτητη, ενοικιαζόμενη ή ελεύθερα παραχωρούμενη, που θα πληρούσε τις τεχνικές απαιτήσεις και βασικές παροχές ύδρευσης και ηλεκτρισμού. (2) Ο άστεγος πληθυσμός περιλαμβάνει τα άτομα που διαμένουν στον δρόμο ή σε καταφύγια και τα άτομα που φιλοξενούνται, λόγω ανάγκης, από οργανισμούς ή άλλες μορφές θεσμικής φροντίδας.» Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, τα άτομα που κατά τη συλλογή δεδομένων δεν είχαν νομιμοποιήσει την κατάστασή τους, περιλαμβάνονται στην κατηγορία των «αστέγων». Επίσης, τα θεσμικά καταφύγια εξαιρέθηκαν, καθώς αυτή η επιλογή δεν ήταν διαθέσιμη στη στοχευόμενη ομάδα.

¹⁴ Η ομάδα έρευνας προφίλ αναγνώρισε αρχικά δύο ΑΔΥ, τα Λαγκαδικία και τα Διαβατά, ως πληρούσες τα κριτήρια εγγύτητας στην πόλη και χρήσης των υπηρεσιών του δήμου από τους κατοίκους. Ωστόσο, λόγω των επιπλοκών στην απόκτηση πρόσβασης στα Λαγκαδικία στο παρεχόμενο χρονικό διάστημα για τη συλλογή δεδομένων, αποφασίστηκε το σύνολο της συλλογής δεδομένων για αυτήν την υπο-ομάδα να πραγματοποιηθεί στα Διαβατά.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Διάφορες συσκέψεις πραγματοποιήθηκαν στην Τεχνική ομάδα έρευνας προφίλ για τη συζήτηση προσεγγίσεων στην ανάλυση της τοπικής ένταξης. Συμφωνήθηκε η προσέγγιση της ένταξης ως εξής:

- ➔ μια **πολύπλευρη έννοια** που αποτελείται από τις παρακάτω τέσσερις διαστάσεις: νομική ένταξη, οικονομική ένταξη, κοινωνικοπολιτισμική ένταξη και πολιτική/αστική ένταξη.¹⁵
- ➔ μια **σταδιακή διαδικασία** μετάβασης από την περιορισμένη ένταξη (π.χ. εξαρτώμενη από τα οικονομικά, με εξαίρεση της κοινωνικοπολιτισμικής πτυχής, πολιτικά παθητική) προς την ευρύτερη ένταξη (π.χ. αυτάρκη, με συμπερίληψη της κοινωνικοπολιτισμικής πτυχής, με συμμετοχή στην κοινότητα) σε όλες τις παραπάνω τέσσερις διαστάσεις. Η ανάλυση θα εστιάζει λοιπόν στην καταγραφή του βαθμού στον οποίο εντάχθηκαν τα άτομα στις διάφορες διαστάσεις.
- ➔ ως μια διαδικασία που περιλαμβάνει **πολλούς φορείς**:¹⁶ τον εκτοπισθέντα πληθυσμό, τον πληθυσμό φιλοξενίας, τις αρχές, την κοινωνία πολιτών και τον ανθρωπιστικό/αναπτυξιακό τομέα. Ιδανικά, απαιτείται κατανόηση του ρόλου όλων αυτών των φορέων για τη σωστή ανάλυση της διαδικασίας ένταξης. Η παρούσα μελέτη συνεισφέρει κυρίως με δεδομένα για τον εκτοπισθέντα πληθυσμό και πρέπει να συμπληρώνεται με ανάλυση του ρόλου των άλλων φορέων.
- ➔ μια διαδικασία που **ορίζεται από τις μελλοντικές προθέσεις των ατόμων και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους** (π.χ. φύλο, ηλικία, δυνατότητες και δεξιότητες).

¹⁵ Βλ. επίσης Κοινές βασικές αρχές για την πολιτική ένταξης μεταναστών στην ΕΕ, με εφαρμογή από το Συμβούλιο δικαιοσύνης και εσωτερικών τον Νοέμβριο του 2004 <https://bit.ly/2KPfiVm>

¹⁶ Βάσει των Συμπερασμάτων τοπικής ένταξης UNHCR 2005 EXCOM: «Τονίζεται ότι η τοπική ένταξη στο πλαίσιο των προσφύγων αποτελεί μια δυναμική και πολύπλευρη, αμφίδρομη διαδικασία που απαιτεί προσπάθειες από όλους τους εμπλεκόμενους, συμπεριλαμβανομένης της προετοιμασίας εκ μέρους των προσφύγων για προσαρμογή στην κοινωνία που τους φιλοξενεί, χωρίς κατάργηση της πολιτισμικής τους ταυτότητας και αντίστοιχης ετοιμότητας εκ μέρους των κοινοτήτων φιλοξενίας και των δημοσίων θεσμών για υποδοχή των προσφύγων και κάλυψη των αναγκών ενός πολυποίκιλου πληθυσμού», Βλ.: <https://bit.ly/2QynK07>

ΠΛΑΙΣΙΟ 1:

ΟΡΙΣΜΟΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

Δελτίο προ-καταγραφής αιτούντος άσυλο:

Το δελτίο, το οποίο χορηγείται στους αιτούντες άσυλο μετά την καταγραφή τους ως αιτούντες. Περιέχει την ημερομηνία του ραντεβού για την πλήρη καταγραφή.

Δελτίο πλήρους καταγραφής αιτούντος άσυλο:

Το δελτίο χορηγείται στους αιτούντες άσυλο μετά την ολοκλήρωση της πλήρους καταγραφής. Συνήθως περιέχει την ημερομηνία του ραντεβού για συνέντευξη.

Απόφαση χορήγησης ασύλου:

Η απόφαση της Υπηρεσίας Ασύλου (πρωτοβάθμια), η οποία χορηγεί στον αιτούντα το Καθεστώς Διεθνούς Προστασίας (πρόσφυγας ή επικουρική προστασία)

Δελτίο άδειας διαμονής (ΑΔΕΤ-Άδεια Διαμονής Ενιαίου Τύπου):

Στους ταυτοποιημένους πρόσφυγες χορηγείται δελτίο άδειας διαμονής για λίγους μήνες, αφού λάβουν την απόφαση χορήγησης ασύλου.

Αίτηση χορήγησης ασύλου στο πλαίσιο διοικητικής προσφυγής:

Σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης από την Υπηρεσία Ασύλου ή αντί για το καθεστώς πρόσφυγα που ζητείται να χορηγηθεί επικουρική προστασία, ο αιτών έχει δικαίωμα να υποβάλει προσφυγή σε Ανεξάρτητη Επιτροπή Προσφυγών (δευτεροβάθμια).

Υπηρεσιακό σημείωμα:

Πρόκειται για έγγραφο που εκδίδεται από την Αστυνομία σε πολίτες τρίτων χωρών που εισέρχονται στην Ελλάδα και το οποίο τους επιτρέπει να παραμείνουν στη χώρα για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, είτε βάσει της διαπίστωσης ότι η επιστροφή στη χώρα προέλευσης δεν είναι δυνατή, είτε ορίζοντας μια προθεσμία, κατά την οποία το άτομο οφείλει να εγκαταλείψει την Ελλάδα. Η διάρκεια της παραμονής που χορηγείται βάσει Υπηρεσιακού Σημειώματος ποικίλλει σε σχέση με διάφορους παράγοντες.

Μελλοντικές προθέσεις προσφύγων, αιτούντων άσυλο και ατόμων χωρίς τεκμηρίωση
Υπηρεσίας Ασύλου

Δημογραφικό προφίλ: φύλο, ηλικία, διαμονή, σύνθεση νοικοκυριού, ιστορικό μετανάστευσης/
εκτοπισμού και άλλα χαρακτηριστικά ποικιλότητας

Πρόσδοξ στις 4 διαστάσεις τοπικής ένταξης:

1. Νομική ένταξη: νομική τεκμηρίωση και δικαιώματα
2. Οικονομική ένταξη: πρόσβαση σε απασχόληση και στρατηγικές επιβίωσης
3. Κοινωνικοπολιτισμική ένταξη: πρόσβαση σε υπηρεσίες, στέγαση και πολιτισμική γνώση
4. Τοπική/πολιτική ένταξη: τοπική συμμετοχή

ΒΑΣΗ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΤΟΠΙΚΗΣ
ΕΝΤΑΞΗΣ

Το παρόν πλαίσιο ανάλυσης βασίζεται στον Οδηγό ανάλυσης βιώσιμων λύσεων που λειτουργικοποιεί το Πλαίσιο IASC για βιώσιμες λύσεις για IDP. Για περισσότερα, βλ.: <http://inform-durablesolutions-idp.org>

Η Τεχνική ομάδα έρευνας προφίλ εργάστηκε στην ανάπτυξη δεικτών για κάλυψη των τεσσάρων διαστάσεων της τοπικής ένταξης. Πραγματοποιήθηκε κοινό ημερήσιο εργαστήριο, όπου όλοι οι συνεργάτες έρευνας έλεγξαν και έθεσαν προτεραιότητα στους δείκτες. Αυτό αποτέλεσε το θεμέλιο του ερωτηματολογίου της έρευνας (βλ. Παράρτημα 1 για τη λίστα δεικτών και ερωτήσεων που δημιουργήθηκε). Η έρευνα νοικοκυριών πραγματοποιήθηκε μεταξύ Απριλίου και Ιουλίου 2018 με συσκευές κινητών τηλεφώνων. Για την ομάδα υπηκόων τρίτων χωρών που δεν έχουν καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου, τέθηκε μια συντομότερη λίστα δεικτών και ερωτήσεων, αναγνωρίζοντας ότι συγκεκριμένα θέματα ήταν λιγότερο σχετικά, δεδομένης της πολύ βραχύτερης διάρκειας παραμονής τους στη Θεσσαλονίκη.

Μια προσέγγιση μικτών μεθόδων χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα, όπου συνδυάστηκαν μέθοδοι συλλογής ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων, ανάλογα με τις πληροφορίες που αναζητούνταν. Η προσέγγιση περιλάμβανε συνεντεύξεις με βασικούς πληροφοριοδότες, συζητήσεις ομάδων εστίασης και έρευνα νοικοκυριών. Οι διαφορετικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στη διαδικασία περιγράφονται λεπτομερώς παρακάτω.

ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Τα ποιοτικά δεδομένα με τη μορφή συζητήσεων ομάδων εστίασης (ΣΟΕ) και συζητήσεων σύνθετης ομάδας συλλέχθηκαν σε διάφορα στάδια της έρευνας προφίλ για διαφορετικούς σκοπούς. Συγκεκριμένα:

- ➔ Πραγματοποιήθηκαν συζητήσεις τεσσάρων ομάδων με πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο στη διάρκεια της φάσης σχεδιασμού της έρευνας προφίλ, για να εξασφαλιστεί καλύτερη κατανόηση σχετικά με τον τρόπο προσέγγισης της έννοιας της τοπικής ένταξης και την καλύτερη διαμόρφωση των δεικτών και των εργαλείων συλλογής δεδομένων (βλ. Πλαίσιο 2).
- ➔ Πραγματοποιήθηκαν συζητήσεις τεσσάρων ομάδων εστίασης με υπηκόους τρίτων χωρών που δεν είχαν καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου και διέμεναν στην ΑΔΥ Διαβατών, κοντά στη Θεσσαλονίκη, συζητήσεις δύο ομάδων εστίασης με Αραβόφωνους και συζητήσεις δύο ομάδων εστίασης με ομιλούντες Φαρσί, χωρισμένων βάσει φύλου. Οι συμμετέχοντες στις ΣΟΕ διέμεναν στη Θεσσαλονίκη ως άστεγοι ή με ανεπίσημη διαμονή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, προτού μεταβούν από το κέντρο για να διαμείνουν ανεπίσημα στα Διαβατά.

ΠΛΑΙΣΙΟ 2:

ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Θέση προτεραιότητας σε θέματα από νέους Πακιστανούς

Οι συζητήσεις ομάδων εστίασης (ΣΟΕ) ενημέρωσαν την κατανόηση της τοπικής ένταξης και τον τρόπο σχεδιασμού του εργαλείου έρευνας με τους παρακάτω τρόπους:

- i. Με δεδομένη τη βραχυπρόθεσμη παραμονή του στοχευόμενου πληθυσμού στην Ελλάδα (πολλοί για λιγότερο από 6 μήνες), οι συμμετέχοντες στις ΣΟΕ έθεσαν προτεραιότητα με συνέπεια στην απασχόληση, τη στέγαση και την τεκμηρίωση, ως βασικά στοιχεία για την τοπική ένταξη. Αποφασίστηκε επομένως ότι διατηρώντας την ολιστική προσέγγιση στην ανάλυση της ένταξης (συμπεριλαμβανομένων της πολιτισμικής και πολιτικής ένταξης), το εργαλείο συλλογής δεδομένων θα εστίαζε συγκεκριμένα στην πρόσβαση στα μέσα επιβίωσης, την τεκμηρίωση και τη στέγαση.
- ii. Κάθε ομάδα εστίασης επισήμανε ένα κάπως διαφορετικό σύνολο βασικών στοιχείων ένταξης, ανάλογα με τη νομική κατάσταση και τις συνθήκες στέγασης των συμμετεχόντων. Αυτό επισήμανε την ανάγκη ανάλυσης της ένταξης εν όψει της κατάστασης τεκμηρίωσης και της κατάστασης στέγασης των ατόμων. Επομένως, το δείγμα διαστρωματώθηκε και κατά νομική κατάσταση και κατάσταση στέγασης. Τα αποτελέσματα αυτών των διαβουλεύσεων παρουσιάστηκαν στο κοινό εργαστήριο ανάλυσης με όλους τους συνεργάτες έρευνας προφίλ, για να εξασφαλιστεί ότι όλες οι αποφάσεις σχετικά με την ερμηνεία και την ανάλυση των δεδομένων διατηρούσαν την προοπτική των επηρεαζόμενων πληθυσμών.

Μία από τις προσεγγίσεις που χρησιμοποιήθηκαν περιλάμβανε διαδραστική συνεδρία, όπου ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να θέσουν προτεραιότητα σε διάφορα στοιχεία τοπικής ένταξης που απεικονίζονταν σε κάρτες.

Οι κάρτες απεικόνιζαν μεταξύ άλλων: γλωσσικές δεξιότητες, εργασία, έγγραφα, σχέσεις με τον ντόπιο πληθυσμό, πρόσβαση σε διοικητικές υπηρεσίες, πρόσβαση στην υγεία και την εκπαίδευση.

ΠΛΑΙΣΙΟ 3:

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΡΟΦΙΛ

Πραγματοποιήθηκαν διάφορες διαβουλεύσεις με πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο στη διάρκεια της προκαταρκτικής ανάλυσης των αποτελεσμάτων έρευνας προφίλ. Ο στόχος ήταν διπλός: η κοινοποίηση προκαταρκτικών αποτελεσμάτων στις ερευνώμενες ομάδες και η συζήτηση και η επικύρωση των ευρημάτων.

Πραγματοποιήθηκαν συνολικά τρεις συνεδρίες διαβούλευσης: μία στα αραβικά, μία στα ούρντου και μία στα φαρσί. Σε όλες τις συνεδρίες συμμετείχαν άντρες και γυναίκες. Η ομάδα μεσαζόντων που αναγνωρίστηκε αποτελείτο από άτομα με τις σχετικές γλωσσικές δεξιότητες, που είχαν εργαστεί και ως απαιριθμητές στη διάρκεια της έρευνας προφίλ. Έτσι είχαν καλή κατανόηση της κατάστασης των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο που διαμένουν στη Θεσσαλονίκη. Επίσης, ήταν εξοικειωμένοι με το εργαλείο συλλογής δεδομένων και τον τρόπο πραγματοποίησης των ερευνών.

Στη διάρκεια κάθε διαβούλευσης, παρουσιάστηκαν προκαταρκτικά αποτελέσματα έρευνας προφίλ σε αφίσες, με οπτικοποιήσεις δεδομένων και βασικές δηλώσεις, μεταφρασμένες στις σχετικές γλώσσες. Οι αφίσες αποτέλεσαν τη βάση για κοινή συζήτηση και ερμηνεία. Εκτός από την επικύρωση των αποτελεσμάτων, οι συμμετέχοντες συσκέφθηκαν για πιθανές λύσεις και παρείχαν συστάσεις για τον τρόπο κοινοποίησης των τελικών αποτελεσμάτων έρευνας στις κοινότητες προσφύγων και αιτούντων άσυλο.

Τα αποτελέσματα αυτών των διαβουλεύσεων παρουσιάστηκαν στο κοινό εργαστήριο ανάλυσης με όλους τους συνεργάτες έρευνας προφίλ, για να εξασφαλιστεί ότι όλες οι αποφάσεις σχετικά με την ερμηνεία και την ανάλυση των δεδομένων διατηρούσαν την προοπτική των επηρεαζόμενων πληθυσμών.

Οι συγκεκριμένες ΣΕΟ αποσκοπούσαν στη συμπλήρωση των αποτελεσμάτων της έρευνας, η οποία πρωταρχικά αποτύπωνε τα γενικά χαρακτηριστικά ατόμων χωρίς καταγραφή στην υπηρεσία ασύλου που ήδη βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για λιγότερο από ένα μήνα.¹⁷

- ➔ Στη φάση της ανάλυσης πραγματοποιήθηκαν ομαδικές συζητήσεις με απαιριθμητές που είχαν εργαστεί στην έρευνα. Αυτό έγινε προκειμένου να επικυρωθεί και να ενημερωθεί η ερμηνεία των προκαταρκτικών αποτελεσμάτων της έρευνας.
- ➔ Τέλος, πραγματοποιήθηκαν διαβουλεύσεις με πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο, με τον διπλό στόχο κοινοποίησης των προκαταρκτικών αποτελεσμάτων έρευνας προφίλ στις ερευνώμενες κοινότητες και ταυτόχρονης συζήτησης και θέσης των αποτελεσμάτων σε πλαίσιο (βλ. πλαίσιο 3).

ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Διαφορετικές προσεγγίσεις δειγματοληψίας δημιουργήθηκαν για τη στοχευόμενη ομάδα προσφύγων και αιτούντων άσυλο και για τη στοχευόμενη ομάδα υπηκόων τρίτων χωρών που δεν είχαν καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου. Οι προσεγγίσεις δειγματοληψίας και οι περιορισμοί τους περιγράφονται παρακάτω.

Προσέγγιση δειγματοληψίας για πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο: περιγραφή και περιορισμοί

Συνολικά, η έρευνα προσφύγων και αιτούντων άσυλο κάλυψε 1.808 άτομα που αποτελούσαν 641 νοικοκυριά. Το δείγμα αυτό χωρίστηκε, ανάλογα με τον τύπο στέγασης, σε τρεις κατηγορίες:

- ➔ Άτομα στο πρόγραμμα στέγασης στον αστικό ιστό στα οποία δόθηκαν διαμερίσματα μέσω του προγράμματος ESTIA.
- ➔ Άτομα που στεγάζονταν με ίδια μέσα στη Θεσσαλονίκη, δηλ. άτομα που νοικιάζουν διαμέρισμα μόνα τους ή φιλοξενούνται από φίλους, συγγενείς ή εθελοντές.
- ➔ Πλήρως δηλωμένους κατοίκους των Ανοικτών Δομών Υποδοχής (ΑΔΥ) Διαβατών.

¹⁷ Είναι πιθανό αυτό να οφείλεται στην προαναφερόμενη εισροή αυθόρμητων αφίξεων τον Απρίλιο του 2018 (βλ. Κεφάλαιο 1 για περισσότερες λεπτομέρειες), που ήταν επίσης ο μήνας συλλογής δεδομένων για αυτήν την ομάδα.

Πίνακας 1: Πληθυσμός και μέγεθος δείγματος ανά στρώματα, νοικοκυριό και ατομικό επίπεδο

Στρώματα	Πληθυσμός		Δείγμα	
	Νοικοκυριά	Άτομα	Νοικοκυριά	Άτομα
Ανοικτή Δομή Υποδοχής (Διαβατά)	148	565	148	565
Στέγαση με ίδια μέσα	482	592	161	248
Πρόγραμμα στέγασης	1.280	2.910	332	995
Σύνολο	1.910	4.067	641	1.808

Το πλαίσιο δειγματοληψίας για πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο ήταν η βάση δεδομένων ProGres της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ενώ για τις ΑΔΥ Διαβατών προσκομίστηκε κατάλογος πληθυσμού χώρου από τον διευθυντή του καταυλισμού, ο οποίος χρησιμοποιήθηκε ως βάση για τη δημιουργία δείγματος.

Ένα τυχαίο δείγμα νοικοκυριών επιλέχθηκε αρχικά για τη κατηγορία των ατόμων στο πρόγραμμα στέγασης και τη κατηγορία όσων βρίσκουν καταλύματα μόνοι τους λίγο πριν την έναρξη συλλογής δεδομένων. Κατά τη διάρκεια της συλλογής δεδομένων, η επικοινωνία με την πλειονότητα των νοικοκυριών του δείγματος ήταν δύσκολη διότι ο κατάλογος με τους αριθμούς τηλεφώνων δεν ήταν επικαιροποιημένες, καθώς τα εν λόγω άτομα συχνά αλλάζουν τις προπληρωμένες κάρτες SIM τους. Επιλέχθηκε να μην πραγματοποιηθούν απροειδοποίητες επισκέψεις κατ' οίκον, δεδομένων των περιορισμών χρόνου και πόρων. Συνεπώς, αποφασίστηκε να επιδιωχθεί η πλήρης κάλυψη των δύο αυτών κατηγοριών, αναμένοντας ότι ένα μεγάλο ποσοστό των ατόμων στη βάση δεδομένων ProGres για τις κατηγορίες αυτές δεν θα ήταν προσβάσιμο μέσω τηλεφώνου. Για να αποφευχθεί πιθανή μεροληψία λόγω αυτής της προσέγγισης, το δημογραφικό προφίλ των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα συγκρίθηκε με αυτό του συνολικού πληθυσμού προσφύγων και αιτούντων ασύλου στη βάση δεδομένων ProGres της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Οι αριθμοί σχετικά με την ηλικία και το φύλο του πληθυσμού συγκρίθηκαν με αυτούς της έρευνας. Οι κατανομές του δείγματος είναι αρκετά παρόμοιες με αυτές του πληθυσμού με βάση τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά.¹⁸ Επομένως, η συνολική εντύπωση είναι

ότι υπήρχε μικρή απόκλιση των δεδομένων της έρευνας για τις δύο αυτές διαστρωματώσεις. Ως εκ τούτου τεκμαίρεται ότι τα αποτελέσματα της έρευνας είναι αντιπροσωπευτικά και μπορούν να εφαρμοστούν στον πληθυσμό συνολικά (Βλ. Παράρτημα 2 για την ανάλυση αντιπροσωπευτικότητας).

Για τα άτομα που διαμένουν στην Ανοικτή Εγκατάσταση Υποδοχής (ΑΔΥ) Διαβατών, ο πλέον ενημερωμένος κατάλογος δήλωσης κέντρων ελήφθη από την Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΥΤ) που διαχειρίζεται την ΑΔΥ.

Οι απεριθμητές κατάφεραν να επικοινωνήσουν με τουλάχιστον έναν εκπρόσωπο από κάθε καταγεγραμμένο νοικοκυριό που ζούσε στην δομή κατά τη συλλογή δεδομένων. Κανείς δεν απάντησε αρνητικά στο αίτημα για συνέντευξη. Δεν κρίθηκε σκόπιμο να γίνει σύγκριση του πληθυσμού που συμμετείχε στην έρευνα με τον κατάλογο της βάσης δεδομένων της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για να αξιολογηθεί η αντιπροσωπευτικότητα, δεδομένου ότι ο πληθυσμός στην δομή έχει αλλάξει σημαντικά από τότε όπου συγκεντρώθηκε ο κατάλογος για τις κατηγορίες αυτές. Εφόσον ήταν εφικτή η πλήρης καταμέτρηση του πληθυσμού της δομής, τα αποτελέσματα θεωρούνται αντιπροσωπευτικά για τον πληθυσμό που διαβιούσε στα Διαβατά κατά τον χρόνο διεξαγωγής της έρευνας (Ιούνιος 2018).

Σημειώνεται ότι ο πληθυσμός στα στρώματα των ΑΔΥ Διαβατών είναι πολύ μικρός σε σύγκριση με τις άλλες κατηγορίες. Για ορισμένες μεταβλητές, ο αριθμός παρατηρήσεων είναι πολύ χαμηλός, γεγονός που καθιστά την ανάλυση αυτών των αποτελεσμάτων

¹⁸ Στόχος δεν ήταν η εξασφάλιση δεδομένων αντιπροσωπευτικών κατά εθνικότητα. Παρ' όλα αυτά, τα στοιχεία πληθυσμού και έρευνας συγκρίθηκαν. Στα στρώματα στέγασης και στέγαση με ίδια μέσα, οι συμμετέχοντες στην έρευνα κατανέμονται σε εθνικότητες σε αναλογίες που προσομοιώνουν χονδρικά τον πληθυσμό, με ορισμένες εξαιρέσεις. Στα «στρώματα προγράμματος στέγασης», το δείγμα αποκλίνει περισσότερο στην περίπτωση των Σύρων, οι οποίοι υποεκπροσωπούνται. Οι Σύροι είναι η μεγαλύτερη ομάδα προσφύγων και αιτούντων άσυλο στη Θεσσαλονίκη και χρειάζονται άλλοι 55 Σύροι στο δείγμα για να ισούται η αναλογία Σύρων στο δείγμα με την αναλογία στον πληθυσμό. Στο δείγμα στέγασης με ίδια μέσα, το δείγμα αποκλίνει περισσότερο στην περίπτωση των Πακιστανών, οι οποίοι επίσης υποεκπροσωπούνται. Καθώς δεν ήταν στόχος η εξασφάλιση δεδομένων αντιπροσωπευτικών της εθνικότητας, τυχόν επιπλοκές αυτού στην ανάλυση δεν εξερευνήθηκαν.

Πίνακας 2: Αριθμός ατόμων στον πληθυσμό, αριθμός ατόμων σε έρευνα και κάλυψη ανά στρώματα

Στρώματα	Πληθυσμός (N)	Δείγμα (N)	Κάλυψη (%)
Ανοικτή Δομή Υποδοχής (Διαβατά)	565	565	100
Στέγαση με ίδια μέσα	592	248	41,2
Πρόγραμμα στέγασης	2.910	995	34,2
Σύνολο	4.070	1.808	-

λιγότερο βέβαιη. Αυτές οι περιπτώσεις αναφέρονται στην ανάλυση.

Τα ποσοστά απαντήσεων διαφέρουν στις τρεις κατηγορίες, όπως απεικονίζεται στη στήλη «Κάλυψη» στον παρακάτω πίνακα.

Για λόγους προσαρμογής, υπολογίστηκαν και εφαρμόστηκαν συντελεστές βαρύτητας εκ των υστέρων στους Πίνακες, όπου οι ερωτώμενοι και των τριών στρωμάτων εξετάζονται από κοινού, δηλ. όπου η μεταβλητή ενδιαφέροντος δεν αναλύεται ανά κατηγορία.

Δειγματοληψία υπηκόων τρίτων χωρών μη εγγεγραμμένων στην Υπηρεσία Ασύλου: περιγραφή και περιορισμοί

Η πρόσβαση στο ενοποιημένο μητρώο ατόμων με υπηρεσιακό σημειώμα (EURODAC II) δεν ήταν δυνατή για τους σκοπούς της μελέτης έρευνας προφίλ. Παρότι οι οργανισμοί που παρέχουν βοήθεια στους κατόχους υπηρεσιακών σημειωμάτων διαθέτουν πληροφορίες για αυτήν την πληθυσμιακή ομάδα, συμπεριλαμβανομένης του UNHCR που παρέχει βοήθεια σε μετρητά, δεν υπάρχει πλήρης κατάλογος. Παρομοίως, δεν υπάρχει ενοποιημένο μητρώο για τα μη καταγεγραμμένα άτομα. Ωστόσο, συγκρίνοντας συγκεντρωτικές πληροφορίες από πολλαπλούς παρόχους υπηρεσιών, έγινε μια εκτίμηση πληθυσμιακού αριθμού 200 νοικοκυριών ως γενική γραμμή αναφοράς.

Λόγω της απουσίας μητρώου, δεν ήταν δυνατή η δημιουργία καταλόγου από τον οποίο θα μπορούσε να εξαχθεί ένα τυχαίο δείγμα. Έτσι, εφαρμόστηκε μια στρατηγική δειγματοληψίας μη πιθανότητας, συμπεριλαμβάνοντας προσεγγίσεις δειγματοληψίας πρακτικότητας¹⁹. Με τις προσεγγίσεις μη πιθανότητας δεν είναι δυνατόν να οριστεί πόσο καλά εκπροσωπεί

το δείγμα τον πληθυσμό, εκτός εάν πραγματοποιηθούν συνεντεύξεις με όλα τα μέλη της εκάστοτε στοχευόμενης ομάδας.

Η ομάδα απαρίθμησης πραγματοποίησε συνεντεύξεις με 451 άτομα που εκπροσωπούσαν 227 νοικοκυριά, στην κατηγορία υπηκόων τρίτων χωρών μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου. Αυτός ο αριθμός νοικοκυριών με τα οποία πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις ήταν ελαφρώς υψηλότερος από τον αριθμό που προβλεπόταν αρχικά. Μια πιθανή εξήγηση είναι η προαναφερόμενη εισροή αφίξεων στη Θεσσαλονίκη τον ίδιο μήνα. Τα αποτελέσματα της έρευνας υποστηρίζουν αυτήν τη θεωρία, καθώς περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες της έρευνας από αυτήν τη στοχευόμενη ομάδα ήταν στη Θεσσαλονίκη για λιγότερο από έναν μήνα κατά την πραγματοποίηση της συνέντευξης. Ο υψηλός αριθμός πρόσφατων αφίξεων έκανε περισσότερο αβέβαιη την εκτίμηση του συνολικού πληθυσμού. Επίσης, πολλά από τα άτομα που προσεγγίστηκαν αρνήθηκαν να συμμετάσχουν σε συνεντεύξεις. Κατά συνέπεια, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί πόσο αντιπροσωπευτικοί της στοχευόμενης ομάδας ήταν οι συνεντευξιαζόμενοι.

¹⁹ Η δειγματοληψία πρακτικότητας αποτελεί τύπο μεθόδου δειγματοληψίας μη πιθανότητας, στον οποίο το δείγμα λαμβάνεται από μια ομάδα ατόμων με τα οποία είναι εύκολη η επικοινωνία, π.χ. με γενικές τεχνικές όπου οι ερωτηθέντες αναφέρουν άλλους ερωτηθέντες που γνωρίζουν.

3.

Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο: Εξερεύνηση προοπτικών τοπικής ένταξης

Δείγμα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

Το δείγμα αιτούντων άσυλο και προσφύγων περιλάμβανε συνολικά **1.808 άτομα** από **641 νοικοκυριά**. Όλα τα άτομα της έρευνας διέμεναν στον Δήμο Θεσσαλονίκης και τους παρακείμενους Δήμους, συμπεριλαμβανομένης της Ανοικτής Εγκατάστασης Υποδοχής (ΑΔΥ) Διαβατών.

Τα ερευνώμενα νοικοκυριά χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες, σύμφωνα με τον τόπο και τον τύπο στέγασής τους. Αυτό οφειλόταν στο γεγονός ότι η στέγασή τους θεωρήθηκε καθοριστικός παράγοντας για άλλα σημαντικά ζητήματα που αφορούσαν τις συνθήκες διαβίωσής τους. Τα τρία στρώματα περιλαμβάνουν τα εξής:

- Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο που διαμένουν στο πρόγραμμα στέγασης ESTIA²⁰ (332 νοικοκυριά, 995 άτομα)
- Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο που διαμένουν επίσημα στην ΑΔΥ Διαβατών (148 νοικοκυριά, 565 άτομα)
- Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο που έχουν εξασφαλίσει στέγαση μέσω ενοικίασης ή φιλοξενίας από άλλους. Αυτή η ομάδα αναφέρεται ως ομάδα με στέγαση με ίδια μέσα, για τους σκοπούς της παρούσας αναφοράς. (161 νοικοκυριά, 248 άτομα).

Η ανάλυση της κατάστασης προσφύγων και αιτούντων άσυλο εστιάζει στις διαφορές και τις ομοιότητες μεταξύ των τριών αυτών ομάδων.

Το δείγμα νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης πρόγραμμα στέγασης και των ατόμων με στέγαση με ίδια μέσα θεωρείται ότι είναι αντιπροσωπευτικό του συνολικού πληθυσμού σε αυτά τα στρώματα στη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης (βλ. κεφάλαιο μεθοδολογίας για περισσότερα σχετικά με την ανάλυση αντιπροσωπευτικότητας). Τα αποτελέσματα από την ΑΔΥ Διαβατών είναι αντιπροσωπευτικά του πληθυσμού κέντρου κατά το διάστημα της έρευνας, καθώς η συλλογή δεδομένων κάλυψε το σύνολο του πληθυσμού στο κέντρο. Εφαρμόστηκαν βάρη στα τρία στρώματα, προκειμένου να είναι δυνατή η ανάλυση του συνολικού δείγματος προσφύγων και αιτούντων άσυλο, όπου ενδεικνυόταν θεματικά ή όπου οι παρατηρήσεις ανά στρώματα ήταν πολύ λίγες για να επιτρέπουν μια ξεχωριστή ανάλυση.

Για λεπτομερή περιγραφή του δείγματος, ανατρέξτε στο κεφάλαιο Μεθοδολογίας παραπάνω.

²⁰ Το πρόγραμμα Στήριξης Έκτακτης Ανάγκης για την Ένταξη και τη Στέγαση (ESTIA) προσφέρει αστική διαμονή σε πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο σε διαμερίσματα. Εφαρμόζεται από τον UNHCR σε συντονισμό με 12 συνεργαζόμενους οργανισμούς σε όλη τη Βόρεια και Κεντρική Ελλάδα.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΚΑΙ ΠΡΟΦΙΛ ΕΚΤΟΠΙΣΜΟΥ

Συνθήκες στέγασης

Η μελέτη κάλυψε τους αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες στην ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης. Η περιοχή αυτή περιλαμβάνει τις έξι συνοικίες του Δήμου Θεσσαλονίκης, καθώς και τους εξής παρακείμενους Δήμους: Καλαμαριά, Νεάπολης-Συκεών, Παύλου Μελά, Κορδελιού-Ευόσμου, Αμπελοκήπων-Μενεμένης, Δέλτα, Θέρμης και Ωραιοκαστρου. Επίσης, συμπεριλήφθηκε η Ανοικτή Δομή Υποδοχής (ΑΔΥ) Διαβατών, λόγω της εγγύτητάς της με την πόλη της Θεσσαλονίκης και της τακτικής χρήσης των δημοτικών υπηρεσιών από τους κατοίκους.

Κατά το διάστημα της δειγματοληψίας, το πρόγραμμα στέγασης ΕΣΤΙΑ φιλοξένησε συνολικά 1.280 νοικοκυριά (4067 άτομα) με κατάσταση πρόσφυγα ή αιτούντα άσυλο στη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης. Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων από την οποία αντλήθηκε το δείγμα, υπήρχαν 482 νοικοκυριά (592 άτομα)²¹ με στέγαση με ίδια μέσα στη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης. Η ΑΔΥ Διαβατών είχε πληθυσμό 148 δηλωμένων νοικοκυριών (565 ατόμων) κατά το διάστημα της μελέτης.²²

Στο πλαίσιο του προγράμματος διαμονής παρέχονται επιπλωμένα διαμερίσματα με βασικό εξοπλισμό στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο από ανθρωπιστικούς φορείς, βάσει ευαλωτότητας.²³ Οι κάτοικοι δεν καταβάλλουν ενοίκιο, κόστος υπηρεσιών κοινής ωφελείας ή σχετικά έξοδα, αλλά καλούνται να καλύπτουν το κόστος τυχόν πρόσθετων επίπλων ή οικιακών συσκευών. Όλα τα νοικοκυριά λαμβάνουν σταθερή μηνιαία επιδότηση σε μετρητά, η οποία ποικίλλει ανάλογα με το μέγεθος της οικογένειας. Οι αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες στο πρόγραμμα στέγασης διαμένουν κυρίως σε ξεχωριστά διαμερίσματα, ενώ κάποιος σε κοινοτικά κτίρια.²⁴ Οι χώροι διαμονής

βρίσκονται διασκορπισμένοι σε όλη την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης.

Η ομάδα που στεγάζονταν με ίδια μέσα αποτελείται κυρίως από νοικοκυριά που νοικιάζουν μόνα τους διαμέρισμα και επομένως καλούνται να καλύψουν τα ίδια τυχόν σχετικά με τη στέγαση έξοδα. Αυτό ίσχυε για το 76% των νοικοκυριών που στεγάζονταν με ίδια μέσα που συμμετείχαν στην έρευνα. Το υπόλοιπο 24% φιλοξενείτο δωρεάν από συγγενείς, φίλους, εθελοντές ή θρησκευτικούς οργανισμούς.

Η τρίτη ομάδα προσφύγων και αιτούντων άσυλο που διέμεναν στην ΑΔΥ Διαβατών ζούσαν σε κοντέινερ ως νοικοκυριά ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, κατ' εξαίρεση, μοιράζονταν κοντέινερ με άλλο νοικοκυριό.²⁵ Βασικές υπηρεσίες, όπως υγεία, εκπαίδευση, άσυλο, βασικά είδη εκτός τροφίμων και διαδικτυο παρέχονται από τους διάφορους οργανισμούς που εργάζονται στον χώρο. Οι εγγεγραμμένοι κάτοικοι του χώρου λαμβάνουν επίσης τη σταθερή μηνιαία επιδότηση σε μετρητά. Αυτή η ομάδα δεν αναμενόταν να καλύψει πρόσθετα έξοδα σχετικά με τη στέγαση, όπως λογαριασμούς κοινωφελών υπηρεσιών.

Φύλο, ηλικία και μέγεθος νοικοκυριού

Τα βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά όσον αφορά το φύλο και την ηλικία²⁶ διέφεραν σημαντικά μεταξύ των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης και την ΑΔΥ από τη μία πλευρά και των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα από την άλλη. Οι γυναίκες αποτελούσαν το 43% και το 44% των ατόμων στο πρόγραμμα στέγασης και την ΑΔΥ αντίστοιχα, ενώ στα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα οι γυναίκες κάλυπταν μόλις το 21%.

²¹ Δεδομένα UNHCR ProGres, Μάιος 2018.

²² Ο συνολικός αριθμός ατόμων που διαμένουν μη δηλωμένα στην ΑΔΥ δεν ήταν γνωστός. Πολλά συμπεριλήφθηκαν στην ομάδα «υπήκοοι τρίτων χωρών μη δηλωμένοι στην Υπηρεσία Ασύλου» και αναλύονται στο επόμενο κεφάλαιο.

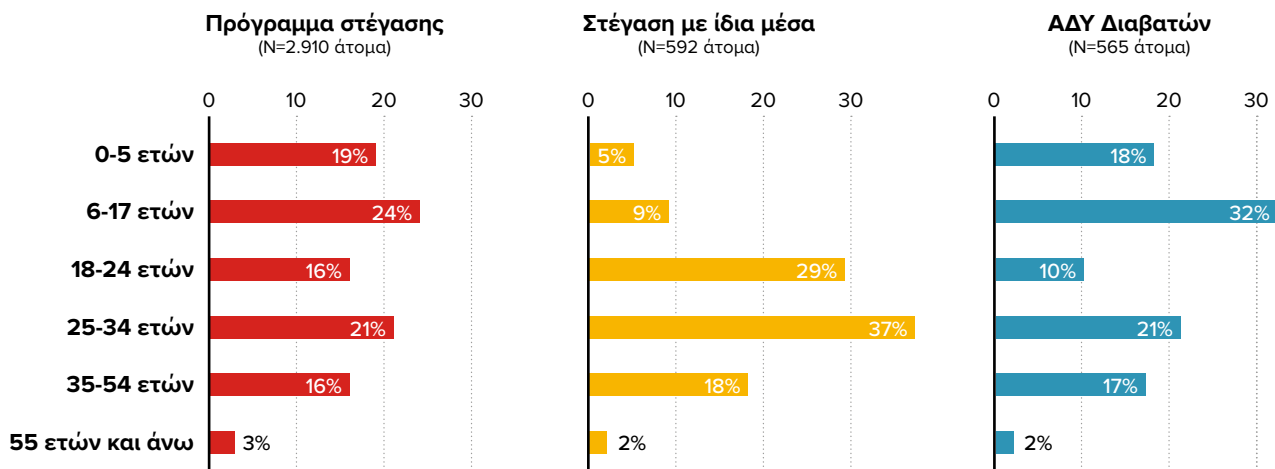
²³ Σύμφωνα με το Άρθρο 14, §8 του Νόμου για τη δομή και τη λειτουργία της Υπηρεσίας Ασύλου, οι παρακάτω κατηγορίες ατόμων ορίζονται ως ευάλωτα: (α) ασυνόδευτοι ανήλικοι, (β) άτομα με αναπηρία ή μη ιάσιμες ή σοβαρές νόσους, (γ) ηλικιωμένοι, (δ) έγκυες ή λεχώνες, (ε) μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά, (στ) θύματα βασανιστηρίων, βιασμού ή σεξουαλικής βίας ή εκμετάλλευσης, άτομα με μετατραυματική διαταραχή άγχους, ειδικά επιζήσαντες και θύματα ναυαγίων και (ζ) θύματα σωματεμπορίας.

²⁴ Πολυκατοικίες που ενοικιάζονται από ανθρωπιστικούς οργανισμούς για τη διαμονή αιτούντων άσυλο και προσφύγων.

²⁵ Η πολιτική MoMP είναι η διαμονή μίας οικογένειας ανά κοντέινερ. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και λόγω της ανάγκης έκτακτης στέγασης νέων αφίξεων φιλοξενούνται περισσότερες από μία οικογένειες στο ίδιο κοντέινερ.

²⁶ Τα παρουσιαζόμενα δεδομένα για το φύλο και την ηλικία στο πρόγραμμα στέγασης και στη στέγαση με ίδια μέσα προέρχονται από τη βάση δεδομένων ProGres του UNHCR (ProGres) τον Μάιο του 2018, ενώ τα δεδομένα για το φύλο και την ηλικία για τις ΑΔΥ προέρχονται από την έρευνα δημιουργίας προφίλ, καθώς η συλλογή δεδομένων περιλάμβανε πλήρη καταμέτρηση στο κέντρο.

Γράφημα 1: Ηλικιακή κατανομή προσφύγων και αιτούντων άσυλο ανά στρώματα διαμονής. (Τα ηλικιακά δεδομένα για τον πληθυσμό στο πρόγραμμα στέγασης και την στέγαση με ίδια μέσα προέρχονται από τη βάση δεδομένων ProGres του UNHCR, ενώ τα ηλικιακά δεδομένα στην ΑΔΥ Διαβατών προέρχονται από την έρευνα/καταμέτρηση δημιουργίας προφίλ.)

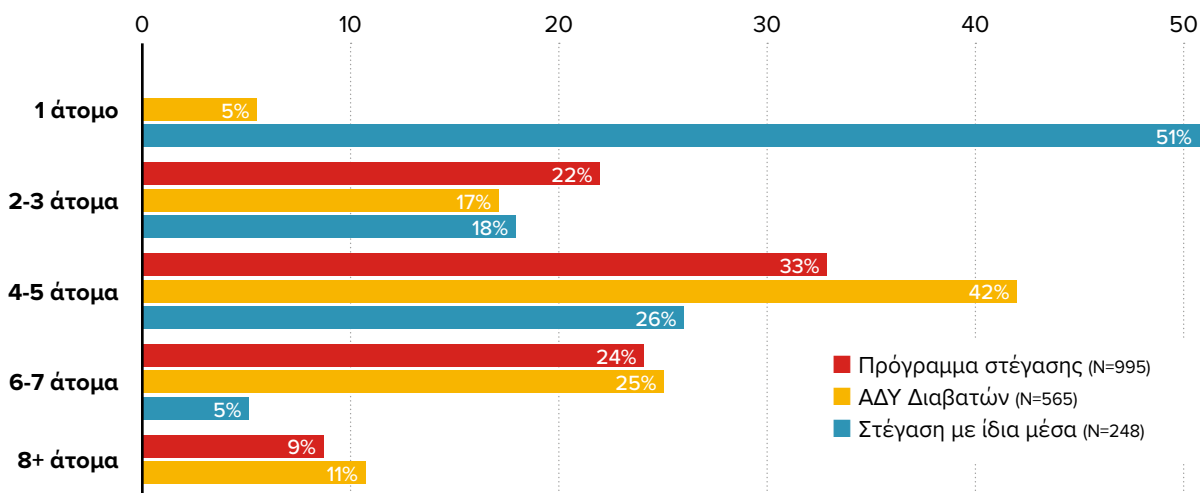

Η ηλικιακή κατανομή διέφερε επίσης μεταξύ των τριών ομάδων, υποδεικνύοντας περισσότερες ομοιότητες μεταξύ των ομάδων στο πρόγραμμα στέγασης και τις ΑΔΥ, σε σύγκριση με τον πληθυσμό με στέγαση με ίδια μέσα. Το 60% του πληθυσμού στο πρόγραμμα στέγασης και το 52% στην ΑΔΥ ήταν νεότερο των 18 ετών, ενώ το ίδιο ίσχυε μόλις για το 14% του πληθυσμού με στέγαση με ίδια μέσα. Σε όλες τις ομάδες, το ποσοστό ατόμων άνω των 55 ετών ήταν πολύ χαμηλό (2-3%).

Το ποσοστό νοικοκυριών με ένα μέλος ήταν υψηλότερο στην ομάδα με στέγαση με ίδια μέσα (το 51% όλων των νοικοκυριών). Καθώς οι άγαμοι άντρες είναι λιγότερο πιθανό να καλύπτουν τα κριτήρια για να χαρακτηριστούν ευάλωτα άτομα που απαιτούνται για εισαγωγή στο πρόγραμμα στέγασης, είναι

πιθανότερο να δοκιμάσουν να βρουν τις δικές τους λύσεις σε σχέση με τη διαμονή. Ωστόσο, θα πρέπει να λαμβάνεται επίσης υπόψη ότι οι λύσεις διαμονής που βρίσκονται από άγαμους άντρες ενδέχεται να είναι πολύ προσωρινές και ανεπίσημες, χωρίς την υποστήριξη ΜΚΟ ή του UNHCR για την εξασφάλιση των ελάχιστων προτύπων. Στο πρόγραμμα στέγασης και την ΑΔΥ Διαβατών υπήρχε μεγαλύτερη ποικιλότητα στα μεγέθη νοικοκυριών. Αυτά τα νοικοκυριά αποτελούνταν κυρίως από οικογένειες με παιδιά, με μέσο όρο 4-7 μέλη.

Γράφημα 2: Μεγέθη νοικοκυριών στα στρώματα διαμονής

Εθνικότητες και νομικό καθεστώς

Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων ProGres του UNHCR, οι βασικές εθνικότητες που φιλοξενούνται στο πρόγραμμα στέγασης είναι Σύροι (46%), Ιρακινοί (25%) και σε μικρότερο βαθμό Αφγανοί (9%). Τα περισσότερα άτομα του δείγματος από το πρόγραμμα στέγασης για την έρευνα δημιουργίας προφίλ είχαν δηλωθεί πλήρως στο Ελληνικό Γραφείο Ασύλου (ΕΓΑ) (65%), ενώ οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες αποτελούσαν το 33%. Βρέθηκε μόνο μικρός αριθμός ατόμων των οποίων οι αιτήσεις ασύλου είχαν απορριφθεί πρωτοβάθμια²⁷ ή δευτεροβάθμια και για τις οποίες είχε υποβληθεί έφεση²⁸ στο αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο (13 άτομα συνολικά).

Στα Διαβατά, η πλειονότητα του δηλωμένου πληθυσμού ήταν από τη Συρία (41%), το Αφγανιστάν (26%) και το Ιράκ (21%). Σύμφωνα με την έρευνα δημιουργίας προφίλ, το 64% των ατόμων είχαν δηλωθεί πλήρως στο Ελληνικό Γραφείο Ασύλου, το 25% είχαν λάβει άσυλο στην Ελλάδα και το 10% είχαν προ-δηλώσει την αίτηση ασύλου τους.²⁹

Οι βασικές εθνικότητες του πληθυσμού με στέγαση με ίδια μέσα διέφεραν σημαντικά από τα παραπάνω στοιχεία. Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων του UNHCR, το 44% ήταν από το Πακιστάν και μόλις το 20% από τη Συρία. Το υπόλοιπο 36% εκπροσωπούσε μεγάλο αριθμό διαφορετικών εθνικοτήτων. Σύμφωνα με την έρευνα δημιουργίας προφίλ, τα περισσότερα άτομα με στέγαση με ίδια μέσα είχαν δηλωθεί πλήρως στο Ελληνικό Γραφείο Ασύλου (61%) και το 25% ήταν αναγνωρισμένοι πρόσφυγες.

Αλφαριθμητισμός, εκπαίδευση και υγεία

Η βασική εκπαίδευση, ο αλφαριθμητισμός και η καλή υγεία είναι σημαντικοί παράγοντες για τη δυνατότητα εύρεσης εργασίας και την κάλυψη των προσωπικών και οικογενειακών εξόδων. Αυτοί οι παράγοντες εξετάζονται εδώ προκειμένου να παρέχεται μια επισκόπηση της κατάστασης και των βασικών ικανοτήτων του πληθυσμού προσφύγων και αιτούντων άσυλο κατά στρώμα διαμονής.

Τα επίπεδα αλφαριθμητισμού³⁰ βρέθηκαν χαμηλότερα στην ΑΔΥ Διαβατών και μεταξύ των ατόμων με στέγαση με ίδια μέσα (68%), σε σύγκριση με τα άτομα στο πρόγραμμα στέγασης (76%). Δεν παρατηρήθηκε σημαντική διαφορά στα επίπεδα αλφαριθμητισμού μεταξύ αντρών και γυναικών στα στρώματα. Παρατηρήθηκε ότι τα ποσοστά αλφαριθμητισμού ήταν υψηλότερα στους πληθυσμούς Αφγανών (82%) και Ιρακινών (80%) στην έρευνα και κάπως χαμηλότερα στους Σύρους (68%) και Πακιστανούς (55%) ερωτηθέντες.

Πίνακας 3: Αλφαριθμητισμός σε άτομα 12 ετών και άνω, στις βασικές εκπροσωπούμενες εθνικότητες (N = συνολικός αριθμός ατόμων ηλικίας 12 ετών και άνω)

Αφγανοί (N = 170)	82%
Ιρακινοί (N = 259)	80%
Πακιστανοί (N = 115)	55%
Σύροι (N = 430)	68%

Συνολικά, σε όλους τους τύπους διαμονής, το 15% των ατόμων άνω των 18 ετών ανέφεραν ότι δεν παρακολούθησαν επίσημη εκπαίδευση. Τα άτομα με στέγαση με ίδια μέσα φαίνεται να έχουν ολοκληρώσει υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης στις χώρες τους, με το 70% να έχουν ολοκληρώσει δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή να κατέχουν πανεπιστημιακό πτυχίο.³¹ Στο πρόγραμμα στέγασης και στα Διαβατά, τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 52% και 51%.

²⁷ Άτομα των οποίων η αίτηση ασύλου είχε απορριφθεί πρωτοβάθμια, ενδέχεται να είναι στη διαδικασία υποβολής έφεσης επί της απόρριψης ή απόφασης σχετικά με το εάν θα διεκδικήσουν έφεση.

²⁸ Τα άτομα σε διοικητική έφεση διαθέτουν αίτηση ασύλου η οποία απορρίφθηκε δευτεροβάθμια (έχουν εξαντλήσει την επιλογή της έφεσης). Αυτά τα άτομα διεκδικούν έφεση λόγω ζητήματος στην ίδια τη νομική διαδικασία, αντί να ισχυρίζονται ότι τα στοιχεία της διεκδίκησης είχαν αγνοηθεί.

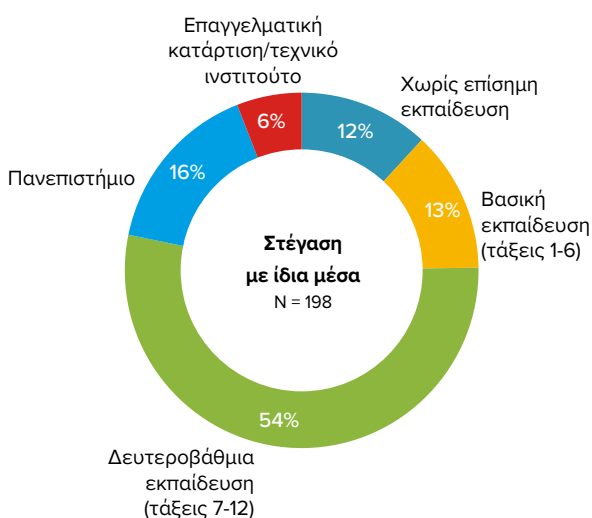
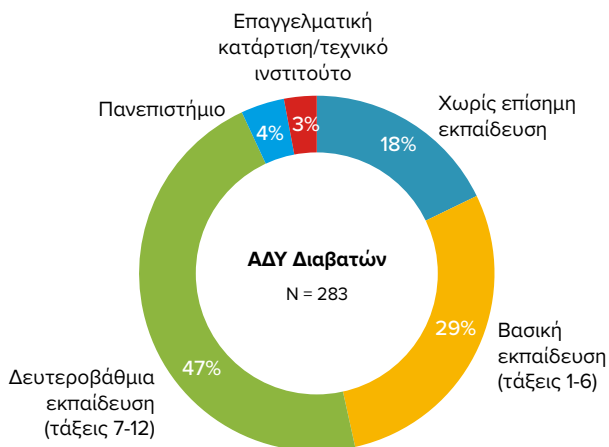
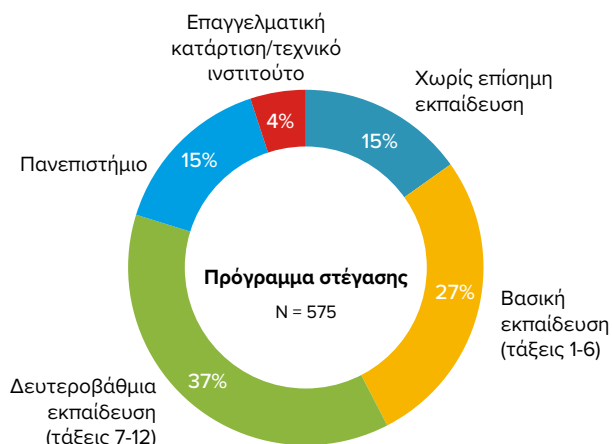
²⁹ Άτομα που έχουν δηλώσει την επιθυμία τους να ζητήσουν άσυλο σε ASO και αναμένουν διαθεσιμότητα ραντεβού για να δηλώσουν πλήρως την αίτησή τους.

³⁰ Ως αλφαριθμητισμός ορίζεται η αναφερόμενη ικανότητα ανάγνωσης και γραφής στη μητρική γλώσσα, σε όλα τα άτομα 12 ετών και άνω.

³¹ Τα δεδομένα δείχνουν διαφορά μεταξύ του αναφερόμενου αλφαριθμητισμού στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο με στέγαση με ίδια μέσα και του αναφερόμενου υψηλότερου επιπέδου ολοκληρωμένης εκπαίδευσης. Παρότι το 32% δηλώνει ότι είναι αναλφάβητοι, μόνο το 12% αναφέρει ότι δεν παρακολούθησε καμία επίσημη εκπαίδευση. Αυτό δείχνει ότι τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει πρωτοβάθμια εκπαίδευση αναφέρουν ωστόσο ότι είναι αναλφάβητα στη μητρική γλώσσα τους. Το θέμα απαιτεί περαιτέρω διερεύνηση. Μια πιθανή εξήγηση ίσως είναι ότι αυτά τα άτομα έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευσή τους σε άλλες χώρες και όχι στη μητρική γλώσσα τους.

Γράφημα 3: Υψηλότερη ολοκληρωμένη εκπαίδευση στη χώρα προέλευσης από όλα τα άτομα ηλικίας 18 ετών και άνω (N = συνολικός πληθυσμός 18 ετών και άνω σε κάθε στρώμα)

Εξετάζοντας το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης που ολοκληρώθηκε στη χώρα προέλευσης από τους συμμετέχοντες στην έρευνα και συγκρίνοντάς το με τη διάρκεια παραμονής τους στη Θεσσαλονίκη,³² δεν παρατηρήθηκαν ιδιαίτερες διαφορές. Τα επίπεδα εκπαίδευσης των αιτούντων άσυλο που έφτασαν στη Θεσσαλονίκη τα τελευταία 2-3 χρόνια φαίνεται να είναι σχετικά παρόμοια.

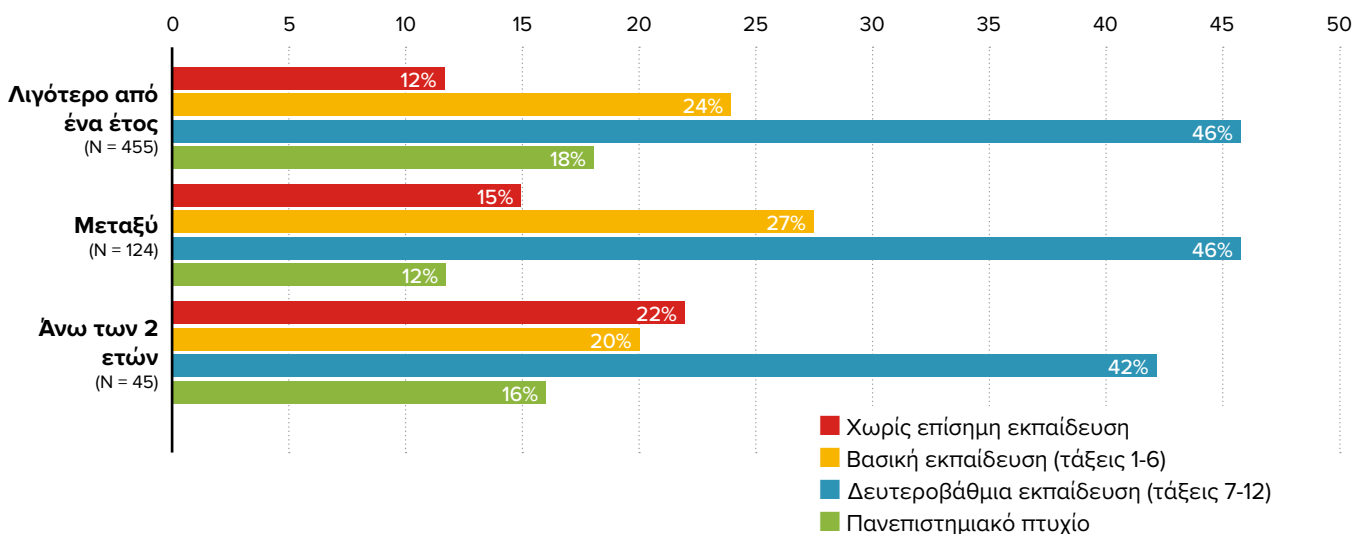
Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ρωτήθηκαν εάν αυτοί ή άλλο μέλος της οικογένειάς τους άνω των 5 ετών έπασχαν από κάποια σοβαρή πάθηση, συμπεριλαμβανομένων παθήσεων ψυχικής υγείας ή αναπηρίας, που τους εμπόδιζε να εκτελούν τις συνήθεις καθημερινές εργασίες τους. Μια τέτοια πάθηση υπονοεί την ανάγκη περίθαλψης και για τον πληθυσμό ενηλίκων αποτρέπει ή εμποδίζει τη δυνατότητα εργασίας τους. Το 21% του συνολικού πληθυσμού ανέφεραν παθήσεις τέτοιου τύπου, χωρίς ιδιαίτερη διαφορά μεταξύ των στρωμάτων διαμονής ή μεταξύ αντρών και γυναικών. Εξετάζοντας τις βασικές εθνικότητες που εκπροσωπούνται, το ποσοστό νοικοκυριών με άτομο που πάσχει από τις παραπάνω παθήσεις κυμαινόταν στο 19-27%.

Πίνακας 4: Αναλογία νοικοκυριών με τουλάχιστον ένα μέλος το οποίο πάσχει από σοβαρή ιατρική πάθηση, συμπεριλαμβανομένης πάθησης ψυχικής υγείας ή αναπηρίας που το εμποδίζει να επιτελεί τις συνήθεις καθημερινές εργασίες του. (N = συνολικός αριθμός νοικοκυριών ανά εθνικότητα)

Αφγανοί (N = 254)	19%
Ιρανοί (N = 95)	16%
Ιρακινοί (N = 420)	22%
Πακιστανοί (N = 122)	27%
Σύροι (N = 700)	20%

³² Η διάρκεια παραμονής στη Θεσσαλονίκη ρωτήθηκε μόνο στους συμμετέχοντες στην έρευνα και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ισχύει για το υπόλοιπο νοικοκυριό τους. Επομένως, αυτή η ανάλυση αφορά μόνο τους ερωτηθέντες στην έρευνα.

Γράφημα 4: Υψηλότερο επίπεδο ολοκληρωμένης εκπαίδευσης από ερωτηθέντες στην έρευνα, στη χώρα προέλευσης και κατά διάρκεια παραμονής στη Θεσσαλονίκη (N = συνολικός αριθμός ερωτηθέντων κατά διάρκεια παραμονής)

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων στο πρόγραμμα στέγασης και την ΑΔΥ Διαβατών έμεναν στη Θεσσαλονίκη για λιγότερο από ένα έτος κατά το διάστημα της μελέτης (79% και 78% αντίστοιχα). Αυτό το ποσοστό ήταν χαμηλότερο στους πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο με στέγαση με ίδια μέσα, καθώς περίπου οι μισοί (49%) βρισκόνταν στη Θεσσαλονίκη για περισσότερο από ένα έτος.

Τα νοικοκυριά με άφιξη το 2017 που διαμένουν τώρα στο πρόγραμμα στέγασης και την ΑΔΥ Διαβατών ανέφεραν ότι εισήλθαν στην Ελλάδα κυρίως μέσω των ελληνικών νησιών. Ωστόσο, στα νοικοκυριά με αφίξεις από τον Ιανουάριο έως τον Ιούνιο του 2018, παρατηρήθηκε αλλαγή στο μοτίβο μετακινήσεων, καθώς το 72% είχαν φτάσει στην Ελλάδα μέσω των χερσαίων συνόρων του Έβρου.

Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο με στέγαση με ίδια μέσα και άφιξη το 2017 εισήλθαν στην Ελλάδα μέσω των νησιών και από τα χερσαία σύνορα του Έβρου σε παρόμοια ποσοστά (46% και 44% αντίστοιχα). Επίσης, σε αυτά τα νοικοκυριά η τάση άλλαξε το πρώτο εξάμηνο του 2018, όπου η πλειονότητα (69%) εισήλθε στην Ελλάδα από τα χερσαία σύνορα του Έβρου.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΒΙΟΠΟΡΙΣΜΟΥ

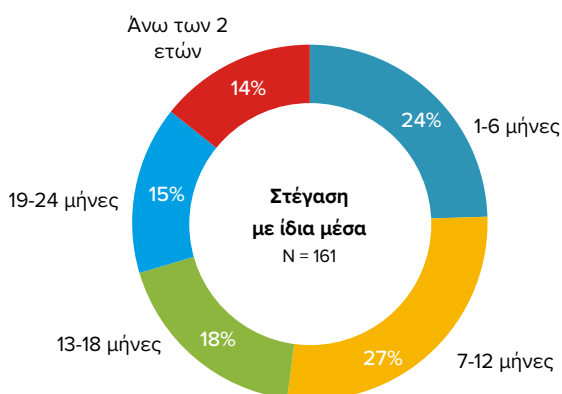
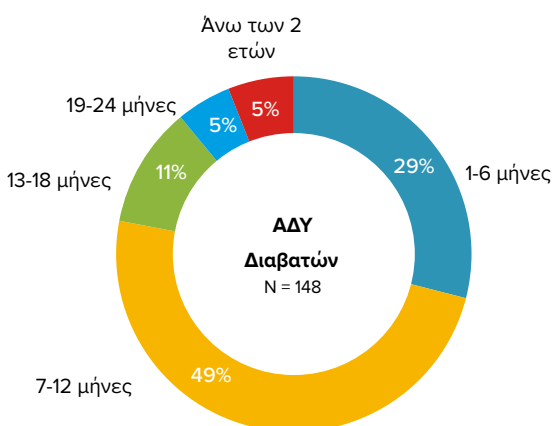
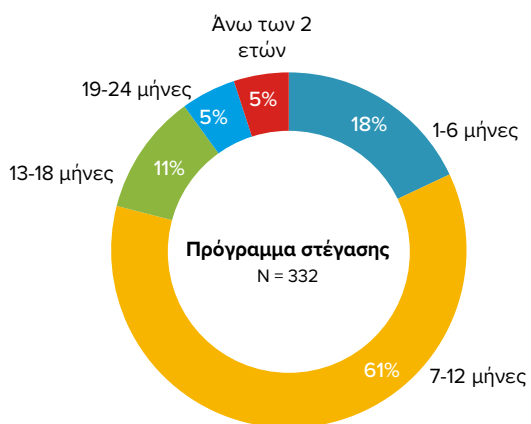
Ως απασχόληση ορίζεται οποιαδήποτε δραστηριότητα αναλαμβάνει ένα άτομο με αποζημίωση, π.χ. εργασία με ημερομίσθιο ή όφελος σε είδος, λειτουργία επιχείρησης (π.χ. υπαίθριες πωλήσεις) ή εργασία στον αγροτικό τομέα, τουλάχιστον για μία ώρα στη διάρκεια τεσσάρων εβδομάδων πριν από την έρευνα. Σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, το δικαίωμα απασχόλησης ποικίλλει, ανάλογα με τη νομική κατάσταση του ατόμου.

Το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο στην απασχόληση είναι περιορισμένο,³³ ενώ οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους Έλληνες. Σκοπός της μελέτης ήταν να αναγνωριστεί η επίσημη απασχόληση, καθώς και η ανεπίσημη, στον πληθυσμό εργασίμης ηλικίας, μεταξύ 15 και 67 ετών. Σημειώνεται ότι λόγω του μικρού αριθμού απασχολούμενων ατόμων, η ανάλυση του απασχολούμενου πληθυσμού δεν πραγματοποιείται κατά στρώμα διαμονής, αλλά για ολόκληρο τον πληθυσμό προσφύγων και αιτούντων άσυλο.

Σημειώνεται επίσης ότι αναμένεται ορισμένοι ερωτηθέντες να μην ήταν πρόθυμοι να αναφέρουν την απασχόλησή τους, εάν ήταν ανεπίσημη ή παράνομη, λόγω του φόβου πιθανών επιπτώσεων.

³³ Στα άτομα που λαμβάνουν καθεστώς αιτούντα άσυλο επιτρέπεται η πρόσβαση στην αγορά εργασίας, αλλά μπορούν να εργαστούν μόνο ως υπάλληλοι, χωρίς δικαίωμα ίδρυσης δικής τους επιχείρησης.

Γράφημα 5: Διάρκεια παραμονής στη Θεσσαλονίκη για τους ερωτηθέντες της έρευνας (N = μόνο ερωτηθέντες στην έρευνα, καθώς η διάρκεια παραμονής τους ενδέχεται να μην είναι η ίδια με αυτή των μελών της οικογένειάς τους).

Σε αυτήν την ενότητα αναφέρονται τα άτομα που κατάφεραν να βρουν απασχόληση και εξετάζονται οι συνθήκες απασχόλησής τους, καθώς και οι άνεργοι και τα οικονομικά αδρανή άτομα και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην πρόσβαση στην εργασία. Τέλος, στο κεφάλαιο εξετάζεται ο βαθμός οικονομικής ανθεκτικότητας και βιωσιμότητας των νοικοκυριών προσφύγων και αιτούντων άσυλο.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ:

Όλα τα στατιστικά απασχόλησης ισχύουν μόνο για τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας, που ορίζεται ως τα άτομα μεταξύ 15 και 67 ετών.

Απασχολούμενο άτομο:

Άτομο που έχει εργαστεί τουλάχιστον μία ώρα κατά τη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων πριν από την έρευνα. Ως απασχόληση ορίζεται οποιαδήποτε δραστηριότητα αναλαμβάνει ένα άτομο με αποζημίωση, π.χ. εργασία με ημερομίσθιο ή όφελος σε είδος, λειτουργία επιχείρησης (π.χ. υπαίθριες πωλήσεις) ή εργασία στον αγροτικό τομέα.

Άνεργο άτομο:

Άτομο το οποίο δεν έχει εργαστεί κατά τη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων πριν από την έρευνα και αναζητάει ενεργά εργασία. Τα άνεργα άτομα θεωρούνται μαζί με τα εργαζόμενα ως οικονομικά ενεργά, καθώς είναι διαθέσιμα στην αγορά εργασίας.

Οικονομικά αδρανές άτομο:

Άτομο το οποίο δεν αναζητάει εργασία και είναι μη διαθέσιμο στην αγορά εργασίας.

Εργαζόμενοι πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο

Συνολικά το 9% των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων εργάσιμης ηλικίας ανέφερε ότι έχει εργαστεί τουλάχιστον μία ώρα, κατά το διάστημα τεσσάρων εβδομάδων πριν από την έρευνα. Το ποσοστό απασχόλησης ήταν πολύ μικρότερο στις γυναίκες (2%) σε σύγκριση με αυτό μεταξύ των αντρών (13%). Στον εργάσιμο πληθυσμό, το 44% των ατόμων ήταν Πακιστανοί και το 19% Σύροι.

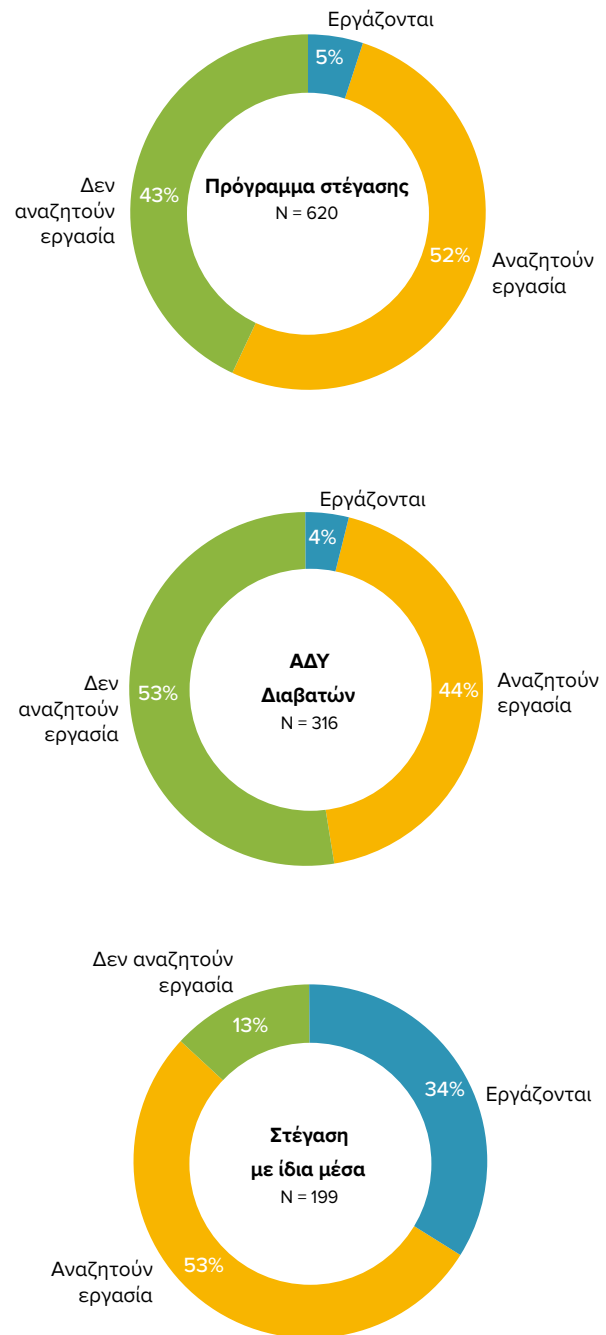
Παρότι το ποσοστό απασχολούμενων ατόμων μεταξύ προσφύγων και αιτούντων άσυλο στα Διαβατά και το πρόγραμμα στέγασης ήταν σχεδόν πανομοιότυπα χαμηλό, στο 4% και 5% αντίστοιχα, το ποσοστό απασχολούμενων στον πληθυσμό που στεγάζονταν με ίδια μέσα ήταν εντυπωσιακά υψηλότερο, στο 33%. Μεταξύ των απασχολούμενων ατόμων, το 43% εργάζονται με πλήρη απασχόληση και 41% περιστασιακά.³⁴ Η συντριπτική πλειονότητα του εργάσιμου πληθυσμού (78%) ανέφερε ότι είχε εργασιακή πείρα πριν από την άφιξή τους στην Ελλάδα.

Παρατηρήθηκε υψηλή επικράτηση της υπο-απασχόλησης, καθώς το 70% των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων που εργάζονταν αναζητούσαν ενεργά περισσότερη εργασία. Τα δύο βασικά αναφερόμενα εμπόδια στην εύρεση περισσότερης εργασίας συνδέονταν με την έλλειψη διαθέσιμων θέσεων εργασίας στην Ελλάδα, λόγω της οικονομικής κρίσης, και την ανεπαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας. Σημειώθηκε επίσης ότι πολλά από τα άτομα που βρήκαν απασχόληση δεν αξιοποιούσαν επαρκώς τα υφιστάμενα προσόντα τους, γεγονός που αναδεικνύεται ως δεύτερη μορφή υπο-απασχόλησης: η συντριπτική πλειονότητα (70%) των ατόμων που εργάζονταν σε θέσεις ανειδίκευτων, σε απλές εργασίες, είχαν ολοκληρώσει δευτεροβάθμια ή τριτοβάθμια εκπαίδευση (συμπεριλαμβανομένων πανεπιστημιακών πτυχίων).

Άνεργοι πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο

Περίπου οι μισοί πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο εργάσιμης ηλικίας αναζητούν εργασία (48%) και άρα ορίζονται στην παρούσα ανάλυση ως άνεργοι. Το ένα πέμπτο των γυναικών εργάσιμης ηλικίας αναζητούσαν ενεργά εργασία, ενώ το 73% των αντρών εμπίπτει σε αυτήν την κατηγορία. Αυτό καταδεικνύει πολύ μεγαλύτερο ποσοστό αντρών που αναζητούν ενεργά εργασία, σε σύγκριση με τις γυναίκες.

Γράφημα 6: Κατάσταση απασχόλησης στα στρώματα διαμονής (N = άτομα εργάσιμης ηλικίας, 15-67 ετών)

³⁴ Η περιστασιακή εργασία αναφέρεται σε άτακτα διαστήματα μεταξύ των ωρών ή ημερών εργασίας.

Το 86% των ανέργων είχαν εργασία πριν εκτοπιστούν και επομένως είχαν επαγγελματική πείρα. Τα βασικά εμπόδια που αναφέρθηκαν στην εύρεση εργασίας ήταν τα ίδια με αυτά που αναφέρθηκαν προηγούμενα μεταξύ των ατόμων που αναζητούν πρόσθετη εργασία, δηλαδή έλλειψη διαθέσιμων ευκαιριών απασχόλησης στην Ελλάδα, σε συνδυασμό με την αδυναμία επικοινωνίας στα ελληνικά σε επαρκές επίπεδο. Η έλλειψη απαραίτητων εγγράφων και ζητήματα που σχετίζονται με τη νομική κατάσταση του ατόμου αναφέρονται επίσης, αλλά σε χαμηλότερο βαθμό.³⁵ Δόθηκε έμφαση στη σημασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας σε αρκετές από τις ομάδες εστίασης που πραγματοποιήθηκαν με πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο, όπως περιγράφεται παρακάτω:

« *Είμαι ειδικός, έχω πτυχίο ηλεκτρονικού μηχανικού. Θέλω να αποκτήσω τη δική μου επιχείρηση και χρειάζομαι διαμονή και βοήθεια μέχρι να μάθω τη γλώσσα και να εξοικειωθώ περισσότερο με την κατάσταση στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, θα βρω τις δικές μου λύσεις. Θα βρω τον τρόπο μου να ζήσω.»*

Ενήλικας άντρας, αιτών άσυλο

« *Προσωπικά, αγαπώ την Ελλάδα. Έχει πλούσια κουλτούρα και πολιτισμό. Και δεν έχω καθόλου λεφτά για να προσπαθήσω να φύγω από την Ελλάδα. Αν βρω δουλειά, θα φύγω από τον καταυλισμό, για να πάρει κάποιος άλλος τη θέση μου. Ήμουν επαγγελματίας οδηγός σε οχήματα όλων των κατηγοριών. Το βασικό πρόβλημα για όλους μας είναι η έλλειψη γνώσης της ελληνικής γλώσσας.»*

Ενήλικας άντρας, αιτών άσυλο, ΑΔΥ Διαβατών

Ταυτόχρονα, η δυνατότητα εκμάθησης της γλώσσας συνδέθηκε επίσης από ορισμένους συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης με τις γενικές συνθήκες διαβίωσης και την «ηρεμία» όπως εκφράστηκε από ορισμένα άτομα. Συγκεκριμένα, ένας συμμετέχων συνόψισε τη συζήτηση, αναφέροντας ότι: «κατά τη γνώμη μου, τα χρήματα κατ' αρχάς είναι πολύ σημαντικά. Αν δεν χρειάζεται να ανησυχώ για τα χρήματα, θα έχω περισσότερη νοητική ικανότητα να μάθω τη γλώσσα. Αν δεν έχω ανησυχίες ή άγχος, μπορώ να μάθω τη γλώσσα πιο εύκολα».

Τα αναφερόμενα εμπόδια στην εξασφάλιση επίσημης απασχόλησης και η έντονη επιθυμία για συμπλήρωση του μηνιαίου επιδόματος μετρητών³⁶, που θεωρείται ανεπαρκές, ανάγκασε κάποια άτομα να εμπλακούν σε παράνομες δραστηριότητες συγκέντρωσης εισοδήματος. Οι διαβουλευσεις με αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες αποκάλυψαν ότι οι επιλογές συγκέντρωσης εισοδήματος ήταν διαθέσιμες μέσω διαφόρων παράνομων δραστηριοτήτων, όπως λαθρεμπόριο, υπαίθρια πώληση τσιγάρων ή εμπορίας ναρκωτικών. Οι συμμετέχοντες στην κοινοτική διαβούλευση είχαν ακούσει όλοι για αυτές τις δραστηριότητες, προφορικά, από άλλα μέλη της κοινότητας. Ο βαθμός στον οποίο το ποσοστό απασχόλησης που καταγράφηκε από τη δημιουργία προφίλ αντικατοπτρίζει την ανεπίσημη αγορά εργασίας και την απασχόληση με παράνομη δραστηριότητα δεν ήταν σαφής. Διαβουλευσεις με εκπροσώπους ΜΚΟ αποκάλυψαν ότι οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο δίσταζαν να παραδεχθούν ότι εργάζονται. Θεωρείται ότι αυτή η διστακτικότητα δεν οφείλεται μόνο σε πιθανή εμπλοκή σε παράνομη δραστηριότητα, αλλά και στον φόβο αντιμετώπισης μείωσης της μηνιαίας βοήθειας σε μετρητά.

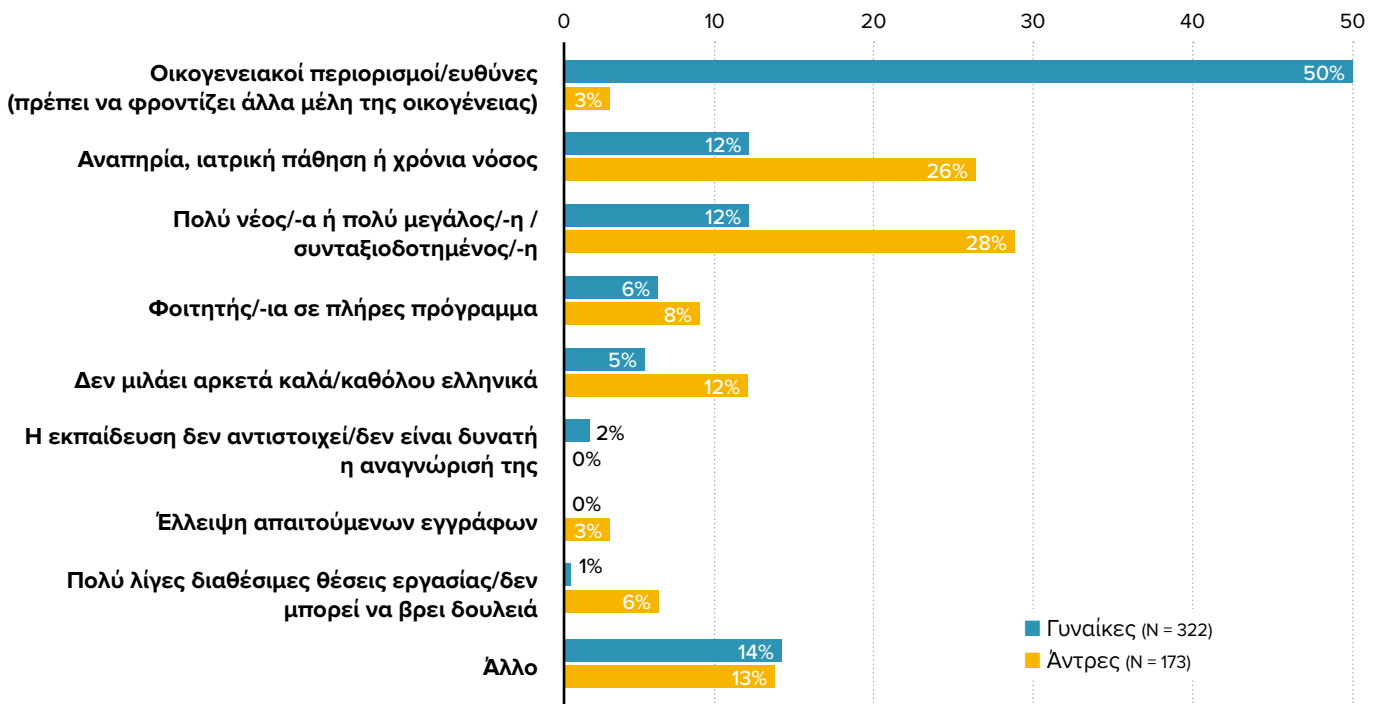
Οικονομικά ανενεργοί αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες

Σημαντικό ποσοστό των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο (43%) ανέφερε ότι δεν εργαζόταν και δεν αναζητούσε εργασία. Αυτή η ομάδα ορίζεται ως *οικονομικά αδρανής*. Παρόμοια με τις ομάδες απασχολούμενων και ανέργων, υψηλότερα ποσοστά οικονομικά αδρανών ατόμων βρέθηκαν στο πρόγραμμα στέγασης (45%) και στα Διαβατά (55%), ενώ μόλις 20% οικονομικά αδρανή άτομα βρέθηκαν στα άτομα εργάσιμης ηλικίας με στέγαση με ίδια μέσα. Η υψηλότερη επικράτηση της οικονομικής αδράνειας στα άτομα στο πρόγραμμα στέγασης και στην ΑΔΥ μπορεί εν μέρει να συνδέεται με το γεγονός ότι το πρόγραμμα στέγασης και τα κέντρα στην ενδοχώρα φιλοξενούν τα περισσότερα ευάλωτα άτομα που χρειάζονται υποστήριξη και βοήθεια.

³⁵ Το τελευταίο εύρημα των βασικών εμποδίων στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας είναι σύμφωνο με τις πληροφορίες για την πρόσβαση σε αυτήν που δημοσιεύτηκαν σε μια διατριβή του 2017: Transitioning to a government-run refugee and migrant response in Greece, Κοινή Διατριβή Ενημέρωσης, Δεκέμβριος 2017.

³⁶ Η επιδότηση μετρητών που παρέχεται είναι η Ελάχιστη Δαπάνη που απαιτείται για την κάλυψη των βασικών αναγκών. Το συνολικό ποσό που μπορεί να λάβει μια οικογένεια είναι εφάμιλλο αυτού που θα λάμβανε μια ευάλωτη οικογένεια Ελλήνων μέσω του Εισοδήματος Εθνικής Αλληλεγγύης.

Γράφημα 7: Αναφερόμενα άτομα που δεν αναζητούν εργασία, κατά φύλο (N = πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας ανά φύλο, 15 67 ετών)

Επιπλέον, ο πληθυσμός στο πρόγραμμα στέγασης και την ΑΔΥ έχουν κάλυψη για μέρος των εξόδων τους (ενοίκιο και κοινωφελείς υπηρεσίες) και επομένως έχουν λιγότερο επείγουσα ανάγκη για πρόσθετο εισόδημα πέραν της βοήθειας σε μετρητά. Επίσης, όπως αναφέρθηκε προηγούμενα, ο πληθυσμός στην ΑΔΥ Διαβατών και το πρόγραμμα στέγασης, έχει συγκριτικά χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης (περίπου το 50% έχει ολοκληρώσει δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή διαθέτει πανεπιστημιακό πτυχίο) σε σύγκριση με τα άτομα με στέγαση με ίδια μέσα (όπου το 70% έχει ολοκληρώσει δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή διαθέτει πανεπιστημιακό πτυχίο). Η απασχόληση είναι υψηλότερη (κατά παραπάνω από 10 μονάδες) μεταξύ των ατόμων με στέγαση με ίδια μέσα που βρίσκονται στη Θεσσαλονίκη για περισσότερο από έναν χρόνο (44%) σε σύγκριση με τα άτομα που βρίσκονται στη Θεσσαλονίκη για λιγότερο από έναν χρόνο (31%).

Το ποσοστό οικονομικά αδρανών γυναικών εργάσιμης ηλικίας είναι πολύ υψηλότερο σε σύγκριση με τους άντρες (73% και 24% αντίστοιχα). Οι μισές οικονομικά αδρανείς γυναίκες ανέφεραν ευθύνες του σπιτιού ως λόγο. Οι αναφερόμενοι λόγοι αδράνειας μεταξύ των

αντρών είναι περισσότερο πολυποίκιλοι, με την υγεία να αποτελεί τον βασικό.

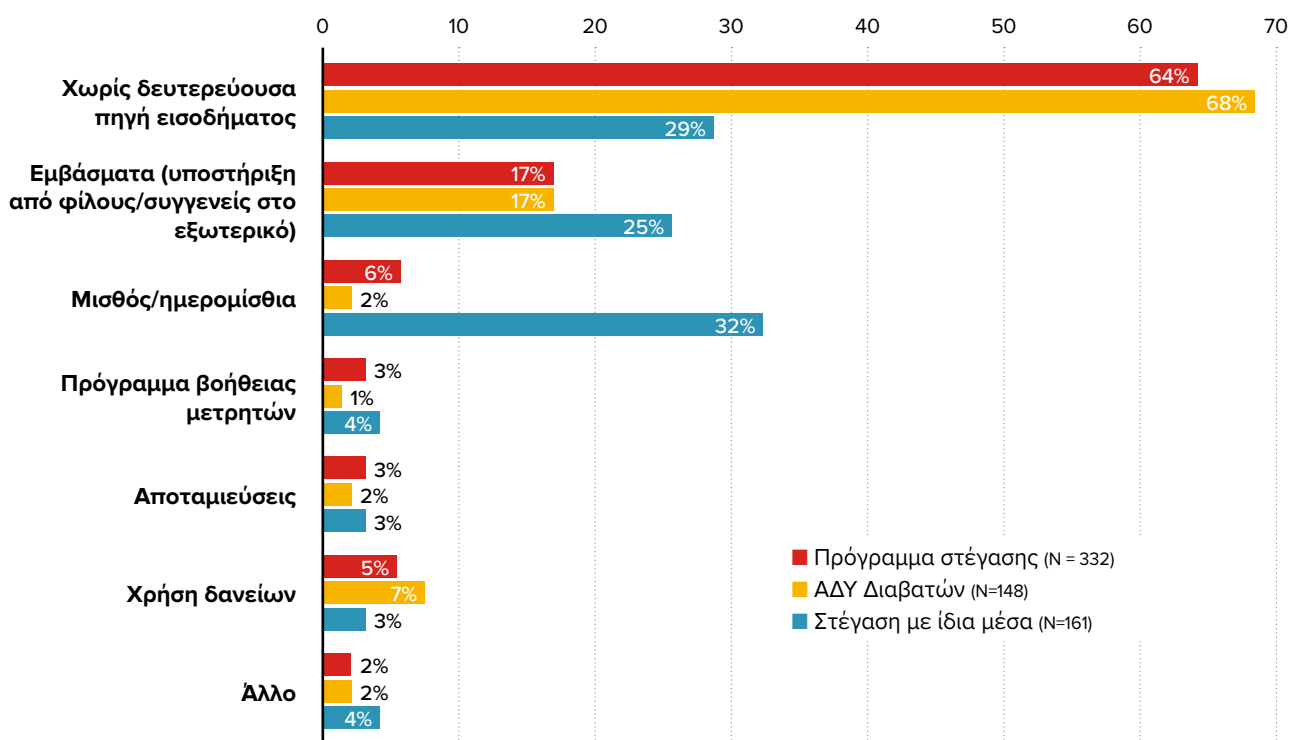
Οικονομική ευημερία

Από όλα τα νοικοκυριά ζητήθηκε να θέσουν σε προτεραιότητα τις δύο βασικές πηγές εισοδήματός τους. Η βοήθεια σε μετρητά³⁷ που παρέχεται από τον UNHCR αποτελεί τη βασική πηγή εισοδήματος για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες σε όλες τις ομάδες: το 98% των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης, το 86% των νοικοκυριών στην ΑΔΥ Διαβατών και το 87% των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα.

Η πλειονότητα (68%) των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης και στα Διαβατά ανέφερε ότι δεν είχε δευτερεύουσα πηγή εισοδήματος, ενώ μόλις το 29% των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα ανέφερε έλλειψη δευτερεύουσας πηγής εισοδήματος. Το ένα τρίτο των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα ανέφερε εισόδημα από απασχόληση ως δευτερεύουσα πηγή εισοδήματος, που αντιστοιχεί με το παρόμοιο ποσοστό ατόμων που ανέφερε ότι απασχολείται.

³⁷ Το ποσό της βοήθειας σε μετρητά έχει τυποποιηθεί από την Ομάδα Εργασίας Μετρητών σε συμφωνία με την ελληνική κυβέρνηση. Βασίζεται στο μέγεθος της οικογένειας και τον τύπο βοήθειας που παρέχεται στους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες (αναφέρεται σε υπηρεσίες σίτισης που παρέχονται σε ορισμένα κέντρα). Ορίζεται χαμηλότερα από το ποσό που παρέχεται στις ευάλωτες οικογένειες Ελλήνων από το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας.

Γράφημα 8: Σημαντικότερη δεύτερη πηγή εισοδήματος κατά νοικοκυριό – η πρώτη πηγή εισοδήματος είναι το Πρόγραμμα βοήθειας μετρητών που παρέχει ο UNHCR.

Τα εμβάσματα αναφέρθηκαν ως δευτερεύουσα πηγή εισοδήματος για το 17% των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης και στα Διαβατά και το 25% στα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα. Στην ανάλυση κατά εθνικότητα, τα εμβάσματα αναφέρονται ως βασική πηγή εισοδήματος κυρίως σε νοικοκυριά Πακιστανών (37%), ενώ ακολουθούν οι Ιρακινοί (21%), οι Σύροι (14%) και οι Αφγανοί (11%).

Η οικονομική ανθεκτικότητα των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα προσεγγίστηκε επίσης εξετάζοντας τις αναφερόμενες προκλήσεις που συνδέονται με την κάλυψη του μηνιαίου ενοικίου και του κόστους κοινωφελών υπηρεσιών. Πάνω από δύο τρίτα των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα (73%) που νοίκιαζαν δικό τους διαμέρισμα ή φιλοξενούνταν με ενοίκιο αδυνατούσαν να καλύπτουν πάντα το ενοίκιο ή τους λογαριασμούς κοινωφελών υπηρεσιών στη διάρκεια των 6 μηνών πριν από την έρευνα. Επιπλέον, το 66% των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα ανέφερε ότι αδυνατούσε να καλύψει απρόσμενα έξοδα,³⁸ όπως αυτά που σχετίζονται με την υγεία ή τις μετακινήσεις, στο διάστημα της ίδιας περιόδου. Παρά τη δωρεάν διαμονή (συμπεριλαμβανομένων ενοικίου και κοινωφελών υπηρεσιών) και την πρόσβαση στη βοήθεια σε μετρητά, τα μισά νοικοκυριά στο πρόγραμμα

στέγασης και την ΑΔΥ Διαβατών δεν μπορούσαν επίσης να καλύψουν παρόμοια απρόσμενα έξοδα.

Ο δήμος και ορισμένες ΜΚΟ προσφέρουν δωρεάν υπηρεσίες, όπως σίτιση, ρούχα ή διανυκτέρευση, στα άτομα που τις έχουν ανάγκη. Τα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα χρησιμοποιούν αυτές τις υπηρεσίες περισσότερο από τις άλλες δύο ομάδες. Παρά τη λήψη της μηνιαίας βοήθειας σε μετρητά και της δωρεάν στέγασης στις περιπτώσεις αιτούντων άσυλο και προσφύγων στο πρόγραμμα στέγασης και τα ανοικτά κέντρα διαμονής, οι συμμετέχοντες στις συζητήσεις της ομάδας εστίασης ανέφεραν ότι δυσκολεύονται να καλύπτουν τα μηνιαία έξοδα της οικογένειας με τη ληφθείσα βοήθεια.

³⁸ Ορίζεται ως ποσό κατά προσέγγιση 100 Ευρώ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Κινητικότητα και ανασφάλεια μονιμότητας

Η εξασφάλιση μονιμότητας στέγασης είναι πολύ σημαντική για την αίσθηση ασφάλειας και για να μπορούν οι οικογένειες να εστιάζουν σε μακροπρόθεσμα σχέδια. Η εξασφάλιση της μονιμότητας αναφέρεται τόσο στην πραγματική μονιμότητα στέγασης, στη μορφή π.χ. μισθωτηρίων συμβολαίων, όσο και στην αντιλαμβανόμενη ασφάλεια μονιμότητας, που αναφέρεται στο διάστημα που τα άτομα αναμένεται να παραμείνουν στη στέγη τους και το εάν φοβούνται μια πιθανή έξωση. Στις συζητήσεις ομάδων εστίασης με πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο, η πρόσβαση στη στέγαση επισημάνθηκε με συνέπεια ως ένας από τους πολύ βασικούς παράγοντες και τα πρώτα βήματα για την ένταξη.

Το 75% των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα νοίκιαζε δικό του διαμέρισμα,³⁹ με τη συντριπτική πλειονότητα (81%) να αναφέρει ότι διέθετε γραπτό μισθωτήριο. Επίσης, περισσότερα από τα μισά νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα (53% από τα 134 που απάντησαν σε αυτήν την ερώτηση) αναμενόταν να παραμείνουν για περισσότερο από 6 μήνες στην τρέχουσα διαμονή τους, ενώ τα υπόλοιπα ανέφεραν βραχύτερη χρονική περίοδο ή δεν ήταν σίγουρα. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η παρουσία μισθωτηρίου έμοιαζε να επηρεάζει θετικά την προσδοκία παραμονής στην τρέχουσα διαμονή για περισσότερο από 6 μήνες.

Η αντιλαμβανόμενη εξασφάλιση μονιμότητας είναι πολύ χαμηλότερη για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες στο πρόγραμμα στέγασης και την ΑΔΥ Διαβατών. Και στις δύο περιπτώσεις, τουλάχιστον το 75% των νοικοκυριών ανέφερε αβεβαιότητα για το διάστημα που θα παρέμενε στην τρέχουσα

διαμονή. Συγκεκριμένοι παράγοντες σχετίζονται με τη συνεχιζόμενη δυνατότητα παραμονής στο πρόγραμμα στέγασης. Παρότι δεν έχει εκδοθεί επίσημη κρατική οδηγία για την ημερομηνία διακοπής για τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες, κατά τη διάρκεια της ποιοτικής έρευνας προέκυψαν φήμες ότι οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες θα αναγκάζονταν να αποχωρήσουν από το πρόγραμμα στέγασης, έξι μήνες μετά από την αναγνώρισή τους. Παρότι πρέπει να σημειωθεί ότι κατόπιν της εισόδου στη θέση στέγασης ΕΣΤΙΑ, τα άτομα λαμβάνουν και υπογράφουν αναγνώριση των όρων και προϋποθέσεων διαμονής που αναφέρουν συγκεκριμένα 3 + 3 μήνες (μετά από την αναγνώριση) με πιθανότητα παράτασης, το μέτρο δεν είχε εφαρμοστεί έως τον Μάρτιο του 2019. Επιπλέον, δεν υπάρχει βεβαιότητα σε διάφορα χρονικά σημεία σχετικά με τη διάρκεια χρηματοδότησης των ΑΔΥ, γεγονός που γνωρίζουν οι δικαιούχοι του προγράμματος. Αυτοί οι δύο παράγοντες αναφέρθηκε ότι προκαλούν ανασφάλεια στον διερευνώμενο πληθυσμό.

Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο ανέφεραν σχετικά χαμηλό βαθμό κινητικότητας⁴⁰ από την άφιξή τους στη Θεσσαλονίκη. Στην ΑΔΥ Διαβατών, το 82% των δηλωμένων κατοίκων είχαν έρθει απευθείας στο κέντρο και δεν είχαν διαμείνει αλλού στη Θεσσαλονίκη προηγούμενα. Μεταξύ των νοικοκυριών που διαμένουν στο πρόγραμμα στέγασης, το ποσοστό με απευθείας άφιξη στο εκχωρημένο διαμέρισμα ήταν 68%. Αυτό είναι αναμενόμενο, καθώς η πλειονότητα των αιτούντων άσυλο και προσφύγων στο πρόγραμμα στέγασης μεταφέρθηκε εδώ βάσει συστάσεων από ΚΥΤ ή ΑΔΥ. Όπως αναμενόταν, η κινητικότητα είναι

Πίνακας 5: Αριθμός μετακινήσεων από την άφιξη στη Θεσσαλονίκη των νοικοκυριών προσφύγων και αιτούντων άσυλο

	Πρόγραμμα στέγασης (N = 327)	ΑΔΥ Διαβατών (N = 147)	Στέγαση με ίδια μέσα (N = 157)
Ήρθαν απευθείας εδώ	68%	82%	43%
Μετακινήθηκαν μία φορά	28%	15%	38%
Μετακινήθηκαν 2 φορές	4%	3%	14%
Μετακινήθηκαν περισσότερες από 3 φορές	1%	1%	5%

³⁹ Περιλαμβάνονται περιπτώσεις όπου οι ερωτηθέντες αναφέρουν ότι φιλοξενούνται, συνεισφέροντας στο ενοίκιο.

⁴⁰ Ο βαθμός κινητικότητας ορίζεται από τον αριθμό των φορών που τα νοικοκυριά μετακόμισαν πριν από την εγκατάσταση στην τρέχουσα θέση τους.

ελαφρώς υψηλότερη στα άτομα με στέγαση με ίδια μέσα, όπου συνδυαστικά το 52% έχει μετακινηθεί είτε μία είτε δύο φορές πριν από την κατοικία στην τοποθεσία του κατά το διάστημα της έρευνας.

Πρόσβαση σε υγεία

Η πρόσβαση στα δημόσια νοσοκομεία για υπηρεσίες έκτακτης υγειονομικής περίθαλψης είναι δωρεάν για όλους, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων. Τα άτομα πρέπει να διαθέτουν αριθμό κοινωνικής ασφάλισης (ΑΜΚΑ) για να λαμβάνουν φάρμακα ή άλλες υπηρεσίες υγείας δωρεάν ή με ονομαστική χρέωση.

Σχεδόν όλα τα νοικοκυριά (97% σε όλες τις ομάδες) επισκέφτηκαν πρωτοβάθμια υγειονομική εγκατάσταση ή υγειονομική εγκατάσταση έκτακτης ανάγκης όταν χρειάστηκε περίθαλψη κάποιο μέλος της οικογένειάς τους. Τα δύο τρίτα αυτών των νοικοκυριών μετέβησαν σε δημόσιο νοσοκομείο για τη λήψη θεραπείας, ενώ τα υπόλοιπα επισκέφτηκαν υγειονομική εγκατάσταση ΜΚΟ, δηλαδή Medecins du Monde (MDM) ή PRAXIS. Τα ελάχιστα νοικοκυριά (16 νοικοκυριά) που δεν επισκέφτηκαν γιατρό, παρότι το χρειάζονταν, δεν όρισαν τους λόγους για αυτήν την απόφαση. Σε συζητήσεις ενημέρωσης με τους απεριθμητές έρευνας, η έλλειψη γυναικών γιατρών αναφέρθηκε από τις γυναίκες ερωτηθείσες της έρευνας ως παράγοντας που ενδέχεται να απέτρεψε ορισμένα άτομα από την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας. Πολύ λίγα νοικοκυριά (2 συνολικά) ανέφεραν διακρίσεις ή άρνηση του ιατρικού προσωπικού να τους προσφέρει θεραπεία.

Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο που συμμετείχαν στις ομαδικές συζητήσεις ανέφεραν ότι παρά τους υψηλούς αριθμούς επισκέψεων στα νοσοκομεία, η ληφθείσα θεραπεία ήταν μη ικανοποιητική. Τα αναφερόμενα ζητήματα περιλάμβαναν μεγάλους χρόνους αναμονής και δυσκολία στην επικοινωνία με το προσωπικό του νοσοκομείου, λόγω έλλειψης διαθέσιμης διερμηνείας. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης αναγνώρισαν επίσης ότι οι Έλληνες ασθενείς αντιμετώπιζαν παρόμοιες προκλήσεις σχετικά με την ποιότητα της θεραπείας, σύμφωνα με τις υποκειμενικές προσδοκίες τους.

Πρόσβαση σε εκπαίδευση

Τα παιδιά αιτούντων άσυλο και προσφύγων υπόκεινται στις απαιτήσεις υποχρεωτικής εκπαίδευσης, όπως και τα παιδιά των Ελλήνων. Μπορούν να εγγραφούν στο σχολείο, ακόμη και εάν τα έγγραφά τους είναι ανεπαρκή και δεν έχουν ληφθεί μέτρα απέλασης κατά της οικογένειάς τους. Αυτό σημαίνει ότι μπορούν να εγγραφούν ακόμη και εάν δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμη οι διαδικασίες ασύλου τους, εφόσον διαθέτουν έγκυρη μορφή ταυτότητας. Όπως ισχύει και για τους Έλληνες μαθητές, τους επιτρέπεται να παρακολουθούν μαθήματα αφού προσκομίσουν ιατρικό πιστοποιητικό και ιατρικό ιστορικό εμβολιασμών, το οποίο θα πρέπει ωστόσο να περιλαμβάνει μόνο τρία βασικά εμβόλια.

Τα παιδιά των αιτούντων άσυλο και προσφύγων που παραμένουν στο πρόγραμμα στέγασης και στεγάζονται με ίδια μέσα, μπορούν να παρακολουθούν τακτικά μαθήματα σε δημόσια σχολεία στα οποία έχουν εκχωρηθεί, βάσει της διεύθυνσής τους. Τα παιδιά σε Ανοικτές Δομές Υποδοχής παρακολουθούν απογευματινά μαθήματα σε δημόσια σχολεία εκτός των ΑΔΥ, ενώ το Υπουργείο Παιδείας (ΥΠΠ) λειτουργεί και επίσημα νηπιαγωγεία στις ΑΔΥ για παιδιά ηλικίας 4-5 ετών.

Από τα 366 παιδιά ηλικίας 6 έως 14 ετών, το 81% αναφέρθηκε ότι πηγαίνει σχολείο σε τακτική βάση, ενώ από τα 125 παιδιά ηλικίας 15 έως 18 ετών, μόλις το 48% αναφέρθηκε ότι πηγαίνει σχολείο. Δεν παρατηρήθηκε ουσιαστική διαφορά στα ποσοστά παρακολούθησης αγοριών και κοριτσιών. Ωστόσο, κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων κατά τύπο διαμονής, παρατηρήθηκε ότι από τα 279 παιδιά στο πρόγραμμα στέγασης, ηλικίας μεταξύ 6 και 14 ετών, το 84% πήγαινε σχολείο,⁴¹ ενώ από τα 59 παιδιά ίδιας ηλικίας στα Διαβατά, το ποσοστό ήταν 75% και από τα 29 παιδιά ίδιας ηλικίας με στέγαση με ίδια μέσα, 17 παιδιά πήγαιναν σχολείο.

Η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων στην έρευνα, με παιδιά που πηγαίνουν σχολείο, δεν ανέφερε ότι τα παιδιά αντιμετώπιζαν σημαντικές προκλήσεις στο σχολείο. Μόνο μικρός αριθμός (25) ερωτηθέντων ανέφερε ότι τα παιδιά του αντιμετώπιζαν δυσκολίες με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα λόγω δυσκολιών με την ελληνική γλώσσα και σε πολύ λίγες περιπτώσεις λόγω αντιμετώπισης διακρίσεων από δασκάλους/καθηγητές ή συμμαθητές.

⁴¹ Αυτό το αναφερόμενο ποσοστό σχολικής παρακολούθησης σε παιδιά ηλικίας μεταξύ 6 και 14 ετών στο πρόγραμμα στέγασης είναι κάπως χαμηλότερο από το ποσοστό παρακολούθησης 90% που αναφέρεται από το χρηματοδοτούμενο από τον UNHCR έργο διαμονής εθνικά.

Για τα 153 παιδιά που δεν πηγαίνουν σχολείο (30% όλων των παιδιών σχολικής ηλικίας), οι αναφερόμενοι λόγοι ποικίλλουν. Τα νοικοκυριά στο πρόγραμμα στέγασης και στην ΑΔΥ Διαβατών, των οποίων τα παιδιά δεν πηγαίνουν σχολείο, αναφέρθηκαν στην έλλειψη των απαραίτητων χαρτιών ως λόγο καθώς και σε άλλους μη συγκεκριμένους λόγους. Στη διάρκεια των ενημερώσεων, οι απαριθμητές της έρευνας ανέφεραν πρόσθετα εμπόδια που τους αποκάλυψαν οι γονείς πρόσφυγες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, από τα παιδιά που επηρεάζονται από τον εκτοπισμό, ζητήθηκε να πάνε σε τάξεις με τοπικά παιδιά μικρότερης ηλικίας, γεγονός που τα έκανε να νιώσουν αμήχανα. Αυτό οφειλόταν στα κενά στην εκπαίδευση, λόγω του χρόνου μετακίνησής τους, πριν από την άφιξη στην Ελλάδα. Ορισμένοι γονείς ανέφεραν επίσης ότι δεν το θεωρούσαν απαραίτητο να εγγράψουν τα παιδιά τους στο σχολείο στην Ελλάδα, αφού οι οικογένειες δεν σκόπευαν να παραμείνουν στη χώρα μακροπρόθεσμα.

Οι ερωτηθέντες με στέγαση με ίδια μέσα με παιδιά που δεν πηγαίνουν σχολείου, ανέφεραν την έλλειψη απαραίτητων χαρτιών ως βασικό λόγο. Η υποστήριξη στην εγγραφή παιδιών σε δημόσια σχολεία παρέχεται μέσω των ΜΚΟ στο πρόγραμμα στέγασης και μέσω εκπροσώπων του Υπουργείου Παιδείας στις ΑΔΥ. Και στις δύο περιπτώσεις, παρέχεται υποστήριξη στις διαδικασίες εμβολιασμού και εγγραφής. Καθώς οι γονείς με στέγαση με ίδια μέσα δεν διαθέτουν πρόσβαση σε αυτόν τον τύπο υποστήριξης, δυσκολεύονται περισσότερο να εντοπίσουν το σχολείο όπου πρέπει να πάνε τα παιδιά τους, ειδικά σε περιπτώσεις που το σχολείο εγγραφής δεν διαθέτει την αντίστοιχη δυνατότητα.

Το ποσοστό παρακολούθησης σε νηπιαγωγεία ήταν χαμηλό για τα παιδιά και από τα τρία στρώματα διαμονής. Μόνο 5 από τα 183 αντίστοιχα παιδιά για προσχολική αγωγή αναφέρθηκε ότι την παρακολουθούν.

Πρόσβαση σε βασικές κοινωνικές υπηρεσίες

Η κατοχή προσωπικού αριθμού κοινωνικής ασφάλισης (ΑΜΚΑ) και φορολογικού αριθμού (ΑΦΜ) αποτελεί προϋπόθεση για την πλήρη πρόσβαση στο ελληνικό σύστημα κοινωνικών υπηρεσιών. Ο ΑΜΚΑ και άλλα διοικητικά έγγραφα λαμβάνονται συνήθως μέσω των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ), που βρίσκονται σε διάφορα σημεία στην πόλη της Θεσσαλονίκης και τους παρακείμενους δήμους.

Η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων αιτούντων άσυλο και προσφύγων είχε επισκεφτεί ΚΕΠ. Στις περισσότερες περιπτώσεις, λόγος ήταν η λήψη πιστοποιητικού γέννησης για νέο μωρό ή αριθμού ΑΜΚΑ. Το 87% των αιτούντων άσυλο και προσφύγων στο πρόγραμμα στέγασης είχε επισκεφτεί ΚΕΠ και το 54% αυτών ανέφεραν ότι έλαβαν σχετική βοήθεια από ΜΚΟ. Το 78% των κατοίκων ΑΔΥ είχε επισκεφθεί ΚΕΠ, με τη συντριπτική πλειονότητα να αναφέρει την ανάγκη βοήθειας από ΜΚΟ για την πρόσβαση σε αυτές τις υπηρεσίες. Ενδιαφέρον είναι ότι παρότι τα άτομα με στέγαση με ίδια μέσα δεν έλαβαν βοήθεια από ΜΚΟ για την πρόσβαση σε ΚΕΠ, κατάφεραν να εξασφαλίσουν βασικά έγγραφα για την ένταξή τους στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας της Ελλάδας. Παρατηρήθηκε ότι από το 83% των ατόμων με στέγαση με ίδια μέσα που είχαν επισκεφτεί ΚΕΠ, το 72% τα κατάφερε χωρίς καμία εξωτερική βοήθεια.

Υψηλό ποσοστό των αιτούντων άσυλο και προσφύγων έχουν αποκτήσει ΑΦΜ: το 74% στο πρόγραμμα στέγασης, το 70% στην ΑΔΥ Διαβατών και το 78% με στέγαση με ίδια μέσα. Λιγότερα άτομα διαθέτουν κάρτα ανεργίας από τον ΟΑΕΔ. Μεταξύ των τριών ομάδων, το υψηλότερο ποσοστό κατόχων κάρτας ανεργίας ήταν στα Διαβατά (44%). Το ποσοστό κατόχων κάρτα ΟΑΕΔ είναι ιδιαίτερα υψηλό σε αυτήν την ΑΔΥ, καθώς η υποβολή αίτησης για αυτές τις κάρτες διευκολύνθηκε από ΜΚΟ που εργάζεται στο κέντρο.⁴² Η νομική κατάσταση των ατόμων, π.χ. η πλήρης δήλωση στην Υπηρεσία Ασύλου ή η κατοχή άδειας παραμονής, δεν φαίνεται να αποτελεί παράγοντα που συμβάλλει στην πιθανότητα κατοχής κάρτας ανεργίας. Διαθέτοντας κάρτα ανεργίας, οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες μπορούν να χρησιμοποιούν δωρεάν τις δημόσιες συγκοινωνίες, μεταξύ άλλων υπηρεσιών.⁴³

⁴² Όπως και με όλα τα αποτελέσματα από την ΑΔΥ Διαβατών, αυτό δεν εκπροσωπεί λοιπές ΑΔΥ.

⁴³ Από τον Αύγουστο του 2017, όλοι οι άνεργοι με ισχύουσα κάρτα ανεργίας μπορούν να χρησιμοποιούν δωρεάν τα αστικά λεωφορεία, κατόπιν ανακοίνωσης της εταιρείας αστικών λεωφορείων της Θεσσαλονίκης (ΟΑΣΘ). Οι επιβάτες που χρησιμοποιούν αυτό το προνόμιο υποχρεούνται να φέρουν μαζί τους την ταυτότητά τους, την κάρτα ανεργίας τους και απόδειξη της ανανέωσης της κάρτας.

Ωστόσο, οι συμμετέχοντες πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο σε συζητήσεις της ομάδας εστίασης ανέφεραν ότι η έλλειψη επίσημης κατοικίας αποτελούσε εμπόδιο στην υποβολή αίτησης για κάρτα ανεργίας και σε ορισμένες περιπτώσεις το γραφείο ανεργίας αρνήθηκε να ανανεώσει τις ληγμένες κάρτες.

Μια κοινή αναφορά που υποβλήθηκε στις ελληνικές αρχές σε σχέση με τις δυσκολίες των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στην εξασφάλιση ΑΜΚΑ και ΑΦΜ,⁴⁴ καθώς και πρόσφατες πρωτοβουλίες των αρμόδιων Υπουργείων,⁴⁵ συνέβαλλαν σημαντικά στη βελτίωση της πρόσβασης. Αυτό με τη σειρά του οδήγησε σε υψηλότερους αριθμούς αιτούντων άσυλο και προσφύγων που κατάφεραν να εξασφαλίσουν ΑΜΚΑ και ΑΦΜ.

Πρόσβαση σε δημοτικές κοινωνικές υπηρεσίες

Ο Δήμος της Θεσσαλονίκης, σε συντονισμό με άλλους οργανισμούς, έχει αναπτύξει υπηρεσίες⁴⁶ για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Θεσσαλονίκης και την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων και προκλήσεων, κυρίως για τις

ευάλωτες ομάδες. Γενικά, η ενημέρωση για δημοτικές υπηρεσίες, όπως Κοινωνικό Παντοπωλείο/Κουζίνα, επιδόματα πρόνοιας, κλινικές, κοινωνικά φαρμακεία και βρεφοκομεία, είναι πολύ χαμηλή στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο και στις τρεις κατηγορίες διαμονής. Ωστόσο, οι κάτοικοι στην ΑΔΥ Διαβατών αναφέρουν κάπως χαμηλότερη ενημέρωση για αυτές τις υπηρεσίες. Αυτή η χαμηλή ενημέρωση για τις δημοτικές υπηρεσίες επισημάνθηκε επίσης από σχεδόν όλους τους συμμετέχοντες στις διαβουλεύσεις που πραγματοποιήθηκαν με τους πρόσφυγες και με τους αιτούντες άσυλο.

Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν εάν γνώριζαν το Κέντρο Ένταξης Μεταναστών (ΚΕΜ) ή το Κέντρο Κοινότητας.⁴⁷ Από τους 660 ερωτηθέντες, το 19% είχε ακούσει για αυτά τα δύο Κέντρα. Από αυτήν την ομάδα, η πλειονότητα (85%) είχε επίσης επισκεφτεί μία από αυτές τις εγκαταστάσεις. Κανείς στην ΑΔΥ Διαβατών δεν είχε ακούσει για αυτά τα Κέντρα και ελάχιστοι τα είχαν ακούσει στην ομάδα με στέγαση με ίδια μέσα. Η συντριπτική πλειονότητα όσων γνώριζαν για αυτές τις εγκαταστάσεις ή τις είχαν επισκεφτεί βρίσκονταν στο πρόγραμμα στέγασης.

Πίνακας 6: Ποσοστό ερωτηθέντων κατά στρώμα διαμονής που είναι ενήμερο για τις παρακάτω δημοτικές υπηρεσίες (N = συνολικός αριθμός ερωτηθέντων)

	Πρόγραμμα στέγασης (N = 334)	ΑΔΥ Διαβατών (N = 152)	Στέγαση με ίδια μέσα (N = 164)
Κοινωνικό παντοπωλείο ή κουζίνα ή σίτιση και βασική βοήθεια	9%	4%	15%
Επιδόματα πρόνοιας, όπως εισόδημα κοινωνικής αλληλεγγύης (ΚΑΕ) ή επιδόματα αναπηρίας	4%	0%	7%
Δημοτικές κλινικές	16%	11%	14%
Κοινωνικό φαρμακείο	13%	8%	12%
Βρεφοκομεία/βρεφονηπιακοί σταθμοί	3%	4%	4%

⁴⁴ Κοινή αναφορά 25 οργανισμών για περιπτώσεις παραβιάσεων των δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο, Αύγουστος 2017 <https://bit.ly/2rkk9Vx>

⁴⁵ Υπουργεία Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Μεταναστευτικής Πολιτικής και Υγείας

⁴⁶ Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες ρωτήθηκαν σχετικά με την ενημέρωσή τους για τις παρακάτω δημοτικές υπηρεσίες: i) καταφύγιο κακοποιημένων γυναικών, ii) καταφύγιο αιτούντων άσυλο (Arsis) ή REACT (UNHCR), iii) δημοτικό κοινωνικό φαρμακείο, iv) δημοτικές κλινικές, v) εισόδημα κοινωνικής αλληλεγγύης (ΚΑΕ) ή επιδόματα αναπηρίας, vi) κοινωνικό παντοπωλείο ή σίτιση και βασική βοήθεια και vii) καταφύγιο διανυκτέρευσης αστέγων ή ανοικτό ημερήσιο καταφύγιο αστέγων.

⁴⁷ Τα Κέντρα Κοινότητας (ΚΚ) είναι δημοτικές δομές που λειτουργούν ως ενιαίοι σταθμοί που προσφέρει ποικιλία υπηρεσιών, όπως υποδοχή, ενημέρωση, υποστήριξη, συνεργασία με υπηρεσίες και δομές (συστάσεις κλπ) και υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης. Τα ΚΕΜ προσφέρουν υπηρεσίες ειδικά για πρόσφυγες και μετανάστες, όπως υπηρεσία ενημέρωσης, υποστήριξη παροχής συμβουλών για ζητήματα ένταξης, συνεργασία και σύσταση σε άλλες δομές και υπηρεσίες. Επί του παρόντος, υπάρχουν δύο ΚΕΜ που λειτουργούν στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης: ένα στον δήμο της Θεσσαλονίκης και ένα στον Εύοσμο-Κορδελιό. Οι υπόλοιποι δήμοι στη Θεσσαλονίκη διαθέτουν ΚΚ.

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Αυτό το κεφάλαιο εστιάζει στις μελλοντικές προθέσεις των αιτούντων άσυλο και προσφύγων, και ειδικότερα στο πού θα ήθελαν να διαμένουν μελλοντικά και τους παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν αυτήν την απόφαση. Η έρευνα δημιουργία προφίλ προσέγγισε αυτό το θέμα από δύο διαφορετικές οπτικές, ρωτώντας τους ερωτηθέντες τα εξής:

- ➔ Πού σκοπεύετε να ζείτε εσείς και η οικογένειά σας σε έναν χρόνο από τώρα; Ποιος είναι ο βασικός λόγος αυτής της πρόθεσής σας;
- ➔ Ποιος είναι ο σημαντικότερος παράγοντας που πρέπει να εξασφαλιστεί για να μείνετε περισσότερο στη Θεσσαλονίκη;

Όταν εξετάζονται τα ζητήματα σχετικά με τη μελλοντική διαμονή και τις συνθήκες που θα διευκόλυναν τη μεγαλύτερη παραμονή στη Θεσσαλονίκη, είναι σημαντικό να τονίζεται ότι σε όλα τα νοικοκυριά έγιναν και τα δύο ερωτήματα. Αυτό σημαίνει ότι τα νοικοκυριά ενδέχεται να επιθυμούν να αποχωρήσουν από τη Θεσσαλονίκη, αλλά να σκέφτονται παράλληλα να παραμείνουν περισσότερο εάν καλυφθούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

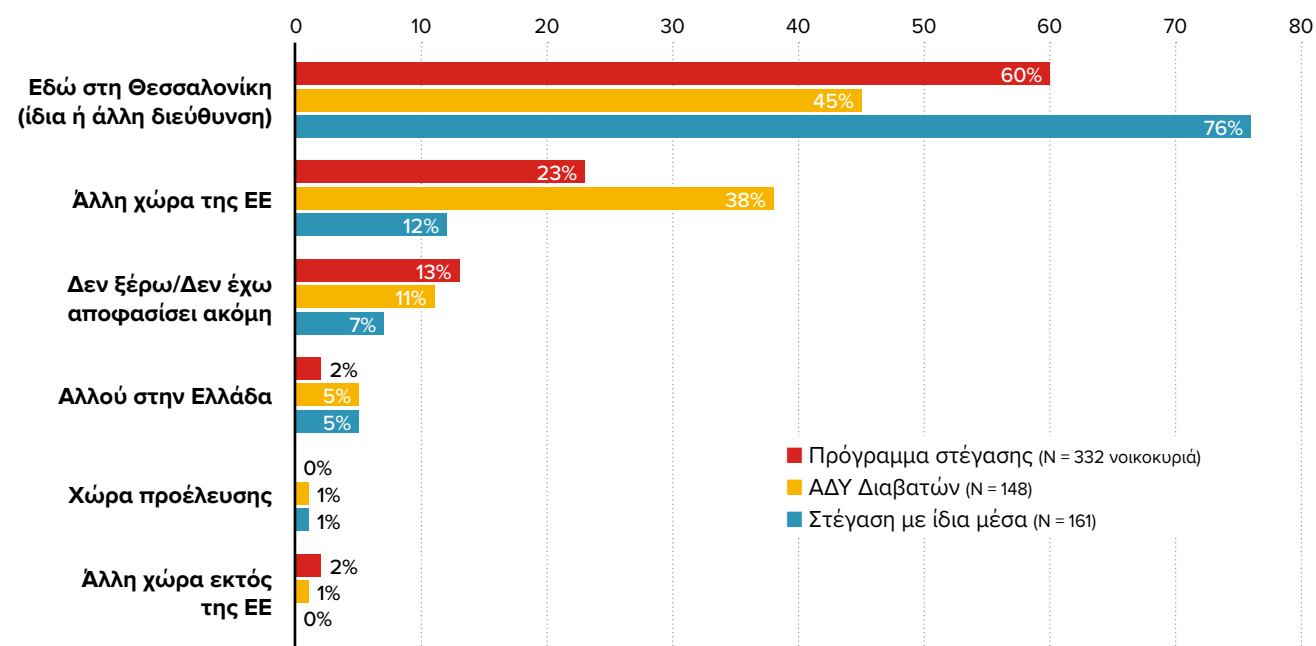
Προθέσεις μελλοντικής παραμονής

Μεταξύ των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης και με στέγαση με ίδια μέσα, η πλειονότητα ανέφερε ότι σκοπεύει να παραμείνει στη Θεσσαλονίκη για μεγαλύτερο διάστημα (60% και 76% αντίστοιχα). Μεταξύ των νοικοκυριών στα Διαβατά, μόλις το 45% δήλωσε ότι σκοπεύει να παραμείνει στη Θεσσαλονίκη, ενώ το 38% σκοπεύει να μεταβεί σε άλλη χώρα της ΕΕ.

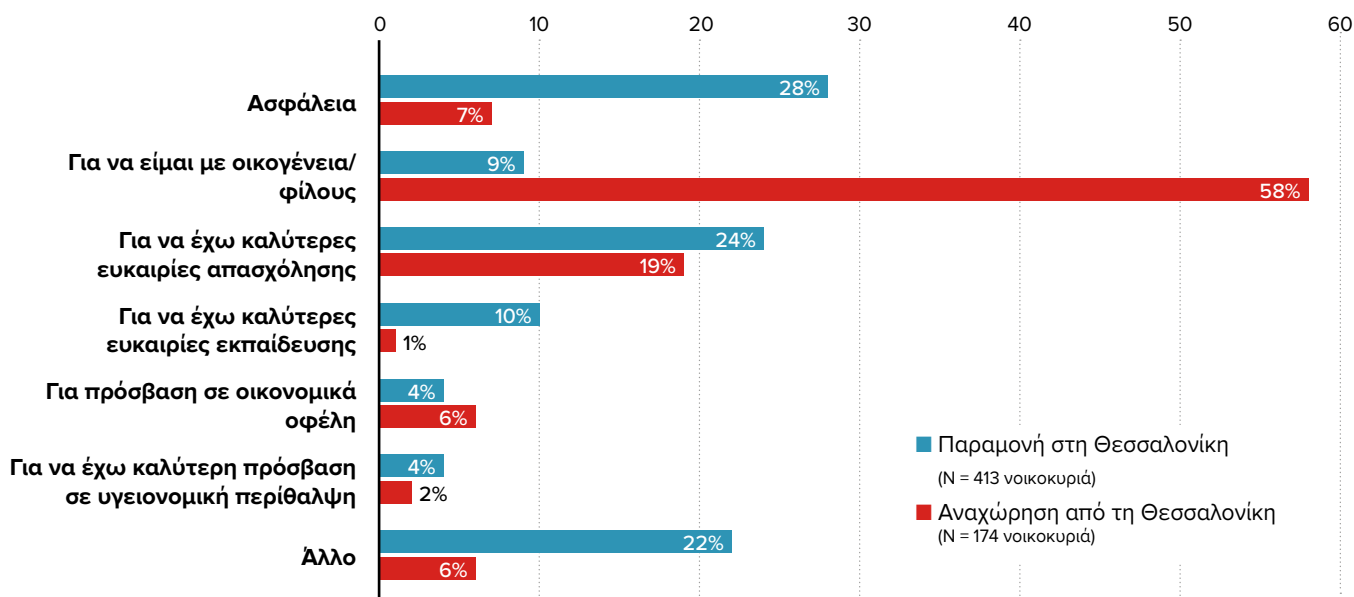
Η τάση προτίμησης της παραμονής στη Θεσσαλονίκη ήταν επικρατέστερη στα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα, που αποτελούσαν τα τρία τέταρτα του πληθυσμού. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι στα νοικοκυριά που δήλωσαν επιθυμία να παραμείνουν, η πλειονότητα ανέφερε ότι θα προτιμούσε να το κάνει σε διαφορετικό τύπο διαμονής από τον υφιστάμενο. Αυτό ισχύει σε όλα τα στρώματα διαμονής, αλλά ειδικά στα νοικοκυριά στα Διαβατά, καθώς επί του παρόντος διαμένουν σε κοντέινερ.

Οι βασικοί λόγοι επιθυμίας παραμονής στη Θεσσαλονίκη είναι περισσότερο πολυδιάστατοι από τους αναφερόμενους για επιθυμία μετάβασης σε άλλη τοποθεσία. Ο πρώτος λόγος επιθυμίας αποχώρησης από τη Θεσσαλονίκη ήταν για να βρισκονται μαζί με οικογένεια και φίλους (58% των ΝΟ που σκοπεύουν να αποχωρήσουν ανέφεραν αυτόν τον λόγο) και η εύρεση καλύτερων ευκαιριών απασχόλησης (19%).

Γράφημα 9: Προθέσεις νοικοκυριού για μελλοντική παραμονή ανά στρώμα διαμονής

Γράφημα 10: Αναφερόμενος βασικός λόγος πρόθεσης παραμονής στη Θεσσαλονίκη ή αναχώρησης από αυτήν (το συνολικό N είναι σταθμισμένο και δεν περιλαμβάνει τα νοικοκυριά που ανέφεραν ότι δεν γνωρίζουν/δεν έχουν αποφασίσει που σκοπεύουν να παραμείνουν μακροπρόθεσμα)

Οι λόγοι επιθυμίας παραμονής στη Θεσσαλονίκη μοιράζονται ανάμεσα στην ασφάλεια (28%), λόγω του ότι η Θεσσαλονίκη προσφέρει ασφάλεια σε σύγκριση με τη χώρα καταγωγής, την παροχή ευκαιριών απασχόλησης στην πόλη (19%), την πρόσβαση σε εκπαίδευση (10%) και την παρουσία φίλων και συγγενών (9%). Η θέση σε προτεραιότητα των παραγόντων που συμβάλλουν στην απόφαση παραμονής στη Θεσσαλονίκη είναι παρόμοια και στα τρία στρώματα διαμονής, με μικρές αποκλίσεις. Τα νοικοκυριά στο πρόγραμμα στέγασης και στα Διαβατά δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην πρόσβαση σε εκπαίδευση ως προτεραιότητα. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι η συγκεκριμένη ομάδα έχει μεγαλύτερο ποσοστό γονέων με παιδιά σχολικής ηλικίας.

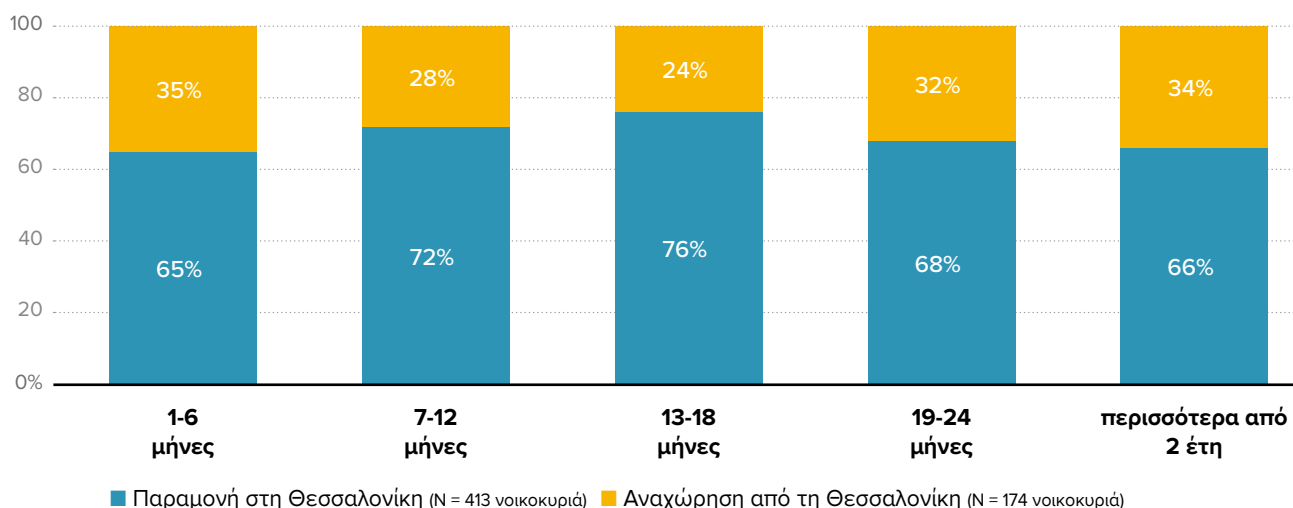
Η διερεύνηση των χαρακτηριστικών των νοικοκυριών που προτιμούν να παραμείνουν στην ίδια περιοχή ή να αποχωρήσουν, βοηθάει στην καλύτερη κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν αυτές τις προτιμήσεις. Η προτίμηση παραμονής ή αποχώρησης αναλύθηκε λαμβάνοντας υπόψη την εθνικότητα, την κατάσταση απασχόλησης, τη διάρκεια παραμονής στη Θεσσαλονίκη έως τώρα, τη συμμετοχή σε μαθήματα ελληνικών και την πρόσβαση σε διοικητικές υπηρεσίες. Τα αποτελέσματα παρέχονται παρακάτω.

Παρότι η πρόθεση παραμονής αναφέρθηκε από την πλειονότητα των ερωτηθέντων σε όλες τις διερευνώμενες εθνικότητες, επικρατούσε περισσότερο στα νοικοκυριά Πακιστανών και Ιρακινών παρά σε αυτά Σύρων και Ιρανών.

Πίνακας 7: Μελλοντικές προθέσεις ανά εθνικότητα ερωτηθέντων (εμφανίζονται μόνο οι βασικές εθνικότητες)

	Αφγανοί (N = 81 νοικοκυριά)	Ιρανοί (N = 41)	Ιρακινοί (N = 96)	Πακιστανοί (N = 101)	Σύροι (N = 163)
Παραμονή στη Θεσσαλονίκη	64%	51%	75%	85%	56%
Αναχώρηση από τη Θεσσαλονίκη	36%	49%	25%	15%	44%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%

Γράφημα 11: Πρόθεση παραμονής στη Θεσσαλονίκη ή αναχώρησης κατά διάρκεια παραμονής στη Θεσσαλονίκη

Μεταξύ των ερωτηθέντων που ανέφεραν την πρόθεση του νοικοκυριού τους να παραμείνει στη Θεσσαλονίκη, το 17% είχε εργαστεί τουλάχιστον μία ώρα τις τέσσερις εβδομάδες πριν από τη μελέτη, ενώ μεταξύ αυτών που ανέφεραν πρόθεση αποχώρησης από τη Θεσσαλονίκη, μόνο το 9% είχε εργαστεί το ίδιο χρονικό διάστημα.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων που ανέφεραν πρόθεση παραμονής είχαν, όπως αναφέρθηκε προηγουμένα, στέγαση με ίδια μέσα. Αυτή είναι και η ομάδα με τα υψηλότερα επίπεδα απασχόλησης.

Οι απαντήσεις δεν δείχνουν ότι η πρόθεση μακροχρόνιας παραμονής είναι επικρατέστερη μεταξύ αυτών που βρίσκονται ήδη για μεγαλύτερο διάστημα στην πόλη. Επομένως, φαίνεται ότι η πρόθεση παραμονής στη Θεσσαλονίκη δεν συνδέεται με τη διάρκεια παραμονής στην πόλη έως τώρα.

Η γνώση της ελληνικής γλώσσας διευκολύνει την επικοινωνία με την τοπική κοινότητα και έχει θετικό αντίκτυπο στην πιθανότητα εύρεσης απασχόλησης. Παρατηρείται ότι μεταξύ των ερωτηθέντων που παρακολουθούν μαθήματα ελληνικών, το 80% σκόπευε να παραμείνει στη Θεσσαλονίκη, ενώ το ποσοστό ήταν μόνο 60% σε όσους δεν παρακολουθούν μαθήματα.

Η πρόσβαση σε κοινωνικές και διοικητικές υπηρεσίες, όπως ο ΑΜΚΑ και ο ΑΦΜ, παρατηρείται σε παρόμοια υψηλά ποσοστά στα νοικοκυριά που σκοπεύουν να παραμείνουν στη Θεσσαλονίκη και σε αυτά που δεν σκοπεύουν να παραμείνουν στη Θεσσαλονίκη. Αυτό είναι θετικό, καθώς η πρόσβαση σε αυτές τις υπηρεσίες αποτελεί προϋπόθεση προκειμένου οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες να αποκτήσουν πρόσβαση στο ελληνικό κοινωνικό σύστημα, ανεξάρτητα από την

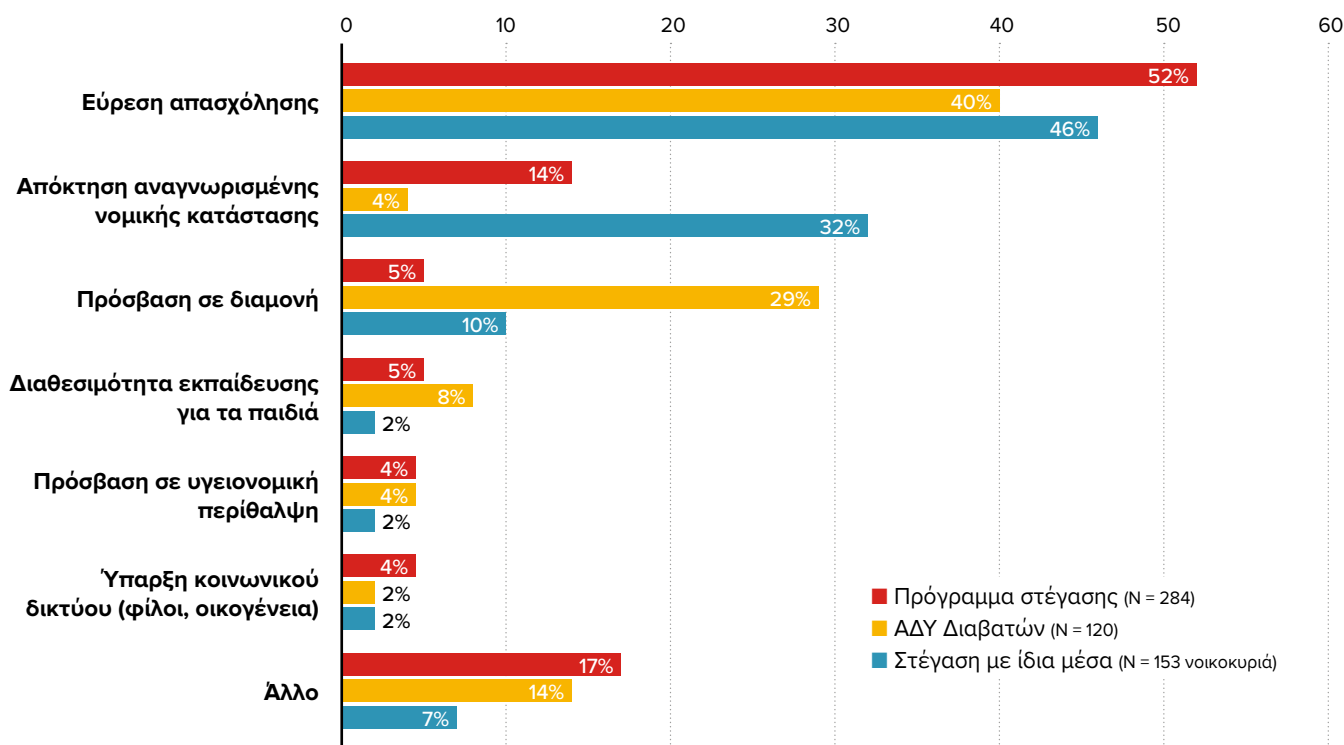
αναμενόμενη διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα και τη Θεσσαλονίκη.

Συνθήκες προτεραιότητας τοπικής ένταξης

Όλα τα νοικοκυριά που καλύπτονται από τη μελέτη ρωτήθηκαν εάν θα σκεφτόντουσαν να παραμείνουν περισσότερο στη Θεσσαλονίκη, σε περίπτωση κάλυψης συγκεκριμένων συνθηκών. Το ερώτημα τέθηκε σε νοικοκυριά ανεξάρτητα από τις αναφερόμενες προθέσεις τους, όπως αναφέρεται παραπάνω. Η διερεύνηση των παραγόντων που λαμβάνονται υπόψη για τη δυνατότητα απόφασης για μεγαλύτερη παραμονή στη Θεσσαλονίκη, μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε ποιες συνθήκες θέτονται σε προτεραιότητα από τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, σε σχέση με την τοπική ένταξη.

Η εύρεση απασχόλησης αποτελεί τον όρο που τίθεται σε προτεραιότητα από τα περισσότερα νοικοκυριά σε κάθε τύπο διαμονής, ειδικά μεταξύ αυτών στο πρόγραμμα στέγασης (52%). Αυτό το εύρημα παρουσιάστηκε και συζητήθηκε στη διάρκεια διαβουλεύσεων με τους αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, όπου συμφωνήθηκε ότι η απασχόληση αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για να είναι περισσότερο εφικτή η παραμονή στη Θεσσαλονίκη και η αυτάρκεια. Ωστόσο, αναφέρθηκαν ανησυχίες σχετικά με την οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα και την έλλειψη διαθέσιμων θέσεων εργασίας για τους Έλληνες. Οι συμμετέχοντες πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο ανέφεραν ότι δεν περίμεναν να μπορέσουν να βρουν εργασία στη Θεσσαλονίκη.

Γράφημα 12: Σημαντικές συνθήκες για μεγαλύτερη παραμονή στη Θεσσαλονίκη ανά συνθήκες διαμονής (N = ο αριθμός νοικοκυριών που θα σκέφτονταν να παραμείνουν στη Θεσσαλονίκη)

« Είχαμε μια πολύ δύσκολη ζωή. Τα παιδιά μου έχασαν 2 σχολικές χρονιές. Οι άνθρωποι χρειάζονται σπίτι και δουλειά. Οπότε, αν τα έχουμε αυτά, δεν θέλουμε να φύγουμε από τη χώρα. Θέλω να έχω τη δουλειά. Στη χώρα μου δεν είχαμε οικονομικά προβλήματα. Ο μόνος λόγος που βρισκόμαστε εδώ είναι η ασφάλειά μας.»

Ενήλικας άντρας, πρόσφυγας ή αιτών άσυλο, κάτοικος ΑΔΥ Διαβατών

« Αν βρίσκαμε δουλειά, θα θέλαμε να μείνουμε για πάντα στην Ελλάδα. Καμία ευρωπαϊκή χώρα δεν είναι τόσο καλή όσο η Ελλάδα. Έχουμε το δικαίωμα να ζήσουμε στην Ελλάδα, αλλά τώρα δεν ζούμε πραγματικά. Δηλαδή, οι φίλοι μας που ζουν στην Κεντρική Ευρώπη έχουν ανώτερες συνθήκες διαβίωσης. Εδώ μας έχετε εγκαταλείψει σ' ένα σπίτι και μας είπατε, αυτό είναι σπίτι, ζήστε εδώ!»

Ενήλικας άντρας, αιτών άσυλο, κάτοικος σε πρόγραμμα στέγασης

Μια αναγνωρισμένη νομική κατάσταση επισημοποίησης της θέσης τους στην Ελλάδα θεωρήθηκε σημαντικός παράγοντας στα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα (32%) και σε μικρότερο βαθμό στα νοικοκυριά στο πρόγραμμα στέγασης (14%). Η πρόσβαση στη στέγαση, δηλαδή η ύπαρξη κατοικίας, αποτελεί την δεύτερη συχνότερη προϋπόθεση για μεγαλύτερη παραμονή στη Θεσσαλονίκη μεταξύ των νοικοκυριών στα Διαβατά (29%). Η μετεγκατάσταση σε διαμέρισμα είναι σημαντική για την παραμονή στη Θεσσαλονίκη για αυτήν την ομάδα, καθώς επί του παρόντος διαμένουν σε κοντέινερ που συχνά καλούνται να μοιραστούν με άλλες οικογένειες.

Μικρότερο ποσοστό των νοικοκυριών σε όλους τους τύπους διαμονής δεν επιθυμούσε να εξετάσει την πιθανότητα μεγαλύτερης παραμονής στη Θεσσαλονίκη, ανεξάρτητα από τις πιθανές αλλαγές στις τρέχουσες συνθήκες τους. Το 14% των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης, το 19% των νοικοκυριών στα Διαβατά και μόλις το 5% των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα δεν ήταν πρόθυμα να σκεφτούν την παραμονή στη Θεσσαλονίκη με οποιοδήποτε συνθήκες. Κανένας από τους ερωτηθέντες που το ανέφερε αυτό δεν είχε απασχοληθεί τις εβδομάδες πριν από τη μελέτη.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Τα κοινωνικά δίκτυα που δημιουργήσαν οι αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες στη Θεσσαλονίκη θα διερευνηθούν εξετάζοντας τις σχέσεις τους με την τοπική ελληνική κοινότητα και με άλλες οικογένειες και άτομα που επηρεάζονται από τον εκτοπισμό. Θα εξεταστούν επίσης οι μηχανισμοί αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης και η γενική αίσθηση ασφάλειας τους στην πόλη. Επειδή οι εμπειρίες σε αυτά τα θέματα ενδέχεται να διαφέρουν μεταξύ των μελών του νοικοκυριού, απευθύνθηκαν άμεσα ερωτήματα σχετικά με τις αλληλεπιδράσεις κοινότητας και τη συμμετοχή, καθώς και με τις αντιλήψεις ασφάλειας σε κάθε ερωτηθέντα της έρευνας και όχι σε επίπεδο νοικοκυριού.⁴⁸

Αλληλεπιδράσεις με Έλληνες και άλλους πρόσφυγες

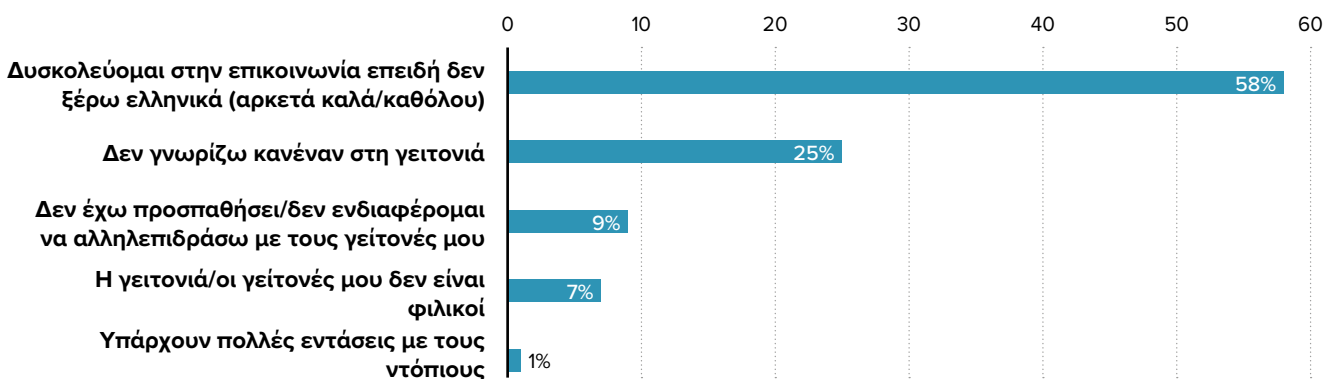
Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ του πληθυσμού προσφύγων και της τοπικής κοινότητας αναφέρονταν γενικά ως θετικής φύσης. Οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες στο πρόγραμμα στέγασης και με στέγαση με ίδια μέσα ανέφεραν θετική αλληλεπίδραση τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα με τους γείτονές τους ή τους τοπικούς καταστηματάρχες. Ωστόσο, μεταξύ των ερωτηθέντων στα Διαβατά, το 27% ανέφερε ότι δεν είχε ποτέ αλληλεπίδραση με την τοπική κοινότητα ή ότι αλληλεπιδρούσε με αυτήν σπάνια. Η απόσταση του κέντρου από την πόλη των Διαβατών και η ύπαρξη διάφορων βασικών υπηρεσιών σε αυτό, ίσως εξηγούν τις λιγότερο συχνές αλληλεπιδράσεις με τον τοπικό πληθυσμό.

Λιγότεροι αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες στο πρόγραμμα στέγασης και με στέγαση με ίδια μέσα δεν ανέφεραν καμία αλληλεπίδραση με την κοινότητα που τους φιλοξενεί (18% και 17% αντίστοιχα). Οι ερωτώμενοι σε αυτήν την ομάδα που ανέφεραν σπάνια ή καθόλου αλληλεπίδραση με την τοπική κοινότητα ερωτήθηκαν σχετικά με τον βασικό λόγο για αυτό. Περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες που ανέφεραν σπάνια ή καθόλου αλληλεπίδραση με τους τοπικούς γείτονες δήλωσαν τη γλώσσα ως εμπόδιο στην αλληλεπίδραση (58%) ενώ συνδυαστικά το 32% ανέφερε ως λόγο την κοινωνική απομόνωση από τους Έλληνες γείτονές τους (δηλαδή «δεν γνωρίζω κανέναν στη γειτονιά» και «οι γείτονες δεν είναι φιλικοί»).

Όλα τα νοικοκυριά προσφύγων και αιτούντων άσυλο ρωτήθηκαν αν τα παιδιά τους παίζουν με τα ντόπια παιδιά. Ανέφεραν ότι η αλληλεπίδραση είναι περιορισμένη. Μόλις το 36% των νοικοκυριών με παιδιά στα Διαβατά ανέφερε ότι τα παιδιά έπαιζαν με ελληνόπουλα από την περιοχή, ενώ αυτό το ποσοστό αυξήθηκε στο 45% στα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα που έχουν παιδιά, αυξανόμενο ακόμη περισσότερο στο 52% στα νοικοκυριά με παιδιά στο πρόγραμμα στέγασης.

Οι ερωτηθέντες ρωτήθηκαν επίσης αν αλληλεπιδρούν με άλλα μέλη της κοινότητας προσφύγων και αιτούντων άσυλο. Η συχνότητα τέτοιων αλληλεπιδράσεων ήταν πολύ υψηλή στα Διαβατά. Αυτό είναι κατανοητό, δεδομένης της υψηλής συγκέντρωσης προσφύγων και αιτούντων άσυλο σε μία τοποθεσία. Ωστόσο, ήταν σημαντικά χαμηλότερη στα άτομα που διαμένουν στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Κατά προσέγγιση οι μισοί από τους ερωτηθέντες στο πρόγραμμα στέγασης αλληλεπιδρούν με άλλους πρόσφυγες και αιτούντες

Γράφημα 13: Βασικός αναφερόμενος λόγος για έλλειψη επαφής ή σπάνια επαφή με Έλληνες γείτονες, όπως αναφέρεται από τους ερωτηθέντες στα στρώματα διαμονής (N = 125 νοικοκυριά)

⁴⁸ Επομένως, το συνολικό N για πολλά από τα παρακάτω στοιχεία/Πίνακες εκπροσωπεί τον συνολικό αριθμό ερωτηθέντων. Παρότι αυτός ο αριθμός συμπίπτει με τον αριθμό καλυπτόμενων νοικοκυριών, οι πληροφορίες που συλλέγονται είναι σε ατομικό επίπεδο και άρα μπορούν να διαχωριστούν από δημογραφικά χαρακτηριστικά ως σχετικές.

άσυλο σε καθημερινή βάση, ενώ το ποσοστό στα άτομα με στέγαση με ίδια μέσα είναι μόλις 37%.

Στρατηγικές αντιμετώπισης

Ο τρόπος αντίδρασης των νοικοκυριών σε καταστάσεις ανάγκης και τα άτομα που προσεγγίζουν για βοήθεια αποτελούν ενδείξεις της διαθεσιμότητας κοινωνικών δικτύων ασφαλείας και υποστηρικτικών δικτύων. Οι ερωτηθέντες ρωτήθηκαν εάν είχε προκύψει ξαφνική και απρόβλεπτη ανάγκη για μεγαλύτερο χρηματικό ποσό (π.χ. 200 Ευρώ) τους τελευταίους έξι μήνες πριν από τη μελέτη και πώς αντιμετώπισαν αυτήν την ανάγκη. Μια τέτοια εκδήλωση ανάγκης αναφέρθηκε από μεγάλο ποσοστό ερωτηθέντων με στέγαση με ίδια μέσα (57%) ενώ χαμηλότερο ποσοστό (38%) εντοπίστηκε στα νοικοκυριά στο πρόγραμμα στέγασης και στα Διαβατά. Αυτό υποδεικνύει μεγαλύτερη αστάθεια ή μη προβλεψιμότητα των εξόδων στην ομάδα με στέγαση με ίδια μέσα.

Ο τρόπος που αντιμετώπισαν τα νοικοκυριά αυτήν την ανάγκη διέφερε κατά τον τύπο διαμονής. Παρότι αυτά τα περιστατικά παρουσιάζονταν κυρίως μεταξύ των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα, συγκριτικά λιγότερα από αυτά τα νοικοκυριά ανέφεραν ότι «δεν είχαν πουθενά να στραφούν» (10%), το 56% ζήτησε υποστήριξη από γείτονες, φίλους και συγγενείς στη Θεσσαλονίκη, ενώ το 24% ζήτησε υποστήριξη από συγγενείς στο εξωτερικό. Αυτό υποδεικνύει

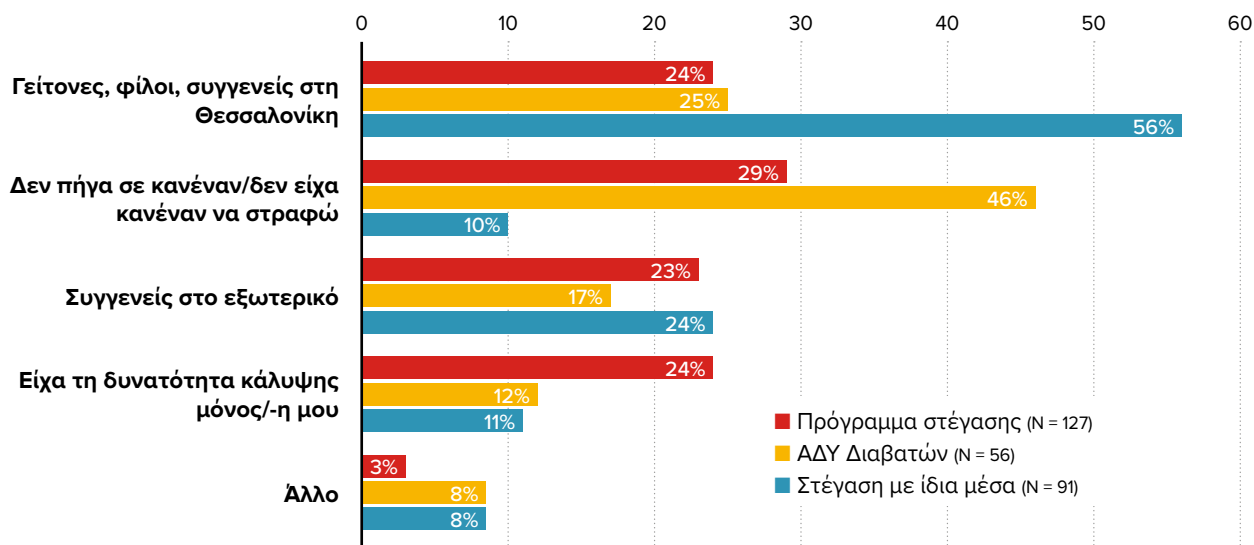
διαθεσιμότητα υποστηρικτικών δικτύων που μπορούν να προσεγγιστούν σε περίπτωση ανάγκης.

Πολλά ακόμη νοικοκυριά στα Διαβατά που είχαν ανάγκη οικονομικής υποστήριξης ανέφεραν ότι δεν είχαν κανέναν να στραφούν (46%), ενώ τα νοικοκυριά στο πρόγραμμα στέγασης ήταν ικανότερα σε μεγαλύτερο βαθμό να καλύψουν αυτήν την ανάγκη με ίδια μέσα (24%).

Αίσθηση ασφάλειας

Σχεδόν ένας στους πέντε ερωτηθέντες αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες ανέφερε τη βίωση λεκτικής ή σωματικής παρενόχλησης⁴⁹ στη Θεσσαλονίκη το διάστημα 6 μηνών πριν από τη μελέτη. Το ποσοστό ατόμων που κατήγγειλαν το περιστατικό στην αστυνομία ποίκιλλε σημαντικά στις διάφορες ομάδες. Το 42% των αιτούντων άσυλο και προσφύγων στα Διαβατά κατήγγειλε το περιστατικό στην αστυνομία, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στους αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες με στέγαση με ίδια μέσα ήταν 25% και 16% στα άτομα στο πρόγραμμα στέγασης. Η σταθερή παρουσία της Αστυνομίας στο κέντρο διευκόλυνε την καταγγελία περιστατικών παρενόχλησης από τους κατοίκους στα Διαβατά. Επίσης, οι συμμετέχοντες στις συζητήσεις της ομάδας εστίασης με αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες στο πρόγραμμα στέγασης ανέφεραν ότι το κόστος κατάθεσης μήνυσης κατά του δράστη (80 Ευρώ) ήταν αποτρεπτικός παράγοντας για την καταγγελία στην Αστυνομία.

Γράφημα 14: Τρόποι αντιμετώπισης αιφνίδιας ανάγκης για μεγαλύτερο χρηματικό ποσό (π.χ. 200 Ευρώ) από νοικοκυριά που ανέφεραν ότι είχαν τέτοια ανάγκη τους τελευταίους 6 μήνες πριν από τη μελέτη (N = νοικοκυριά με ανάγκη για μεγαλύτερο χρηματικό ποσό)

⁴⁹ Η παρενόχληση περιλαμβάνει για παράδειγμα: λεκτικές προσβολές, προσβλητική συμπεριφορά, απειλές, σωματική βία και βλάβη ιδιοκτησίας.

Λιγότεροι ερωτηθέντες ανέφεραν ότι είχαν υποστεί λεκτική ή σωματική παρενόχληση από την αστυνομία ή τις τοπικές αρχές. Τα άτομα με στέγαση με ίδια μέσα ανέφεραν ότι είχαν βιώσει το υψηλότερο ποσοστό αυτών των περιστατικών, 9%. Μόνο το 5% των κατοίκων της ΑΔΥ και το 3% των κατοίκων στο πρόγραμμα στέγασης ανέφεραν παρόμοια περιστατικά.

Παρά την ύπαρξη περιστατικών λεκτικής και σωματικής παρενόχλησης, η αίσθηση ασφάλειας στον πληθυσμό αιτούντων άσυλο και προσφύγων παραμένει υψηλή. Κατά τη διάρκεια των συζητήσεων της ομάδας εστίασης, πολλοί συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν είχαν βιώσει βία ούτε είχαν αισθανθεί απειλή στη διάρκεια της παραμονής τους στην Ελλάδα και αισθάνονταν ότι μπορούσαν να μετακινούνται ελεύθερα. Η κατάσταση ασφάλειας γίνεται αντιληπτή ως συγκριτικά καλύτερη από την αντίστοιχη στη χώρα προέλευσης.

«*Η κόρη μου βγαίνει στις 9:00 μ.μ. μερικές φορές, όταν έχει νυχτώσει τελείως έξω, αλλά δεν υπάρχει φόβος. Εδώ είναι φυσιολογικό να βγαίνεις τη νύχτα, ενώ στη χώρα μας δεν ήταν ασφαλές.»*

Ενήλικη γυναίκα, αιτούσα άσυλο,
κάτοικος σε πρόγραμμα στέγασης

«*Παρότι είμαι ενήλικας, στη χώρα μας δεν ήταν ασφαλές να περπατάς έξω τη νύχτα. Εδώ είναι φυσιολογικό.»*

Ενήλικας άντρας, αιτών άσυλο, κάτοικος
σε πρόγραμμα στέγασης

4.

Υπήκοοι τρίτων χωρών, που δεν έχουν καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου: προκλήσεις διαβίωσης εκτος διαδικασίας ασυλου

ΔΕΙΓΜΑ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Το δείγμα υπηκόων τρίτων χωρών που δεν έχουν καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου αποτελούσαν **212 νοικοκυριά, αποτελούμενα από 441 άτομα**, καταμεμημένα σε όλο τον Δήμο Θεσσαλονίκης και την Ανοικτή Δομή Υποδοχής (ΑΔΥ) Διαβατών. Το δείγμα αποτελούσαν 361 άτομα τα οποία, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους, κατείχαν υπηρεσιακά σημειώματα (χορηγηθέντα από την Αστυνομία), 63 δεν είχαν κανένα έγγραφο από το ελληνικό κράτος και 17 είχαν έγγραφα εκδοθέντα από το ελληνικό κράτος τα οποία είχαν λήξει.⁵⁰

Το δείγμα καλύπτει διαφορετικές συνθήκες διαμονής: 222 άτομα ζούσαν άστεγα (στον δρόμο, σε ημιτελή ή εγκαταλελειμμένα κτίρια ή σε καταφύγιο αστέγων), ενώ 161 άτομα ζούσαν ως μη δηλωμένοι κάτοικοι στην ΑΔΥ Διαβατών και 27 ζούσαν σε διαμονή με ενοίκιο στη Θεσσαλονίκη.

Επειδή δεν υπήρχε πλαίσιο δειγματοληψίας για αυτήν την ομάδα, επιλέχθηκε προσέγγιση δειγματοληψίας μη πιθανότητας. Έτσι, δεν ήταν δυνατή η εκτίμηση της αντιπροσωπευτικότητας αυτού του δείγματος. Λόγω του περιορισμένου μεγέθους αυτού του δείγματος, ορισμένα θέματα δεν ήταν δυνατό να διερευνηθούν με τόσο λεπτομέρεια.

Για λεπτομερή περιγραφή του δείγματος, ανατρέξτε στο κεφάλαιο Μεθοδολογίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Υπάρχουν περιορισμένες διαθέσιμες πληροφορίες για τον πληθυσμό στη Θεσσαλονίκη που ταξινομείται ως υπήκοοι τρίτων χωρών μη δηλωμένοι στην Υπηρεσία Ασύλου ή για τους σκοπούς της παρούσας αναφοράς. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι δεν εμπίπτουν στον τακτικό μηχανισμό υποδοχής και δεν πραγματοποιείται κάποια συστηματική συλλογή δεδομένων κατά την άφιξη. Σε αυτό το κεφάλαιο διερευνώνται οι συνθήκες διαβίωσης και οι μελλοντικές προθέσεις των υπηκόων τρίτων χωρών, μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου. Η πλειονότητα του δείγματος αποτελείται από κατόχους υπηρεσιακών σημειωμάτων (από την Αστυνομία) (82%), ενώ το υπόλοιπο δείγμα

αποτελείται από άτομα χωρίς κανένα έγγραφο από το ελληνικό κράτος ή άτομα έγγραφα εκδοθέντα από το ελληνικό κράτος τα οποία είχαν λήξει. Παρά τις διαφορές στη νομική κατάσταση των ατόμων που κατέχουν έγκυρο υπηρεσιακό σημειωμα και των ατόμων με ληγμένα ή καθόλου έγγραφα, αποφασίστηκε όλα αυτά τα άτομα να αναλυθούν ως μία ομάδα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αντιμετωπίζουν πολλές κοινές προκλήσεις στην πρόσβαση σε υπηρεσίες, σε στέγαση, χρηματική βοήθεια και εργασία λόγω του γεγονότος ότι δεν κατατάσσονται στους αιτούντες άσυλο ή τους πρόσφυγες. Ωστόσο, όπου είναι πιθανό και αρμόζει, θα παρέχεται σύγκριση μεταξύ των δύο αυτών ομάδων.

⁵⁰ Δεν ζητήθηκε η επίδειξη εγγράφων από τα άτομα στο δείγμα, οπότε οι πληροφορίες βασίζονται σε λεκτική επικοινωνία

ΠΛΑΙΣΙΟ 4:

ΑΥΘΟΡΜΗΤΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ – ΜΙΑ ΣΥΝΟΨΗ

Οι χερσαίες αφίξεις από τα σύνορα του Έβρου παρουσίασαν σημαντική αύξηση το 2017 (αύξηση περίπου 50% σε σύγκριση με τις αφίξεις του 2016). Αυτή η τάση συνεχίστηκε το 2018 με τον συνολικό αριθμό αφίξεων μέσω του Έβρου να φτάνει σχεδόν στις 7.200 για το διάστημα από τον Ιανουάριο έως τον Μάιο του 2018. Καθώς το μόνο κέντρο υποδοχής και ταυτοποίησης (ΚΥΤ) που βρίσκεται στο Φυλάκιο δεν έχει δυνατότητα στέγασης ενός τόσο μεγάλου αριθμού νέων αφίξεων, οι ελληνικές αρχές τοποθέτησαν σημαντικό αριθμό ατόμων, συμπεριλαμβανομένων και παιδιών, σε ακατάλληλες εγκαταστάσεις αστυνομικής κράτησης στην περιοχή, μέχρι να ελευθερωθούν χώροι στο Φυλάκιο. Κάποια από αυτά τα άτομα παρέμειναν σε κράτηση σε αυτές τις εγκαταστάσεις για σχεδόν τρεις μήνες.

Ο αυξημένος αριθμός αφίξεων οδήγησε σε καθυστερήσεις στην έγκαιρη ταυτοποίηση, τη δήλωση και την έκδοση βασικών εγγράφων. Οι αναφορές κακών συνθηκών και υπερπληθυσμού στο Φυλάκιο, η φύση της διαδρομής παράνομης διέλευσης και η έλλειψη πληροφοριών σχετικά με την ύπαρξη εγκατάστασης υποδοχής κοντά στα σύνορα του Έβρου, οδήγησαν πολλές νέες αφίξεις απευθείας στη Θεσσαλονίκη, αντί της μετάβασης στις αρχές, αμέσως μετά τη διέλευση των συνόρων. Αυτά τα άτομα δεν έφτασαν στη Θεσσαλονίκη μέσω επίσημης μεταφοράς, οργανωμένης από τις ελληνικές αρχές. Αυτό το γεγονός, σε συνδυασμό με τη μείωση των διαθέσιμων θέσεων στις ΑΔΥ, έκανε τις ελληνικές αρχές να μην επιθυμούν πλέον να παραχωρήσουν πρόσβαση στις ΑΔΥ στην πλειονότητα αυτών των ατόμων κατόπιν της άφιξής τους. Τα συγκεκριμένα άτομα βρέθηκαν σε μια ιδιαίτερα επισφαλή κατάσταση, χωρίς πρόσβαση σε διαμονή ή άλλες μορφές βασικής βοήθειας, συμπεριλαμβανομένης της μηνιαίας επιδότησης σε μετρητά που παρέχεται στα δηλωμένα άτομα σε ένα πρόγραμμα στέγασης, με στέγαση με ίδια μέσα με τεκμηριωμένη διεύθυνση ή ΑΔΥ. Εκτός από αυτό, ομάδες ατόμων (περίπου 3.000 άτομα) αποδεσμεύτηκαν από το Φυλάκιο από τις ελληνικές αρχές τον Απρίλιο του 2018 χωρίς να ολοκληρωθεί η πλήρης διαδικασία δήλωσης που θα εξασφάλιζε την έκδοση βασικών εγγράφων και την τοποθέτηση μέσω επίσημης διαδικασίας μεταφοράς σε Ανοικτή Εγκατάσταση Υποδοχής. Οι λόγοι αυτής της απόφασης συμπεριλάμβαναν την έλλειψη επαρκών υπηρεσιών στο Φυλάκιο για την κάλυψη του αριθμού αφίξεων, συμπεριλαμβανομένων της ερμηνείας, της ιατρικής βοήθειας και της ψυχοκοινωνικής βοήθειας.

Η αιφνίδια εισροή αυθόρμητων αφίξεων υπηκόων τρίτων χωρών, μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου, συνέβη στη Θεσσαλονίκη ταυτόχρονα με τη συλλογή δεδομένων για τη δημιουργία προφίλ (βλ. Πλαίσιο 4 για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις αυθόρμητες αφίξεις). Κατά συνέπεια, μεγάλο ποσοστό του δείγματος (63% ή 134 νοικοκυριά) αποτελείτο από πληθυσμό νέων αφίξεων. Όπου αρμόζει, θα πραγματοποιούνται συγκρίσεις μεταξύ των νέων αφίξεων και των ατόμων που βρίσκονται στη Θεσσαλονίκη για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΚΑΙ ΠΡΟΦΙΛ ΕΚΤΟΠΙΣΜΟΥ

Εθνικότητες και νομικό καθεστώς

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων υπηκόων τρίτων χωρών μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου προέρχονταν από τη Συρία (34%), το Ιράκ (28%) και σε μικρότερο βαθμό από το Πακιστάν (10%) και το Αφγανιστάν (8%). Η πλειονότητα του δείγματος ήταν κάτοχοι υπηρεσιακών σημειωμάτων (82%) ενώ οι υπόλοιποι ήταν άτομα χωρίς έγγραφα (14%) και ληγμένα έγγραφα (4%).

Όταν ρωτήθηκαν για την πρόθεσή τους να ζητήσουν άσυλο στην Ελλάδα, από τα 336 άτομα που ερωτήθηκαν, το 75% ανέφερε ότι σκόπευε να το κάνει, ενώ το 4% δεν είχε αποφασίσει ακόμη. Το ποσοστό ατόμων που σκοπεύουν να κάνουν αίτηση είναι υψηλότερο μεταξύ των κατόχων υπηρεσιακών σημειωμάτων παρά των ατόμων χωρίς έγγραφα και όσων διαθέτουν ληγμένα έγγραφα. Μεταξύ του 21% που ανέφερε ότι δεν είχε σκοπό να κάνει αίτηση, η συντριπτική πλειονότητα (64%) προτιμούσε να μετακομίσει σε άλλη χώρα της ΕΕ και μόνο το 13% πίστευε ότι δεν πληροί τα κριτήρια για την υποβολή αίτησης ασύλου στην Ελλάδα.

Πίνακας 8: Αριθμός και ποσοστά ερευνώμενων ατόμων που σκοπεύουν να υποβάλλουν αίτηση για άσυλο στην Ελλάδα, ανά νομική κατάσταση

Έλλειψη εγγράφων ή ληγμένα έγγραφα	Κάτοχοι υπηρεσιακών σημειωμάτων
47 (62%)	204 (78%)

Φύλο, ηλικία και μέγεθος νοικοκυριού

Η ομάδα των ερωτηθέντων υπηκόων τρίτων χωρών με δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου περιείχε διπλάσιο αριθμό αντρών σε σχέση με τις γυναίκες. Ο συνολικός πληθυσμός που ερωτήθηκε ήταν αισθητά νεότερος από την κατηγορία προσφύγων και αιτούντων άσυλο με περίπου το 82% να είναι κάτω των 35 ετών. Η ηλικιακή κατανομή ήταν παρόμοια μεταξύ αντρών και γυναικών.

Η συντριπτική πλειονότητα των ατόμων με ληγμένα έγγραφα ή έλλειψη εγγράφων ήταν νοικοκυριά ενός μέλους (94%). Μεταξύ των κατόχων υπηρεσιακών σημειωμάτων, ο μισός πληθυσμός αποτελείται από νοικοκυριά ενός μέλους, ενώ ο υπόλοιπος παρουσίαζε κατανομή σε νοικοκυριά τριών και τεσσάρων μελών. Παρουσιάζεται μια ξεκάθαρη τάση στους κατόχους υπηρεσιακών σημειωμάτων να αποτελούνται κυρίως από οικογένειες, ενώ τα άτομα με παράτυπη κατάσταση αποτελούσαν νοικοκυριά με ένα μέλος. Εκπρόσωποι των ΜΚΟ ανέφεραν ότι οι άγαμοι άντρες φοβόντουσαν συχνά να μεταβούν στο αστυνομικό τμήμα για ανανέωση του υπηρεσιακού σημειώματός τους, καθώς θα μπορούσαν να κρατηθούν για παρατεταμένο διάστημα, ενώ οι οικογένειες με παιδιά έτειναν να αποδεσμεύονται μετά από 1-2 ημέρες κράτησης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι κάτοχοι υπηρεσιακών σημειωμάτων ανέφεραν ότι μετέβησαν στο αστυνομικό τμήμα για ανανέωση των σημειωμάτων και αυτή δεν έγινε δεκτή. Σύμφωνα με τις αναφορές, οι λόγοι

άρνησης δεν τους έγιναν σαφείς. Επίσης, η παρανόηση ότι οι κάτοχοι υπηρεσιακών σημειωμάτων εξαιρούνται από τις βασικές υπηρεσίες συμβάλλει στην άρνηση της αστυνομίας να ανανεώνει τα έγγραφα, καθώς δεν αντιλαμβάνονται το νόημα αυτής της ενέργειας.

Αλφαριθμητισμός, εκπαίδευση και υγεία

Το ποσοστό αλφαριθμητισμού, οι⁵¹ των ερωτηθέντων, ήταν κάπως χαμηλότερο στις γυναίκες (64%) σε σύγκριση με τους άντρες (74%). Το 16% των γυναικών ανέφεραν επίσης απουσία επίσημης εκπαίδευσης, ενώ αυτό το ποσοστό ήταν χαμηλότερο στους άντρες (9%). Το ίδιο ποσοστό αντρών και γυναικών (56%) είχε ολοκληρώσει πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση και το 9% της ομάδας που ερωτήθηκε είχε πανεπιστημιακό πτυχίο, με ίση κατανομή μεταξύ αντρών και γυναικών.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ρωτήθηκαν εάν αυτοί ή άλλο μέλος της οικογένειάς τους έπασχαν από κάποια σοβαρή πάθηση, συμπεριλαμβανομένων παθήσεων ψυχικής υγείας ή αναπηρίας, που τους εμπόδιζε να εκτελούν τις συνήθεις καθημερινές εργασίες τους. Το 21% του συνολικού πληθυσμού ανέφερε πάθηση, με το ποσοστό να είναι ελαφρώς υψηλότερο στις γυναίκες (25% για τις γυναίκες, 18% για τους άντρες). Πάνω από τα μισά από αυτά τα άτομα ήταν άστεγα.⁵²

Πίνακας 9: Μέγεθος νοικοκυριών ανά νομικό καθεστώς

	Ληγμένα έγγραφα ή έλλειψη εγγράφων (N = 72 νοικοκυριά)	Κάτοχοι υπηρεσιακών σημειωμάτων (N = 145 νοικοκυριά)
Νοικοκυριό με 1 μέλος	94%	50%
Νοικοκυριό με 2 μέλη	3%	8%
Νοικοκυριό με 3 μέλη	1%	14%
Νοικοκυριό με 4 μέλη	0%	15%
Νοικοκυριό με 5+ μέλη	1%	12%

⁵¹ Ορίζεται ως η αναφερόμενη ικανότητα ανάγνωσης και γραφής, σε όλα τα άτομα 12 ετών και άνω.

⁵² Η χρήση του όρου «άστεγος» βασίζεται στον ορισμό που παρέχεται στον Νόμο 4052/2012, Άρθρ. 29: «(1) Τα άστεγα άτομα αναγνωρίζονται ως μια ευάλωτη κοινωνική ομάδα που χάνει κοινωνικής προστασίας. Ως άστεγα άτομα ορίζονται τα άτομα που διαμένουν νόμιμα στη χώρα και στερούνται πρόσβασης σε ασφαλή και επαρκή διαμονή, ιδιόκτητη, ενοικιαζόμενη ή ελεύθερα παραχωρούμενη, που θα πληρούσε τις τεχνικές απαιτήσεις και βασικές παροχές ύδρευσης και ηλεκτρισμού. (2) Ο άστεγος πληθυσμός περιλαμβάνει τα άτομα που διαμένουν στον δρόμο ή σε καταφύγια και τα άτομα που φιλοξενούνται, λόγω ανάγκης, από οργανισμούς ή άλλες μορφές θεσμικής φροντίδας.» Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, τα άτομα που κατά τη συλλογή δεδομένων δεν είχαν νομιμοποιήσει την κατάστασή τους, περιλαμβάνονται στην κατηγορία των «αστέγων». Επίσης, τα θεσμικά καταφύγια εξαιρέθηκαν, καθώς αυτή η επιλογή δεν ήταν διαθέσιμη στη στοχευόμενη ομάδα.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων στην έρευνα (63%) βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για λιγότερο από έναν μήνα κατά την πραγματοποίηση της συνέντευξης, ενώ σχεδόν όλοι οι υπόλοιποι ερωτηθέντες (32%) βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη από έναν έως έξι μήνες. Μόνο το 5% των ερωτηθέντων βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για περισσότερους από έξι μήνες. Η συντριπτική πλειονότητα (84%) των ερωτηθέντων που είχαν φτάσει τον προηγούμενο μήνα ήταν άστεγοι, ενώ μεταξύ αυτών που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη από έναν έως έξι μήνες, περίπου ίσα ποσοστά διέμεναν μη δηλωμένα σε ΑΔΥ και ως άστεγοι στην πόλη.

«*Ο σύζυγός μου κι εγώ μπήκαμε από τον Έβρο, περπατήσαμε 10 χλμ. και μετά πήραμε ένα λεωφορείο από ένα χωριό και φτάσαμε στη Θεσσαλονίκη στις 05:00 π.μ. Μείναμε 5 μέρες σε ξενοδοχείο εδώ και το πληρώσαμε με δικά μας λεφτά. Μετά από το ξενοδοχείο, πήγαμε στο αστυνομικό τμήμα και μείναμε εκεί 1 νύχτα. Μάθαμε για αυτόν τον καταυλισμό από έναν οργανισμό.»*

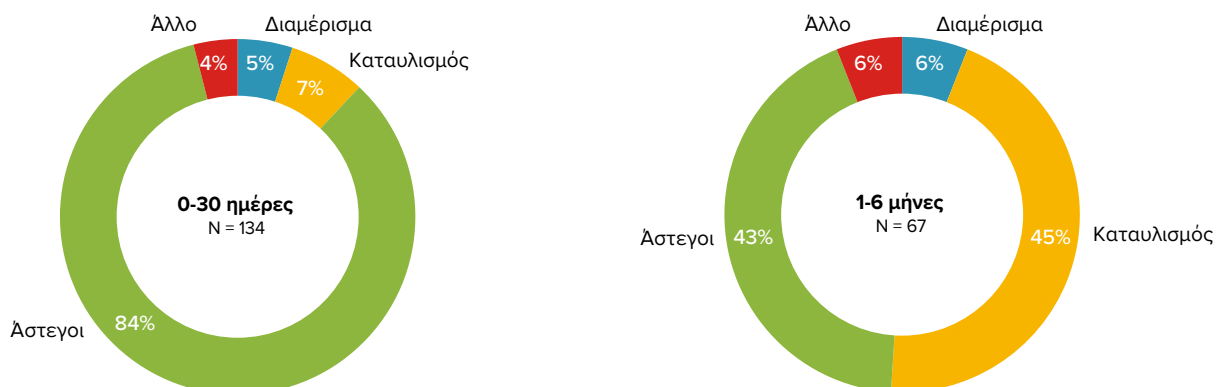
(Ενήλικη γυναίκα, μη δηλωμένη κάτοικος ΑΔΥ Διαβατών)

«*Φτάσαμε σε ένα χωριό στον Έβρο, δεν ξέρω πώς λέγεται. Πήγαμε με τον λαθρέμπορα σε έναν εγκαταλελειμμένο, καμένο σιδηροδρομικό σταθμό και περάσαμε εκεί μια νύχτα. Μετά ήρθε ένας Έλληνας δημοσιογράφος και μας πήγε στο αστυνομικό τμήμα για μερικές ώρες. Στη συνέχεια, μείναμε στο Κέντρο Κράτησης για 3 μέρες. Εκείνο το μέρος ήταν σαν ψυχιατρική κλινική. Επεξεργάστηκαν τα χαρτιά μας και πήραμε το λεωφορείο για τη Θεσσαλονίκη. Έξω από τον σταθμό των λεωφορείων έχει ένα μέρος σαν γκαράζ. Μείναμε εκεί 2 νύχτες. Δεν ξέραμε πώς να φτάσουμε στον καταυλισμό (ΑΔΥ). Ένας δημοσιογράφος μάς είπε να έρθουμε εδώ, δεν τον ξέραμε. Στην αρχή δεν τον πιστέψαμε και φοβόμασταν να έρθουμε. Αλλά μετά ρωτήσαμε κάποιους Έλληνες αν όντως υπάρχει καταυλισμός εδώ. Αγοράσαμε εισιτήρια και πήραμε ένα λεωφορείο μέχρι τη μέση της διαδρομής προς τον καταυλισμό και την υπόλοιπη την κάναμε με τα πόδια. Φέραμε τις δικές μας σκηνές και ζούμε σε αυτές.»*

(Ενήλικη γυναίκα, μη δηλωμένη κάτοικος ΑΔΥ Διαβατών)

Ανεξάρτητα από το έτος άφιξης στην Ελλάδα, η συντριπτική πλειονότητα των νοικοκυριών που συμμετείχαν στην έρευνα ανέφεραν ότι είχαν φτάσει μέσω των συνόρων του Έβρου (93%). Στις συζητήσεις της ομάδας εστίασης που πραγματοποιήθηκαν με υπηκόους τρίτων χωρών, μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου που διέμεναν μη δηλωμένοι στην ΑΔΥ Διαβατών, οι συμμετέχοντες αφηγούνται τον τρόπο εισόδου στην Ελλάδα και της εύρεσης διαμονής:

Γράφημα 15: Συνθήκες διαμονής βάσει της διάρκειας παραμονής στη Θεσσαλονίκη (N = αριθμός ερωτηθέντων ανά διάρκεια παραμονής)

«...Ήμασταν 45 άτομα στο βαν. Δεν βλέπαμε τίποτα μέσα από το όχημα. Μερικές φορές χτυπούσαν τις πόρτες για να κάνουμε ησυχία, όταν περνούσαμε από μπλόκο της αστυνομίας. Μας άφησαν σε ένα μέρος στην Εγνατία όπου υπήρχε μια πινακίδα που έλεγε ότι ήμασταν 30 χλμ. μακριά απ' τη Θεσσαλονίκη. Μας έδωσαν το τηλέφωνο της αστυνομίας για να την πάρουμε. Καλέσαμε την αστυνομία και ήρθαν σε 15 λεπτά. Μας είπαν να μην περπατάμε στη λεωφόρο και να πάμε στο πεζοδρόμιο. Εκεί περιμέναμε 2 ώρες για να έρθουν άλλοι αστυνομικοί με ένα πούλμαν της αστυνομίας. Μας πήγαν στο τμήμα και περάσαμε εκεί 3 μέρες. Η αστυνομία μάς ενημέρωσε ποιο λεωφορείο θα έπρεπε να πάρουμε για να έρθουμε στον Καταυλισμό Διαβατών. Είμαστε μια οικογένεια 5 ατόμων και ζούμε σε μια αποθήκη.»

Ενήλικας άντρας, μη δηλωμένος κάτοικος ΑΔΥ Διαβατών

ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΑΣΤΕΓΙΑ

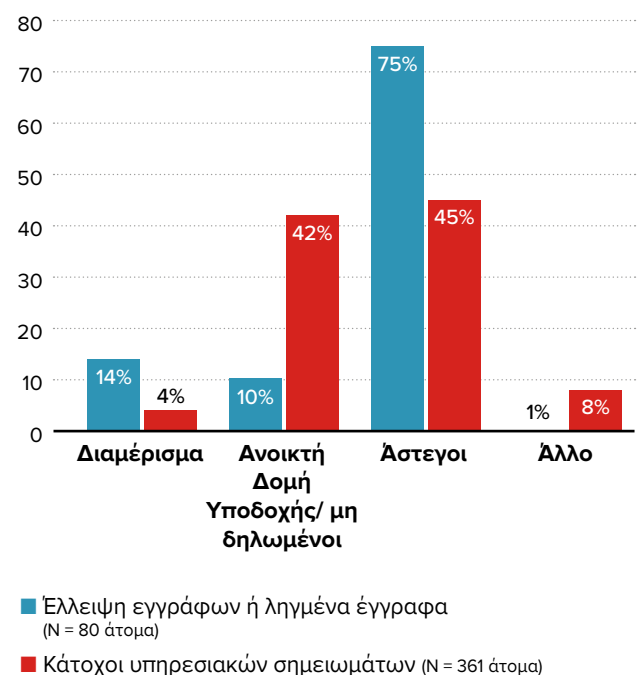
Η πλειονότητα των ερωτηθέντων ατόμων με ληγμένα έγγραφα ή έλλειψη εγγράφων (75%) ήταν άστεγα, ζώντας κυρίως στον δρόμο και σε μικρότερο βαθμό σε εγκαταλελειμμένα κτίρια. Ελάχιστα άτομα από αυτήν την ομάδα διέμεναν σε διαμερίσματα που νοίκιαζαν (11 άτομα ή 14%).

Οι συμμετέχοντες κάτοχοι υπηρεσιακών σημειωμάτων παρουσίαζαν σχεδόν ίση κατανομή ως άστεγοι (45%) και διαμένοντες ανεπίσημα στα Διαβατά (42%), όπου είτε είχαν βρει καταφύγιο σε κοντέινερ που καταλάμβαναν ανεπίσημα είτε φιλοξενούνταν από άλλες οικογένειες ή κοιμόντουσαν σε σκηνές ή δημόσιους χώρους στην ΑΔΥ.

Μεταξύ των νοικοκυριών που ζούσαν ως άστεγοι, συμπεριλαμβανομένων των κατόχων υπηρεσιακών σημειωμάτων και των νοικοκυριών με ληγμένα έγγραφα ή έλλειψη εγγράφων, το 28% (41 από τα 146 νοικοκυριά) είχε προσπαθήσει ανεπιτυχώς να αποκτήσει πρόσβαση σε ΑΔΥ.

Όπως αναφέρεται στις ομάδες εστίασης με νεαρούς άντρες υπηκόους τρίτων χωρών, μη δηλωμένους στην Υπηρεσία Ασύλου στη Θεσσαλονίκη, η ζωή στον δρόμο ήταν μία από τις βασικές προκλήσεις τους: «Επειδή πρέπει να μένουμε έξω, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος, π.χ. κλοπής... γίνονται τσακωμοί... αν κάνει πολύ κρύο, ο κόσμος αρρωσταίνει».

Γράφημα 16: Συνθήκες διαμονής ερωτώμενου πληθυσμού (άτομα) ανά νομική κατάσταση

Η πλειονότητα των ατόμων που έφτασαν τον μήνα πριν από τη μελέτη (84%) ήταν άστεγα. Από την ομάδα που διέμενε από έναν έως έξι μήνες στη Θεσσαλονίκη, το 45% είχε καταφέρει να αποκτήσει πρόσβαση στην ΑΔΥ Διαβατών, αν και ανεπίσημα, ενώ παρόμοιο ποσοστό (43%) παρέμενε άστεγο. Περισσότερα από τα μισά νοικοκυριά που δεν ήταν άστεγα κατά το διάστημα της έρευνας, ανέφεραν ότι είχαν υπάρξει άστεγα μετά από την άφιξή τους στη Θεσσαλονίκη. Αυτό το μοτίβο αντικατοπτρίζεται επίσης σε συζητήσεις με ανεπίσημους κατοίκους στην ΑΔΥ Διαβατών.

Οι υπήκοοι τρίτων χωρών, μη δηλωμένοι στην Υπηρεσία Ασύλου, πέρασαν αρχικά λίγο χρόνο στη Θεσσαλονίκη στον δρόμο ή φιλοξενούμενοι από φίλους, προτού μεταβούν στο κέντρο για να ζήσουν ως μη δηλωμένοι κάτοικοι.

«Ήρθα απευθείας στη Θεσσαλονίκη. Δεν πέρασα ποτέ από την Αθήνα. Έμαθα για τους καταυλισμούς από φίλους. Δεν με άφησαν να μπω στον καταυλισμό της Βόλβης κι έτσι έμεινα 10 μέρες σε ξενοδοχείο. Όταν μας τελείωσαν τα λεφτά, φιλοξενηθήκαμε με ενοίκιο από φίλους για 40 μέρες και μετά, τον Μάιο, ήρθα στα Διαβατά.»

Ενήλικας άντρας, υπήκοος τρίτης χώρας μη δηλωμένος στην Υπηρεσία Ασύλου, μη δηλωμένος κάτοικος ΑΔΥ Διαβατών

«*Ήρθα στη Θεσσαλονίκη τέλη Μαρτίου, έμεινα 1 μήνα σε ξενοδοχείο και μετά νοίκιασα διαμέρισμα από κάποιον που το είχε πάρει από τοπική ΜΚΟ. Μετά από 15 μέρες, το έμαθε η ΜΚΟ και με έδιωξε. Δεν έμεινα ποτέ άστεγος επειδή ήμουν πριν στη Γερμανία και ήξερα ότι υπήρχαν καταυλισμοί για πρόσφυγες. Έτσι, έμαθα πού ήταν ο καταυλισμός και τον Μάιο μπήκα στον Καταυλισμό Διαβατών.»*

Ενήλικας άντρας, υπήκοος τρίτης χώρας
μη δηλωμένος στην Υπηρεσία Ασύλου, μη
δηλωμένος κάτοικος ΑΔΥ Διαβατών

Οι συμμετέχοντες στις συζητήσεις της ομάδας εστίασης που πραγματοποιήθηκαν στα Διαβατά με μη δηλωμένους κατοίκους ανέφεραν την αίσθηση ανασφάλειας στην τρέχουσα διαμονή τους. Ωστόσο, η δεινή οικονομική τους κατάσταση ήταν το βασικό εμπόδιο για ενοικίαση ασφαλέστερης κατοικίας, ενώ η έλλειψη νόμιμων εγγράφων αναφέρθηκε επίσης ως σημαντικό εμπόδιο. Όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα που ήταν άστεγοι ανέφεραν τα ίδια δύο εμπόδια στην εύρεση λύσης διαμονής: έλλειψη χρημάτων ως βασικό εμπόδιο και έλλειψη «νόμιμων εγγράφων» ως δευτερεύον.

«*Όταν βρούμε δουλειά, θα προσπαθήσουμε να νοικιάσουμε διαμέρισμα για την οικογένειά μας.»*

Ενήλικη γυναίκα, υπήκοος τρίτης χώρας
μη δηλωμένη στην Υπηρεσία Ασύλου, μη
δηλωμένη κάτοικος ΑΔΥ Διαβατών

«*Περιμένουμε την κάρτα βοήθειας μετρητών και μετά θα νοικιάσουμε διαμέρισμα.»*

Ενήλικη γυναίκα, υπήκοος τρίτης χώρας
μη δηλωμένη στην Υπηρεσία Ασύλου, μη
δηλωμένη κάτοικος ΑΔΥ Διαβατών

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΒΙΟΠΟΡΙΣΜΟΥ

Ορισμοί απασχόλησης:

Όλα τα στατιστικά απασχόλησης ισχύουν μόνο για τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας, που ορίζεται ως τα άτομα μεταξύ 15 και 67 ετών.

Απασχολούμενο άτομο:

Άτομο που έχει εργαστεί τουλάχιστον μία ώρα κατά τη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων πριν από την έρευνα. Ως απασχόληση ορίζεται οποιαδήποτε δραστηριότητα αναλαμβάνει ένα άτομο με αποζημίωση, π.χ. εργασία με ημερομίσθιο ή όφελος σε είδος, λειτουργία επιχείρησης (π.χ. υπαίθριες πωλήσεις) ή εργασία στον αγροτικό τομέα.

Άνεργο άτομο:

Άτομο το οποίο δεν έχει εργαστεί κατά τη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων πριν από την έρευνα και αναζητάει ενεργά εργασία. Τα άνεργα άτομα θεωρούνται μαζί με τα εργαζόμενα ως οικονομικά ενεργά, καθώς είναι διαθέσιμα στην αγορά εργασίας.

Οικονομικά αδρανές άτομο:

Άτομο το οποίο δεν αναζητάει εργασία και είναι μη διαθέσιμο στην αγορά εργασίας.

Απασχόληση

Οι κάτοχοι υπηρεσιακών σημειωμάτων και τα άτομα με ληγμένα έγγραφα ή έλλειψη εγγράφων δεν έχουν δικαίωμα νόμιμης απασχόλησης στην Ελλάδα. Ωστόσο, το ερωτηματολόγιο της έρευνας είχε σκοπό να αναγνωρίσει τυχόν ανεπίσημες δραστηριότητες που πραγματοποιούσαν άτομα εργάσιμης ηλικίας, παρά την έλλειψη απαραίτητων εγγράφων.

Ως απασχόληση ορίζεται οποιαδήποτε δραστηριότητα αναλαμβάνει ένα άτομο με αποζημίωση, π.χ. εργασία με ημερομίσθιο ή όφελος σε είδος, λειτουργία επιχείρησης (π.χ. υπαίθριες πωλήσεις) ή εργασία στον αγροτικό τομέα.

Συνολικά, μόνο 7 στα 164 άτομα εργάσιμης ηλικίας ανέφεραν ότι είχαν εργαστεί τις τέσσερις εβδομάδες πριν από την έρευνα. Όλοι τους ήταν άγαμοι Πακιστανοί άντρες. Πέντε από αυτούς είχαν ληγμένα έγγραφα ή έλλειψη εγγράφων και οι υπόλοιποι δύο ήταν κάτοχοι κάτοχοι υπηρεσιακών σημειωμάτων. Όλοι τους είχαν

προσπαθήσει ενεργά να αυξήσουν τις ώρες εργασίας τους, καθώς εργαζόνταν μόνο περιστασιακά.

Περίπου οι μισοί υπήκοοι τρίτων χωρών, μη δηλωμένοι στην Υπηρεσία Ασύλου που ερωτήθηκαν ήταν άνεργοι, δηλαδή δεν αναζητούσαν ενεργά εργασία. Η νομική κατάστασή τους και η έλλειψη σχετικών εγγράφων ήταν το βασικό εμπόδιο που αντιμετώπιζαν στην αναζήτηση απασχόλησης (64%), ενώ η ανεπαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας αναφέρθηκε επίσης ως σημαντικό εμπόδιο. Η έλλειψη γνώσης της ελληνικής γλώσσας τονίστηκε επίσης στις ομάδες εστίασης που πραγματοποιήθηκαν με υπηκόους τρίτων χωρών μη δηλωμένους στην Υπηρεσία Ασύλου στην ΑΔΥ Διαβατών, οι οποίοι διέμεναν εκεί ανεπίσημα. Οι γυναίκες και οι άντρες ανέφεραν ότι δεν μπορούσαν να βρουν εργασία εάν δεν μιλούσαν ελληνικά, παρότι είχαν προϋπηρεσία στις χώρες προέλευσής τους. Η εκμάθηση ελληνικών αναφέρθηκε από ορισμένες γυναίκες συμμετέχουσες και νεαρούς άντρες ως πρόκληση, επειδή τα παρεχόμενα μαθήματα ξεκινούσαν συχνά από την αρχή, για να συμπεριληφθούν νέοι σπουδαστές, μην επιτρέποντάς τους να προοδεύσουν.

Στη διάρκεια των συνεντεύξεων της έρευνας, ορισμένοι ερωτηθέντες ανέφεραν ότι λόγω δυσκολιών στην εύρεση εργασίας, παρείχαν σεξουαλική εργασία για υλική αποζημίωση.

Το ποσοστό των ερωτηθέντων εργάσιμης ηλικίας που αναζητούσε ενεργά εργασία διέφερε σημαντικά μεταξύ αντρών και γυναικών. Μεταξύ των γυναικών, η πλειονότητα (83%) ήταν οικονομικά ανενεργή, δηλαδή δεν απασχολείτο και δεν αναζητούσε εργασία. Ο βασικός αναφερόμενος λόγος ήταν οι οικογενειακές ευθύνες. Μεταξύ των αντρών εργάσιμης ηλικίας, η πλειονότητα (64%) αναζητούσε ενεργά εργασία.

Πίνακας 10: Οικονομικά ενεργός και ανενεργός πληθυσμός ανά φύλο (N = πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας, 15-57 ετών)

	Γυναίκες		Άντρες	
	%	N	%	N
Περιστασιακή εργασία	0%	0	7%	7
Δεν αναζητούν εργασία/οικονομικά ανενεργοί	83%	49	30%	31
Αναζητούν εργασία	17%	10	64%	67
Σύνολο	100%	59	100%	105

⁵³ Οι κάτοχοι σημειωμάτων αστυνομίας, κατά το διάστημα της έρευνας, δικαιούνταν βοήθειας σε μετρητά. Ωστόσο, θα έπρεπε να μπορούν να παράσχουν έγκυρη διεύθυνση κατοικίας για να τη λάβουν.

Μέσα επιβίωσης

Καθώς η συντριπτική πλειονότητα των υπηκόων τρίτων χωρών, μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου, δεν είχε πρόσβαση στην απασχόληση, η έρευνα εξέτασε τον τρόπο με τον οποίο τα νοικοκυριά κάλυπταν τις βασικές ανάγκες τους. Από όλα τα νοικοκυριά ζητήθηκε να θέσουν σε προτεραιότητα τις δύο βασικές πηγές εισοδήματός τους.

Το 41% των νοικοκυριών ανέφερε ότι δεν είχε εισόδημα. Το 28% ζούσε με δικές του αποταμιεύσεις, ενώ το 18% λάμβανε εμβάσματα από συγγενείς και φίλους στο εξωτερικό. Αυτό επιβεβαιώθηκε στη διάρκεια των συζητήσεων ομάδων εστίασης. Μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό ατόμων (2%) λάμβανε βοήθεια σε μετρητά μέσω του Προγράμματος βοήθειας μετρητών.⁵³ Η συντριπτική πλειονότητα (85%) ανέφερε ότι δεν είχε δευτερεύουσα πηγή εισοδήματος.

Εξετάζοντας τις τρεις βασικές εθνικότητες που εκπροσωπούνται στην διερευνώμενη ομάδα, παρατηρείται ότι μεταξύ των νοικοκυριών Ιρακινών (34 νοικοκυριά συνολικά), τα μισά βασιζόνταν κυρίως στις αποταμιεύσεις τους. Μεταξύ των νοικοκυριών Πακιστανών (49 νοικοκυριά συνολικά), το 40% βασιζόταν στα εμβάσματα και μεταξύ των νοικοκυριών Σύρων (43 νοικοκυριά συνολικά), το 44% βασιζόταν κυρίως στις αποταμιεύσεις.

Δεδομένης της κατάστασης διαμονής του πληθυσμού, η πλειονότητα δεν είχε να πληρώσει μηνιαίο ενοίκιο ή κοινωφελείς λογαριασμούς. Το 37% των συμμετεχόντων νοικοκυριών διέμενε στην Ανοικτή Δομή Υποδοχής Διαβατών, καθώς είχαν συσταθεί ανεπίσημα εκεί.

Πίνακας 11: Βασική και δευτερεύουσα πηγή εισοδήματος για νοικοκυριά στη διάρκεια 6 μηνών πριν από την έρευνα

	Βασική πηγή εισοδήματος (N = 212 νοικοκυριά)	Δευτερεύουσα πηγή εισοδήματος (N = 212 νοικοκυριά)
Χωρίς εισόδημα	41%	85%
Αποταμιεύσεις	28%	3%
Εμβάσματα	18%	5%
Πρόγραμμα βοήθειας μετρητών	2%	0%
Μισθός/ημερομίσθια	3%	3%
Χρήση δανείων	1%	1%
Επαιτεία	1%	0%
Άλλο	4%	3%
Σύνολο	100%	100%

Πίνακας 12: Χρήση δωρεάν υπηρεσιών ενδυμάτων και σίτισης από νοικοκυριά τον μήνα πριν από την έρευνα (τα ίδια νοικοκυριά μπορεί να είχαν πρόσβαση και στους δύο τύπους υπηρεσιών)

	Κάτοικοι σε διαμερίσματα (N = 16 νοικοκυριά)	Άστεγοι (N = 146 νοικοκυριά)	Ανοικτή Δομή Υποδοχής (ΑΔΥ)/ μη δηλωμένοι (N = 40 νοικοκυριά)
Χρησιμοποίησαν δωρεάν ρούχα από τις ΜΚΟ	2	43/29%	13
Χρησιμοποίησαν δωρεάν σίτιση από τον Δήμο ή τις ΜΚΟ	5	88/60%	31

Τα μισά από τα συμμετέχοντα νοικοκυριά ήταν άστεγα στην πόλη, ζώντας σε εγκαταλελειμμένα κτίρια, στον δρόμο ή σε καταφύγιο αστέγων. Ενώ μόνο το 6% (16 νοικοκυριά) ζούσε σε διαμέρισμα ενοικιαζόμενο ή φιλοξενούταν από άλλους.

Οι βασικές υπηρεσίες δωρεάν σίτισης και ενδυμάτων που προσφέρονται από τον Δήμο και τις διάφορες ΜΚΟ χρησιμοποιούνταν κυρίως από άστεγα άτομα. Το 39% είχε αποκτήσει πρόσβαση σε δωρεάν σίτιση και το 19% σε δωρεάν ρούχα. Τοπικοί εκπρόσωποι ΜΚΟ ανέφεραν ότι πολλοί άστεγοι είχαν χάσει προσωπικά τους αντικείμενα, όπως ρούχα και υπνόσακου, λόγω εφόδων της αστυνομίας. Τα νοικοκυριά που διαμένουν ανεπίσημα στην ΑΔΥ Διαβατών λάμβαναν τρόφιμα μέσω υπηρεσιών σίτισης και ορισμένων πρόσθετων προμηθειών σε καθημερινή βάση.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη

Η πρόσβαση στα δημόσια νοσοκομεία για υγειονομική περίθαλψη έκτακτης ανάγκης είναι δωρεάν για όλους, συμπεριλαμβανομένων των κατόχων υπηρεσιακών σημειωμάτων ή των ατόμων με ληγμένα έγγραφα ή έλλειψη εγγράφων. Τα νοικοκυριά που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για περισσότερο από έναν μήνα κατά το χρονικό σημείο της έρευνας ρωτήθηκαν εάν οποιοδήποτε μέλος τους είχε χρειαστεί υγειονομική περίθαλψη οποιαδήποτε στιγμή στο διάστημα έξι μηνών πριν από την έρευνα ή από την άφιξή τους στην πόλη. Η πλειονότητα των νοικοκυριών ανέφερε ότι είχε χρειαστεί υγειονομική περίθαλψη (61 από τα 95 νοικοκυριά, 64% των ερωτηθέντων) και τα περισσότερα (55 από τα 61 νοικοκυριά) είχαν καταφέρει να επισκεφτούν εγκατάσταση υγειονομικής περίθαλψης. Περισσότερα από τα μισά νοικοκυριά που είχαν χρειαστεί υγειονομική περίθαλψη είχαν επισκεφτεί κλινική ΜΚΟ (31 από τα 55 νοικοκυριά), είτε στο κέντρο της Θεσσαλονίκης είτε στην ΑΔΥ, ενώ τα υπόλοιπα νοικοκυριά είχαν επισκεφτεί δημόσιο νοσοκομείο.⁵⁴

⁵⁴ Μόνο 2 νοικοκυριά ανέφεραν ότι είχαν επισκεφτεί ιδιωτική υγειονομική εγκατάσταση.

Πρόσβαση σε εκπαίδευση

Η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά ηλικίας 5-15 ετών που διαμένουν στην Ελλάδα, ανεξαρτήτως εθνικότητας, ακόμη και εάν στερούνται των σχετικών εγγράφων.⁵⁵ Οι ερωτήσεις σχετικά με τη σχολική παρακολούθηση περιορίστηκαν σε υπηκόους τρίτων χωρών, μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου, που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για περισσότερο από έναν μήνα. Το δείγμα περιλάμβανε συνολικά 77 παιδιά, ηλικίας 6-17 ετών. Μόνο 36 παιδιά ηλικίας 6-17 ετών βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για περισσότερο από έναν μήνα και μεταξύ αυτών, μόνο 2 ανέφεραν ότι πήγαιναν σχολείο. Οι ερωτηθέντες με παιδιά σχολικής ηλικίας (4-17 ετών) τα οποία όμως δεν πήγαιναν σχολείο, ανέφεραν κυρίως την έλλειψη απαραίτητων εγγράφων για την εγγραφή στο σχολείο ως βασικό εμπόδιο.

Πίνακας 13: Παρακολούθηση σχολείου από παιδιά σε νοικοκυριά που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη περισσότερο από έναν μήνα κατά το διάστημα συλλογής δεδομένων (N = όλα τα παιδιά, εκτός νέων αφίξεων)

	6-12 ετών	13-17 ετών
Έφτασαν λιγότερο από έναν μήνα πριν / δεν τους έγινε η ερώτηση	33	8
Δεν πάνε σχολείο	19	15
Πάνε σχολείο	2	0
Σύνολο παιδιών	54	23

Πρόσβαση σε βασικές κοινωνικές υπηρεσίες

Άτομα με ληγμένα έγγραφα ή έλλειψη εγγράφων δεν έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε βασικές κοινωνικές υπηρεσίες, καθώς θεωρούνται από τον νόμο ότι διαμένουν παράνομα στη χώρα. Εξαιρέση σε αυτό είναι το δικαίωμα υγειονομικής περίθαλψης έκτακτης ανάγκης σε νοσοκομείο. Οι κάτοχοι υπηρεσιακών σημειωμάτων μπορούν να επισκεφτούν ένα ΚΕΠ για να λάβουν πιστοποιητικό γέννησης για τα παιδιά που έχουν γεννηθεί μετά από την άφιξή τους στην Ελλάδα, κάτι που είχαν κάνει λίγοι από τους ερωτηθέντες κατόχους υπηρεσιακών σημειωμάτων.

⁵⁵ Έγκυρο έγγραφο ταυτότητας (π.χ. κάρτα αιτούντα άσυλο) που εκδίδεται από το ελληνικό κράτος και κάρτα εμβολιασμού είναι απαραίτητα για την εγγραφή των παιδιών στο σχολείο.

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Αυτό το κεφάλαιο εστιάζει στις μελλοντικές προθέσεις των υπηκόων τρίτων χωρών, μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου, οι οποίοι ερωτήθηκαν και ειδικότερα στο πού θα ήθελαν να διαμένουν μελλοντικά και τους παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν αυτήν την απόφαση. Η έρευνα δημιουργίας προφίλ προσέγγισε αυτό το θέμα από δύο διαφορετικές οπτικές, θέτοντας τις εξής ερωτήσεις στους συμμετέχοντες:

- ➔ Πού σκοπεύετε να ζείτε εσείς και η οικογένειά σας σε έναν χρόνο από τώρα; Ποιος είναι ο βασικός λόγος αυτής της πρόθεσής σας;
- ➔ Ποιος είναι ο σημαντικότερος παράγοντας που πρέπει να εξασφαλιστεί για να μείνετε περισσότερο στη Θεσσαλονίκη;

Προθέσεις μελλοντικής παραμονής

Κατά προσέγγιση οι μισοί ερωτηθέντες υπήκοοι τρίτων χωρών, μη δηλωμένοι στην Υπηρεσία Ασύλου, ανέφεραν πρόθεση παραμονής στη Θεσσαλονίκη (48%) και λιγότερο από το ένα τρίτο των νοικοκυριών (30%) ανέφερε πρόθεση μετάβασης σε άλλη χώρα της ΕΕ. Δεν διαπιστώθηκε μεγάλη διαφορά στις προθέσεις μεταξύ των νοικοκυριών με υπηρεσιακά σημειώματα και των νοικοκυριών με ληγμένα έγγραφα ή έλλειψη εγγράφων, υποδηλώνοντας ότι αυτή η διαφορά στη νομική κατάσταση δεν επηρέασε την απόφαση παραμονής ή αποχώρησης.

Το ένα πέμπτο των νοικοκυριών που σκόπευαν να παραμείνουν στη Θεσσαλονίκη ανέφερε τις ευκαιρίες απασχόλησης ως βασικό λόγο που επηρεάζει την απόφασή τους για παραμονή. Ωστόσο, ελάχιστα άτομα σε αυτά τα νοικοκυριά (3 συνολικά) ανέφεραν ότι είχαν εργαστεί στη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων πριν από την έρευνα. Αυτό δείχνει ότι δεν τους κρατάει στην πόλη μια υπάρχουσα δουλειά, αλλά η πρόθεση να τη βρουν. Το ένα τέταρτο των νοικοκυριών που σκόπευαν να παραμείνουν στη Θεσσαλονίκη ανέφερε την ασφάλεια ως βασικό λόγο της απόφασής τους. Αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως βελτιωμένη κατάσταση ασφάλειας σε σύγκριση με αυτήν στη χώρα προέλευσής τους και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού προς την Ελλάδα.

Τα νοικοκυριά που σκόπευαν να μεταβούν σε άλλη χώρα της ΕΕ δήλωσαν την επιθυμία να βρεθούν με συγγενείς και φίλους ως βασικό κίνητρο (38%) ή την προοπτική καλύτερων ευκαιριών απασχόλησης (18%).

Πίνακας 14: Προθέσεις μελλοντικής παραμονής μεταξύ υπηκόων τρίτων χωρών μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου

	%	Νοικοκυριά
Παραμονή στη Θεσσαλονίκη	48%	101
Αλλού στην Ελλάδα	8%	16
Άλλη χώρα της ΕΕ	30%	63
Επιστροφή σε χώρα προέλευσης	1%	2
Δεν ξέρω/Δεν έχω αποφασίσει ακόμη	14%	30
Σύνολο	100%	212

Συνθήκες προτεραιότητας τοπικής ένταξης

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ρωτήθηκαν αν θα σκέφτονταν να παραμείνουν μακροπρόθεσμα στη Θεσσαλονίκη σε οποιοδήποτε συνθήκες. Το 15% δήλωσε ότι δεν θα σκεφτόταν την μακροχρόνια παραμονή (31 από τα 212 νοικοκυριά), με την πλειονότητα αυτών των νοικοκυριών να έχει δηλώσει πρόθεση μετάβασης σε άλλη χώρα της ΕΕ.

Από τους υπόλοιπους ερωτηθέντες που ήταν πρόθυμοι να σκεφτούν το ενδεχόμενο μακροχρόνιας παραμονής στη Θεσσαλονίκη, το 39% (181 νοικοκυριά) ανέφεραν την πρόσβαση σε διαμονή ως τον σημαντικότερο παράγοντα για να μπορέσουν να παραμείνουν μακροχρόνια. Η πρόσβαση στην απασχόληση και η αναγνώριση της νομικής κατάστασης αναφέρθηκαν από περίπου το ένα τέταρτο των νοικοκυριών. Αυτό το αποτέλεσμα υποστηρίζεται από τα ευρήματα των συζητήσεων ομάδας εστίασης, όπου οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η πρόσβαση στην απασχόληση ήταν καθοριστικός παράγοντας, αλλά η τακτοποίηση της νομικής κατάστασής τους ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για να αρχίσουν να ξαναφιτάνουν τη ζωή τους, συμπεριλαμβανομένης της εύρεσης απασχόλησης.

Αυτές οι προτεραιότητες παρουσιάστηκαν επίσης με σαφήνεια στη δραστηριότητα της ομάδας εστίασης, με τους νεαρούς άντρες υπηκόους τρίτων χωρών, μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου στη Θεσσαλονίκη, όπου ένας νεαρός Πακιστανός άντρας συνόψισε την άποψη της ομάδας:

«*Κατ' αρχάς, χρειαζόμαστε ταυτότητα για να έχουμε νομική υπόσταση. Πρέπει να μάθουμε τη γλώσσα. Αν ζούμε εδώ, θα μάθουμε τη γλώσσα. Αν μάθουμε τη γλώσσα, θα γνωρίζουμε τους κανόνες κλπ. Αν έχουμε εκπαίδευση, θα μπορούμε να βρούμε ένα μέρος να ζήσουμε, κλπ.»*

Πίνακας 15: Θέση προτεραιοτήτων σε παράγοντες για τη δυνατότητα μακροχρόνιας παραμονής στη Θεσσαλονίκη μεταξύ υπηκόων τρίτων χωρών, μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου

	%	Νοικοκυριά
Πρόσβαση σε διαμονή	38%	71
Εύρεση απασχόλησης	25%	46
Νομιμοποίηση νομικής κατάστασης	22%	40
Άλλο	13%	24
Σύνολο	100%	181

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Αλληλεπιδράσεις κοινότητας

Η συχνότητα αλληλεπιδράσεων με Έλληνες γείτονες διερευνήθηκε στους συμμετέχοντες στην έρευνα που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για περισσότερο από έναν μήνα κατά το διάστημα της μελέτης. Θεωρήθηκε ότι αυτή η ερώτηση θα είχε λιγότερη σημασία για τα άτομα που βρίσκονταν στην πόλη για συντομότερο διάστημα, καθώς θα ήταν λιγότερο πιθανό να έχουν χτίσει τέτοιες τοπικές επαφές. Μεταξύ των 95 ερωτηθέντων που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για περισσότερο από έναν μήνα, οι 34 ανέφεραν αλληλεπίδραση σε καθημερινή ή εβδομαδιαία βάση με τους γείτονες, οι 17 ανέφεραν τέτοιες αλληλεπιδράσεις αρκετές φορές τον μήνα, αλλά όχι κάθε εβδομάδα και οι 44 ανέφεραν ότι αλληλεπιδρούσαν σπάνια ή/και ποτέ με τους γείτονες. Οι μισοί ερωτηθέντες που ανέφεραν ότι δεν αλληλεπιδρούσαν ποτέ με την τοπική κοινότητα, δήλωσαν τη γλώσσα ως εμπόδιο στην αλληλεπίδραση.

Οι αλληλεπιδράσεις με μη Έλληνες/εκτοπισθέντα άτομα αναφέρθηκαν ως πολύ συχνές και η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων ανέφερε καθημερινές αλληλεπιδράσεις. Αυτό ίσχυε είτε οι ερωτηθέντες διέμεναν στην ΑΔΥ Διαβατών είτε αλλού στη Θεσσαλονίκη.

Ωστόσο, παρά την ύπαρξη καθημερινών αλληλεπιδράσεων με μη Έλληνες, φαίνεται να υπάρχουν περιορισμένα δίκτυα ασφαλείας για τους ερωτηθέντες στην πόλη. Τα νοικοκυριά που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για περισσότερο από έναν μήνα ρωτήθηκαν εάν είχαν αντιμετωπίσει καταστάσεις με απρόβλεπτη, αιφνίδια οικονομική ανάγκη και πώς αντιμετώπισαν αυτές τις καταστάσεις.⁵⁶ Κατά προσέγγιση, τα μισά (43 από τα συνολικά 95 νοικοκυριά) ανέφεραν ότι είχαν βρεθεί σε αιφνίδια ανάγκη οικονομικής υποστήριξης. Τα περισσότερα από αυτά τα νοικοκυριά δεν είχαν κανέναν να στραφούν για υποστήριξη ή βασίζονταν στην υποστήριξη της οικογένειάς τους στο εξωτερικό. Σε συζητήσεις της ομάδας εστίασης με υπηκόους τρίτων χωρών, μη δηλωμένους στην Υπηρεσία Ασύλου στα Διαβατά, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η υλική υποστήριξη ήταν συχνή μεταξύ της κοινότητας στο κέντρο και ότι αυτό τους βοηθούσε να καλύπτουν τις βασικές τους ανάγκες.

«*Εάν δεν στηρίζαμε ο ένας τον άλλο, θα πεθαίναμε. Είμαστε 4 μήνες εδώ. Χωρίς κάρτα μετρητών, χωρίς χαρτιά υπηρεσίας ασύλου.»*

(Ενήλικη γυναίκα, υπήκοος τρίτης χώρας
μη δηλωμένη στην Υπηρεσία Ασύλου, μη
δηλωμένη κάτοικος ΑΔΥ Διαβατών)

«*Δίνω γάλα στα παιδιά μιας γειτόνισσας. Τώρα που ξέρω ότι αυτή η γυναίκα (άλλη συμμετέχουσα) το χρειάζεται επίσης, θα δίνω και σ' εκείνη γάλα.»*

(Ενήλικη γυναίκα, υπήκοος τρίτης χώρας
μη δηλωμένη στην Υπηρεσία Ασύλου, μη
δηλωμένη κάτοικος ΑΔΥ Διαβατών)

Αίσθηση ασφάλειας

Το 14% των ερωτηθέντων συμμετεχόντων (29 από τους 212 ερωτηθέντες), συμπεριλαμβανομένων όσων βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για λιγότερο από έναν μήνα, ανέφερε ότι είχε βιώσει λεκτική ή σωματική παρενόχληση. Το ένα τέταρτο αυτών των ατόμων είχε καταγγείλει αυτά τα περιστατικά στην αστυνομία.⁵⁷ Το 9% των ερωτηθέντων ανέφερε ότι είχε υποστεί λεκτική ή σωματική παρενόχληση από την αστυνομία ή άλλες τοπικές αρχές. Μέσω των συζητήσεων της ομάδας εστίασης στα Διαβατά, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την αίσθηση ανασφάλειας στην ΑΔΥ, ειδικά οι γυναίκες. Αυτό καταλογίστηκε στα τακτικά ξεσπάσματα καυγάδων, συχνά μεταξύ διαφορετικών εθνικών ομάδων. Συζητήσεις με τους απαριθμητές της έρευνας αποκάλυψαν επίσης ότι μια βασική πηγή ανασφάλειας που ανέφεραν οι υπήκοοι τρίτων χωρών, μη δηλωμένοι στην Υπηρεσία Ασύλου, αφορούσε τις επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης λόγω της διαμονής στον δρόμο ή σε ανεπίσημες περιοχές με σκηνές.

⁵⁶ Στα νοικοκυριά που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για λιγότερο από έναν μήνα δεν έγιναν αυτές οι ερωτήσεις.

⁵⁷ Μόνο 17 άτομα από τους ερωτηθέντες ήταν γυναίκες και τα υπόλοιπα 195 ήταν άντρες. Δυστυχώς, αυτό καθιστά τον διαχωρισμό φύλου αυτού του δείκτη λιγότερο συνεπή.

5.

Συμπεράσματα και προτάσεις

ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ

Στόχοι έρευνας

Η ανάλυση είχε ως σκοπό τη διερεύνηση του βαθμού στον οποίο οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο στη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης κινούνται προς την τοπική ένταξη. Αυτό έγινε εξετάζοντας τις προτιμήσεις τους για το μέλλον, καθώς και τα εμπόδια και τις πιθανότητες για ευρύτερη οικονομική και κοινωνικοπολιτισμική ένταξη. Η τελική έκθεση αποτελεί μια βάση αναφοράς για μελλοντική παρακολούθηση της ένταξης, καθώς και ένα χρήσιμο εργαλείο για την εφαρμογή δραστηριοτήτων ένταξης, όπως προβλέπεται στις εθνικές και τοπικές στρατηγικές ένταξης.

Με δεδομένες τις πολυδιάσφατες συνθήκες διαμονής των προσφύγων και αιτούντων άσυλο, η ανάλυση βασίστηκε σε σύγκριση μεταξύ των τριών στρωμάτων διαμονής, των εξής:

- i. Νοικοκυριά που διαμένουν στο **πρόγραμμα στέγασης** ESTIA, με κάλυψη ενοικίου και κοινωφελών λογαριασμών
- ii. Νοικοκυριά με **στέγαση με ίδια μέσα**, που νοικιάζουν διαμέρισμα με ίδια μέσα και καλούνται να καλύψουν μόνα τους δαπάνες σχετικές με τη στέγαση ή φιλοξενούνται δωρεάν από συγγενείς και φίλους (το τελευταίο ισχύει για το 24% της ομάδας με στέγαση με ίδια μέσα)
- iii. Επίσης, συμπεριλήφθηκε μια τρίτη κατηγορία, νοικοκυριά που διαμένουν στην **Ανοικτή Δομή Υποδοχής (ΑΔΥ) Διαβατών**, λόγω της εγγύτητάς της με την πόλη της Θεσσαλονίκης και της τακτικής χρήσης των δημοτικών υπηρεσιών από τους κατοίκους. Στον χώρο, τα νοικοκυριά διέμεναν σε κοντέινερ και παρέχονταν βασικές υπηρεσίες, όπως υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης, ειδών εκτός

τροφίμων και διαδικτύου, από τους διάφορους οργανισμούς που εργάζονται εκεί.

Οι προτάσεις που παρουσιάζονται στην παρούσα αναφορά απευθύνονται στις εθνικές και δημοτικές αρχές, καθώς και στους ανθρωπιστικούς φορείς που λειτουργούν στη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης. Αυτές οι προτάσεις λαμβάνουν υπόψη την Εθνική Στρατηγική Ένταξης του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής και έχουν σχεδιαστεί σύμφωνα με τις οδηγίες που παρουσιάζονται στη στρατηγική. Επίσης, οι παρακάτω προτάσεις περιλαμβάνουν ιδέες των αιτούντων άσυλο και προσφύγων στη διάρκεια κοινοτικών διαβουλεύσεων για τα αποτελέσματα της δημιουργίας προφίλ.⁵⁸

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

Η συντριπτική πλειονότητα των προσφύγων και αιτούντων άσυλο στο πρόγραμμα στέγασης και στις ΑΔΥ Διαβατών έμεναν στη Θεσσαλονίκη για λιγότερο από ένα έτος κατά το διάστημα της μελέτης (79% και 78% αντίστοιχα). Η πλειονότητα των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης (60%) ανέφερε πρόθεση παραμονής στη Θεσσαλονίκη μακροπρόθεσμα και μία από τις βασικές συνθήκες για την επιτυχή τοπική ένταξη ήταν η εύρεση απασχόλησης. Μεταξύ των νοικοκυριών στα Διαβατά, λιγότερα από τα μισά σκόπευαν να παραμείνουν στη Θεσσαλονίκη (45%) και περισσότερα από το ένα τρίτο (38%) σκόπευαν να μεταβούν σε άλλη χώρα της ΕΕ.

⁵⁸ Οι αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες κλήθηκαν σε τρεις κοινοτικές διαβουλεύσεις τον Αύγουστο του 2018 στον Δήμο της Θεσσαλονίκης, όπου παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν τα προκαταρκτικά αποτελέσματα της δημιουργίας προφίλ (βλ. Πλαίσιο 3 για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις διαβουλεύσεις). Στις διαβουλεύσεις συμμετείχαν άντρες και γυναίκες, από διαφορετικές χώρες και με διαφορετικό επαγγελματικό υπόβαθρο. Στο πλαίσιο της συζήτησης, οι βοηθοί ζήτησαν από τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες να μοιραστούν τις προτάσεις τους για την επίλυση ορισμένων από τις προκλήσεις που εντοπίστηκαν στη δημιουργία προφίλ.

Για τα άτομα με πρόθεση παραμονής, η δυνατότητα τοπικής ένταξης συνδεόταν σε μεγάλο βαθμό με την εύρεση διαφορετικής λύσης διαμονής.

Τα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα διέμεναν κατά μέσο όρο περισσότερο στη Θεσσαλονίκη, καθώς τα μισά είχαν ζήσει στην πόλη για περισσότερο από έναν χρόνο, σε σύγκριση με τις άλλες ομάδες που ζούσαν κυρίως στη διαμονή τους για λιγότερο από έναν χρόνο. Αυτή η ομάδα προσφύγων και αιτούντων άσυλο περιλάμβανε επίσης τη μεγαλύτερη ομάδα που ανέφερε πρόθεση παραμονής στη Θεσσαλονίκη για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα (76%). Για αυτά τα νοικοκυριά βασική συνθήκη για την τοπική ένταξη ήταν η πρόσβαση στην απασχόληση και η εξασφάλιση της κατάστασης διεθνούς προστασίας.

Η πρόσβαση στην απασχόληση αποτελεί βασική προϋπόθεση για την τοπική ένταξη και επιβεβαιώθηκε στη διάρκεια των κοινοτικών διαβουλεύσεων με αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες. Οι συμμετέχοντες αναγνώρισαν επίσης ότι λόγω των οικονομικών συνθηκών στην Ελλάδα, η έλλειψη θέσεων εργασίας αποτελεί πρόκληση και για τους Έλληνες.

Εξετάζοντας τις προθέσεις κατά εθνικότητα προσφύγων και αιτούντων άσυλο, στους διάφορους τύπους διαμονής, παρατηρήθηκε ότι οι Ιρακινοί και οι Πακιστανοί εκπροσωπούσαν τα μεγαλύτερα ποσοστά νοικοκυριών με πρόθεση παραμονής.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ

Αυτάρκεια:

- ➔ **Η οικονομική αδράνεια είναι πολύ υψηλή μεταξύ των γυναικών**, με το 73% να μην εργάζεται και να μην αναζητάει εργασία, ενώ το ίδιο ισχύει μόλις για το 24% του αντρικού πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας, στις ηλικίες 15-67. Η αναφερόμενη απασχόληση είναι πολύ χαμηλή στον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας στο πρόγραμμα στέγασης (5%) και στην ΑΔΥ Διαβατών (4%), ενώ είναι σημαντικά υψηλότερη στα άτομα που στεγάζονταν με ίδια μέσα (34%).
- ➔ **Τα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα εμφανίζουν μεγαλύτερη δυνατότητα αυτάρκειας και έχουν συχνότερα κάποιο εισόδημα μισθού ως δευτερεύουσα πηγή εισοδήματος (επιπροσθέτως της βοήθειας μετρητών, που αποτελεί τη βασική πηγή εισοδήματος σε όλα τα στρώματα διαμονής), σε σύγκριση με τα νοικοκυριά στο πρόγραμμα στέγασης και την ΑΔΥ Διαβατών.**

Όπως αναφέρθηκε, το ποσοστό απασχόλησης είναι σημαντικά υψηλότερο σε σύγκριση με τα άλλα στρώματα και επιπλέον το 76% των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα νοίκιαζαν σπίτι και κάλυπταν τα σχετικά με τη στέγαση έξοδα μόνα τους.

- ➔ **Ωστόσο, ταυτόχρονα, τα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα ανέφεραν ότι αδυνατούσαν να καλύψουν τα προβλεπόμενα μηνιαία έξοδα, όπως ενοίκιο και λογαριασμοί κοινής ωφέλειας, βιώνοντας συχνότερα απρόβλεπτα έξοδα και έτειναν να χρησιμοποιούν περισσότερο τις δωρεάν ανθρωπιστικές υπηρεσίες.** Πάνω από τα δύο τρίτα των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα (73%) που νοίκιαζαν διαμέρισμα με ίδια μέσα, αδυνατούσαν να καλύπτουν πάντα το ενοίκιο ή τους λογαριασμούς κοινωφελών υπηρεσιών στη διάρκεια των 6 μηνών πριν από την έρευνα. Οι δωρεάν υπηρεσίες, όπως σίτιση, ρούχα ή το κέντρο ημέρας για αστέγους, που παρέχονται από τον Δήμο και τις ΜΚΟ, χρησιμοποιούνται περισσότερο από τα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα σε σύγκριση με τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο στο πρόγραμμα στέγασης. Η μεγαλύτερη αστάθεια ή αδυναμία προβλεψιμότητας δαπανών παρατηρήθηκε στα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα, καθώς περισσότερα από τα μισά (57%) ανέφεραν ότι είχαν αντιμετωπίσει μια αιφνίδια ανάγκη για μεγαλύτερο χρηματικό ποσό τους 6 μήνες πριν από τη μελέτη, σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό στα νοικοκυριά στο πρόγραμμα στέγασης, καθώς και στα Διαβατά (38% και στα δύο).

- ➔ **Είναι σημαντικό να σημειωθούν τα διαφορετικά δημογραφικά χαρακτηριστικά των ομάδων, καθώς θέτουν ένα πλαίσιο για τα παραπάνω συμπεράσματα:** Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο στο πρόγραμμα στέγασης αποτελούνταν από 43% γυναίκες, 60% των οποίων ήταν κάτω των 18 ετών και 13% νοικοκυριά με ένα μέλος. Στην ΑΔΥ Διαβατών διαπιστώθηκε πολύ παρόμοιο προφίλ, με 44% γυναίκες, 60% των οποίων κάτω των 18 ετών και 5% νοικοκυριά με ένα μέλος. Ωστόσο, μεταξύ των προσφύγων και αιτούντων άσυλο με στέγαση με ίδια μέσα, μόνο το 21% είναι γυναίκες, το 14% των οποίων κάτω των 18 ετών και περισσότερα από τα μισά άτομα είναι νοικοκυριά με ένα μέλος.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΗ ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ:

Σε εθνικές αρχές και ανθρωπιστικούς φορείς:

- ➔ Είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί ότι η ανθρωπιστική βοήθεια και τα προγράμματα υποδοχής, συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων πρώτης υποδοχής, θα είναι ολιστικά και θα προωθούν την αυτάρκεια από την αρχή τους (π.χ. τα προγράμματα διαμονής και μετρητών πρέπει να έχουν σαφείς συνδέσεις με τις σχετικές με την ένταξη παρεμβάσεις), καλύπτοντας μεταξύ άλλων τις συγκεκριμένες ανάγκες ευάλωτων ατόμων.
- ➔ Καθώς η οικονομική αυτάρκεια είναι χαμηλότερη στις ΑΔΥ, η προώθηση της αυτάρκειας και της αυτόνομης διαβίωσης για τους κατοίκους αυτών των προγραμμάτων διαμονής θα πρέπει να τεθεί σε προτεραιότητα. Μεταξύ άλλων, οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες θα πρέπει να στηριχθούν μέσω της παροχής διοικητικών υπηρεσιών (εύρεση κατάλληλων, σταθερών και ασφαλών λύσεων στέγασης, π.χ. ένα Γραφείο Βοήθειας σε δημοτικά κοινοτικά κέντρα για την παροχή σχετικών διοικητικών υπηρεσιών κλπ)⁵⁹ για την απόκτηση πρόσβασης σε μέσα στέγασης και διαμονής, προωθώντας τις προσιτές και αυτόνομες συνθήκες διαβίωσης.
- ➔ Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι περισσότεροι αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες στα προγράμματα διαμονής είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι, θα πρέπει να συνεχιστούν τα προγράμματα που καλύπτουν τις ανάγκες των ευάλωτων ομάδων κατά την πρώτη υποδοχή και μετά από την παροχή διεθνούς προστασίας.
- ➔ Μελλοντικές μελέτες θα πρέπει να διερευνήσουν α) εάν το γεγονός ότι τα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα είναι περισσότερο αυτάρκη είναι αυτό που τους επιτρέπει να βρίσκουν δικές τους λύσεις διαμονής ή εάν η κατάσταση στέγασης με ίδια μέσα τα ωθεί να γίνουν περισσότερο αυτάρκη, β) ποιοι και γιατί έχουν στέγαση με ίδια μέσα εξ' αρχής: επιλεκτικά ή αναγκαστικά, με την επιλογή να υποδηλώνει δράση/κίνητρο για αυτάρκεια

- ➔ Περισσότερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην κατανόηση του τρόπου που τα άτομα με στέγαση με ίδια μέσα βρίσκουν διαμερίσματα, προκειμένου να αντληθούν πληροφορίες για τον σχεδιασμό μελλοντικών προγραμμάτων από το ελληνικό κράτος.

Απασχολησιμότητα και εμπόδια στην απασχόληση:

Ως βασικά εμπόδια στην εύρεση εργασίας αναφέρθηκαν η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης στην Ελλάδα, σε συνδυασμό με την αδυναμία επικοινωνίας στα ελληνικά σε επαρκές επίπεδο. Ωστόσο, από το σύνολο του εργατικού δυναμικού, λιγότεροι από τους μισούς (44%) παρακολουθούν μαθήματα ελληνικής γλώσσας. Επιπλέον, η συντριπτική πλειονότητα (86%) του άνεργου πληθυσμού και στις τρεις ομάδες ανέφερε ότι είχε προϋπηρεσία προτού εκτοπιστεί. Όσον αφορά το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, μόλις το 9% του εργατικού δυναμικού (δηλ. των ατόμων εργάσιμης ηλικίας που δεν εργάζονται ή αναζητούν εργασία) δεν είχε επίσημη εκπαίδευση, ενώ το 43% είχε πρωτοβάθμια ή κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το 23% είχε παρακολουθήσει υψηλότερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και το 14% κατείχε πανεπιστημιακό πτυχίο.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ:

Στις εθνικές αρχές:

- ➔ Σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική Ένταξης, υπάρχει επείγουσα ανάγκη να εφαρμοστούν πανελλαδικά επίσημα προγράμματα διδασκαλίας ελληνικών, από τη στιγμή της άφιξης, παρέχοντας συστηματική, ποιοτική γλωσσική εκπαίδευση, με ενσωματωμένο τμήμα που θα επιδοτεί το κόστος για την εθνική πιστοποίηση γλώσσας, εστιάζοντας σε άτομα με πρόθεση παραμονής στην Ελλάδα.
- ➔ Τα εμπόδια στην πρόσβαση στα προγράμματα Ενημέρωσης για Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕΚ), Διά βίου μάθηση και λοιπά προγράμματα του ΟΑΕΔ και ευκαιρίες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν. Σχετικές πληροφορίες που μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα στην απασχόληση θα πρέπει να είναι διαθέσιμες σε πολλές γλώσσες για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες.

⁵⁹ Δείτε τις προτάσεις σχετικά με την κοινωνική και προσιτή στέγαση

- ➔ Διευκόλυνση πρόσβασης στους αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες στα εθνικά προγράμματα απασχολησιμότητας, μαθητείας και πρακτικής που παρέχονται από τον *Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού* (ΟΑΕΔ) μέσω της παροχής συστηματικών προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, προσαρμοσμένων στις ανάγκες της τρέχουσας αγοράς εργασίας
- ➔ Σχεδιασμός συγκεκριμένων και εστιασμένων προγραμμάτων απασχολησιμότητας για αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένης της ένταξης μεθοδολογίας ενεργοποίησης ευάλωτων ατόμων, όπου αρμόζει και της εξασφάλισης συντονισμού ιδιωτικών και δημόσιων φορέων, ειδικά σε τομείς με έλλειψη εργατικού δυναμικού, όπως η γεωργία.

Σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς:

- ➔ Η πρόσβαση στα μαθήματα ελληνικής γλώσσας θα πρέπει να παρέχεται από την αρχή, τόσο στους αιτούντες άσυλο όσο και στους πρόσφυγες, εστιάζοντας σε άτομα με πρόθεση παραμονής στην Ελλάδα.
- ➔ Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, η συντριπτική πλειονότητα των γυναικών δεν αναζητούσαν εργασία, λόγω οικογενειακών ευθυνών. Η πρόταση που αναφέρθηκε από τις γυναίκες συμμετέχουσες στη διάρκεια των κοινοτικών διαβουλεύσεων είναι να παρέχεται φύλαξη παιδιών στη διάρκεια των μαθημάτων γλώσσας, για να μπορούν να συμμετάσχουν οι γονείς.
- ➔ Θα πρέπει να δημιουργηθούν συνδέσεις μεταξύ των ευκαιριών εισοδήματος και των μαθημάτων γλώσσας, επιτρέποντας την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας παράλληλα με την εργασιακή εμπειρία. Αυτή η πρόταση αναφέρθηκε στη διάρκεια των κοινοτικών διαβουλεύσεων, όπου τονίστηκε ότι αυτή η προσέγγιση επιτρέπει στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο να έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας, μαθαίνοντας παράλληλα ελληνικά.
- ➔ Σε σχέση με τα παραπάνω, παροχή βοήθειας στα άτομα για τη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων τους, διευκολύνοντας τη συμμετοχή τους στα προγράμματα του ΟΑΕΔ για μαθητεία, πρακτική κλπ και εξερευνώντας πιθανότητες

μαθητείας μέσω προγραμμάτων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ) στον ιδιωτικό τομέα.

- ➔ Τακτική, συστηματική συλλογή δεδομένων από τους αρμόδιους φορείς θα πρέπει να παρέχεται για τα άτομα με στέγαση με ίδια μέσα ή/και τους αστέγους (σε προφίλ, εκπαίδευση κλπ) όπως γίνεται στην οργανωμένη διαμονή. Επιπλέον, τα δεδομένα που συλλέγονται επί του παρόντος για την οργανωμένη διαμονή θα πρέπει να διευρυνθούν περαιτέρω, προκειμένου να συμπεριλαμβάνουν πρόσθετες σημαντικές πληροφορίες (όπως επαγγελματικές και εργασιακές δεξιότητες) που σχετίζονται άμεσα με τον σχεδιασμό, την εφαρμογή προγραμμάτων ένταξης και την παρακολούθηση της ένταξης.
- ➔ Υποστήριξη ατόμων στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης δραστηριοτήτων οικονομίας κοινωνικής αλληλεγγύης.

Σε ευρωπαϊκούς θεσμούς:

- ➔ Αναθεώρηση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου σχετικά με την αναγνώριση των ακαδημαϊκών προσόντων (εθνικό επίπεδο) και των επαγγελματικών δεξιοτήτων σε επίπεδο ΕΕ, προκειμένου να παρέχεται καλύτερος συντονισμός σε επίπεδο ΕΕ.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

Ασφάλεια μονιμότητας στέγασης:

- ➔ **Η ασφάλεια μονιμότητας ήταν υψηλότερη στα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα, ενώ τα νοικοκυριά στο πρόγραμμα στέγασης και την ΑΔΥ ανέφεραν μεγάλη ανασφάλεια σχετικά με την αναμενόμενη διάρκεια παραμονής⁶⁰ στην τρέχουσα διαμονή τους:** Το 75% των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα νοίκιαζε δικό του διαμέρισμα, με τη συντριπτική πλειονότητα (81%) να αναφέρει ότι διέθετε γραπτό μισθωτήριο. Επίσης, περισσότερα από τα μισά νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα αναμενόταν να παραμείνουν για περισσότερο από 6 μήνες στην τρέχουσα διαμονή τους, ενώ τα υπόλοιπα ανέφεραν βραχύτερη χρονική περίοδο ή δεν ήταν σίγουρα. Η αντιλαμβανόμενη

⁶⁰ Σημειώνεται ότι από το διάστημα αυτής της παρατήρησης και λόγω της συλλογής δεδομένων, η Υπουργική Απόφαση που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 12 Μαρτίου 2019, II, No. 853 αποσαφηνίζει τους όρους και τη διάρκεια παραμονής στο πρόγραμμα στέγασης.

εξασφάλιση μονιμότητας ήταν πολύ χαμηλότερη για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες στο πρόγραμμα στέγασης και την ΑΔΥ Διαβατών. Και στις δύο περιπτώσεις, τουλάχιστον το 75% των νοικοκυριών ανέφερε αβεβαιότητα για το διάστημα που θα παρέμενε στην τρέχουσα διαμονή.

- ➔ Η εξασφάλιση μονιμότητας στέγασης συμβάλλει στην αίσθηση ασφάλειας και επιτρέπει στις οικογένειες να εστιάζουν σε μακροπρόθεσμα σχέδια.
- ➔ Η εξασφάλιση της μονιμότητας αναφέρεται τόσο στην πραγματική μονιμότητα στέγασης, στη μορφή π.χ. μισθωτηρίων συμβολαίων, όσο και στην αντιλαμβανόμενη ασφάλεια μονιμότητας, που αναφέρεται στο διάστημα που τα άτομα αναμένεται να παραμείνουν στη στέγη τους και το εάν φοβούνται μια πιθανή έξωση. Στις συζητήσεις της ομάδας εστίασης με πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο, η πρόσβαση στη στέγαση επισημάνθηκε με συνέπεια ως ένας από τους βασικούς παράγοντες και τα πρώτα βήματα για την ένταξη.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΜΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΕΓΑΣΗΣ:

Σε εθνικές και τοπικές αρχές:

- ➔ Δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος πρόσβασης στη στέγαση, με προώθηση και υποστήριξη προγραμμάτων κοινωνικής/προσιτής στέγασης (σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική Ένταξης), ανάπτυξη καινοτόμων αποκρίσεων στις ανάγκες στέγασης, υποστήριξη σχεδίων δράσης προσιτής στέγασης σε εθνικό και δημοτικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη την προσέγγιση προτεραιότητας στη στέγαση⁶¹ που καλύπτει ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες προς όφελος των τοπικών πληθυσμών και των πληθυσμών αιτούντων άσυλο/προσφύγων.
- ➔ Συντονισμός μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων φορέων για να διασφαλιστεί η ανάπτυξη προσιτής στέγασης σε τοπικό επίπεδο.

- ➔ Ενίσχυση του δυναμικού του Δημοτικού καταφυγίου αστέγων και συγκεκριμένα αύξηση του δυναμικού του καταφυγίου για φιλοξενία αυξημένου αριθμού δικαιούχων. Διευκόλυνση πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες και στο καταφύγιο, με αύξηση του δυναμικού του Κέντρου Ημέρας για Αστέγους, συγκεκριμένα μέσω της παροχής υπηρεσιών πολιτισμικής διαμεσολάβησης.
- ➔ Σε σχέση με τα παραπάνω, διεύρυνση του εύρους του προγράμματος επανένταξης αστέγων που εφαρμόζεται από τον Δήμο, ώστε να μπορεί να βοηθήσει μεγαλύτερο αριθμό δικαιούχων και να περιλαμβάνει αποτελεσματικά τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες που είναι άστεγοι.
- ➔ Κατάργηση των εμποδίων πρόσβασης στα κοινωνικά επιδόματα⁶² γενικά για τους πρόσφυγες και συγκεκριμένων εμποδίων λήψης επιδοτήσεων ενοικίου.⁶³ Συγκεκριμένα, αναθεώρηση των απαιτήσεων της νομοθεσίας με τις οποίες δεν μπορούν να συμμορφωθούν οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες, λόγω της φύσης της κατάστασης και της διαμονής τους.
- ➔ Συμπερίληψη, εάν είναι δυνατό, μελλοντικών μετρητών για προγράμματα ενοικίου, υπηρεσίες διευκόλυνσης για υποστήριξη των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στην αναζήτηση προσιτής και ασφαλούς στέγασης.

Σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς:

- ➔ Βελτίωση προσβασιμότητας σε διαθέσιμη στέγαση για αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, μέσω διαβουλεύσεων φορέων και διάδοσης πληροφοριών σε τοπικές κοινότητες, εκμισθωτές και μεσίτες ακινήτων με προοπτική την αποτροπή της εξαίρεσης από την αγορά ενοικίασης, λόγω έλλειψης ενημέρωσης και διακρίσεων, μεταξύ άλλων.
- ➔ Διασφάλιση ενημέρωσης των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στο πρόγραμμα στέγασης σχετικά με τη διάρκεια παραμονής που δικαιούνται, όταν αποκτούν πρόσβαση στο πρόγραμμα.

⁶¹ Η Προτεραιότητα στη Στέγαση είναι μια προσέγγιση που αντιλαμβάνεται τη στέγαση ως ανθρώπινο δικαίωμα και δεν την εξετάζει ως τελικό στόχο αλλά ως σημείο αφετηρίας. Η προσέγγιση Προτεραιότητας στη Στέγαση σχεδιάστηκε για ιδιαίτερα ευάλωτες, περιθωριοποιημένες και αποκλεισμένες ομάδες (π.χ. άστεγοι) με σκοπό την παροχή αυξημένης διαμεσολάβησης στις ομάδες αυτές, παρέχοντας τους αυξημένη επιλογή και έλεγχο. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την προσέγγιση Προτεραιότητας στη στέγαση, επισκεφτείτε αυτόν τον ιστότοπο: www.housingfirsteurope.eu

⁶² Μερικές φορές, οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες αδυνατούν να καλύψουν όλες τις απαραίτητες απαιτήσεις για την πρόσβαση στα οφέλη. Για παράδειγμα, οι δικαιούχοι του Εισοδήματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης με διεθνή προστασία δυσκολεύονται λόγω (μεταξύ άλλων) πρακτικής ανικανότητας τεκμηρίωσης της μόνιμης κατοικίας τους σε κατοικίες που παραχωρούνται δωρεάν ή εμποδίων στο άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού και για τα περισσότερα οφέλη λόγω απουσίας ρητής αναφοράς σε «δικαιούχους διεθνούς προστασίας».

⁶³ Αναφέρεται στην προϋπόθεση διαμονής 5 ετών.

Πρόσβαση σε υπηρεσίες (εκπαίδευση, υγεία και διοικητικές υπηρεσίες):

- ➔ Η πρόσβαση στις υπηρεσίες έκτακτης υγειονομικής περίθαλψης είναι δωρεάν για όλους συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων. **Σχεδόν όλα τα νοικοκυριά με ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης είχαν επισκεφτεί μια εγκατάσταση πρωτοβάθμιας ή έκτακτης υγειονομικής περίθαλψης και στη συντριπτική πλειονότητα η εγκατάσταση ήταν δημόσιο νοσοκομείο.**
- ➔ **Η εκπαίδευση αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα για όλα τα παιδιά και είναι υποχρεωτική στην Ελλάδα για τα παιδιά ηλικίας 5-15 ετών. Το ποσοστό παρουσίας παιδιών στο δημοτικό σχολείο ήταν αρκετά υψηλό (81%) και οι γονείς δεν ανέφεραν σημαντικά προβλήματα σε σχέση με την παρουσία των παιδιών τους. Η συμμετοχή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ήταν χαμηλή και μόλις το 48% των παιδιών πήγαιναν γυμνάσιο ή λύκειο. Η συμμετοχή σε τάξεις με παιδιά από την φιλοξενούσα κοινότητα, νεότερα από αυτά, αναφέρθηκε ως βασικός λόγος για τη χαμηλή συμμετοχή κατά την έρευνα.**
- ➔ **Η κατοχή προσωπικού αριθμού ασφάλισης υγείας (ΑΜΚΑ) και φορολογικού αριθμού (ΑΦΜ), καθώς και αριθμού τραπεζικού λογαριασμού αποτελεί προϋπόθεση για την πλήρη πρόσβαση στο ελληνικό σύστημα κοινωνικών υπηρεσιών. Η συντριπτική πλειονότητα στα στρώματα διαμονής είχε πρόσβαση σε ΑΜΚΑ και ΑΦΜ:** Το 87% των προσφύγων και αιτούντων άσυλο σε όλα τα στρώματα διαμονής είχε αριθμό ΑΜΚΑ και το 74% των συμμετεχόντων είχε αριθμό ΑΦΜ. Αυτό είναι το αποτέλεσμα της υποστήριξης που παρέχεται από τους εταίρους διαμονής και άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των δημοτικών αρχών, που υποστήριξαν τους πρόσφυγες στην απόκτηση αυτών των αριθμών. Ωστόσο, λίγοι πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο είχαν τραπεζικούς λογαριασμούς, κυρίως επειδή οι τράπεζες δεν ανοίγουν λογαριασμούς για δικαιούχους διεθνούς προστασίας (συγκεκριμένα, το 2% των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης, κανένα από τα νοικοκυριά στην ΑΔΥ Διαβατών και το 16% των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα ανέφεραν ότι είχαν τραπεζικό λογαριασμό).
- ➔ **Η ενημέρωση για τις δημοτικές κοινωνικές υπηρεσίες ωστόσο είναι χαμηλή** στους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες και στις τρεις κατηγορίες διαμονής.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ:

Στις εθνικές αρχές:

- ➔ Παροχή ενημέρωσης (έντυπα και ηλεκτρονικά) σχετικά με τις δημοτικές υπηρεσίες και τους όρους πρόσβασης σε αυτές, σε διάφορες γλώσσες, με απεύθυνση στους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες, καθώς και τους φορείς που τους παρέχουν υπηρεσίες
- ➔ Σύμφωνα με την αναφορά, η ομάδα με στέγαση με ίδια μέσα φαίνεται να έχει σχετικά χαμηλότερο ποσοστό εγγραφής στο σχολείο, λόγω έλλειψης των απαιτούμενων εγγράφων. Μπορεί να υποθεθεί ότι αυτό οφείλεται στην έλλειψη ενημέρωσης για τα απαραίτητα έγγραφα για την εγγραφή στο σχολείο, όπως οι εμβολιασμοί, και πιθανώς στην έλλειψη ενημέρωσης για το σχολείο όπου μπορεί να γίνει η εγγραφή, βάσει της διεύθυνσης κατοικίας. Έτσι, οι αρχές πρέπει να ενημερώνουν ενεργά, ειδικά τον πληθυσμό με στέγαση με ίδια μέσα, ώστε τα εμπόδια της πρόσβασης στην εκπαίδευση να μπορούν να αναφέρονται συστηματικά, να παρέχονται βασικές πληροφορίες στις οικογένειες και οι οικογένειες να λαμβάνουν έγκαιρα βοήθεια για την πρόσβαση σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς.
- ➔ Παροχή πολιτισμικής μεσολάβησης, οριζόντια σε βασικές δημοτικές και άλλες κρατικές υπηρεσίες, όπως νοσοκομεία, συσκέψεις συλλόγων γονέων, Κέντρα Κοινότητας, εφορίες, ληξιαρχεία κλπ.
- ➔ Διαπολιτισμική εκπαίδευση του αρμόδιου προσωπικού του κράτους και των δημοτικών αρχών.
- ➔ Η Τράπεζα της Ελλάδας και οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να επιλύσουν γρήγορα το ζήτημα των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες στο άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού.

Σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς:

- ➔ Προτείνεται η ενημέρωση για τις υπηρεσίες που παρέχονται από τον Δήμο και τις ανθρωπιστικές οργανώσεις/οργανώσεις πολιτών να διαδίδονται μέσω: ενημερωτικών φυλλαδίων στα κέντρα κοινότητας, κοινωνικών λειτουργιών, ομάδων στο WhatsApp ή μηνυμάτων SMS ή/και διορισμένων αρμοδίων στην κοινότητα. Αυτή η πρόταση αναφέρθηκε στη διάρκεια των κοινοτικών

διαβουλεύσεων, όπου οι συμμετέχοντες επιβεβαίωσαν τα ευρήματα της δημιουργίας προφίλ, καταδεικνύοντας τη χαμηλή ενημέρωση που παρέχεται για τις δημοτικές υπηρεσίες.

- ➔ Συνέχιση παροχής ενημέρωσης στον προσφυγικό πληθυσμό σχετικά με την ελληνική διοίκηση και τις σχετικές βασικές διαδικασίες (δικαιώματα,⁶⁴ υποχρεώσεις⁶⁵) εστιάζοντας συγκεκριμένα στην αποτελεσματική μεταφορά των πληροφοριών σε όλες τις κοινότητες, ανεξαρτήτως τύπου στέγασης και σημείου πρόσβασης στις υπηρεσίες.
- ➔ Συνέχιση και επέκταση του συστήματος μαθημάτων υποδοχής, με εστίαση στην ανάπτυξη προγραμμάτων για την ομάδα 15+, όπως εντατικά μαθήματα γλώσσας και επαγγελματική κατάρτιση.
- ➔ Αξιοποίηση δομών διά βίου μάθησης επιπροσθέτως των επίσημων εκπαιδευτικών, όπως λύκεια δεύτερης ευκαιρίας για νεαρούς ενήλικες.
- ➔ Ενίσχυση της συνεργασίας των ΜΚΟ με τις δημοτικές κοινωνικές υπηρεσίες και αρχές, συμπεριλαμβανομένων συστηματικών συστάσεων των ατόμων που δεν γνωρίζουν ελληνικά και δεν έχουν τη δυνατότητα να ολοκληρώσουν αιτήσεις χωρίς βοήθεια.

Κοινωνικά και οικογενειακά δίκτυα ασφαλείας και δίκτυα:

- ➔ **Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο στην ΑΔΥ Διαβατών, η πλειονότητα των οποίων βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για λιγότερο από έναν χρόνο, ανέφεραν ότι είχαν πολύ λιγότερη πρόσβαση στα δίκτυα ασφαλείας και τα υποστηρικτικά δίκτυα σε σχέση με τα νοικοκυριά στο πρόγραμμα στέγασης.⁶⁶ Τα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα, τα οποία διέμεναν το μεγαλύτερο διάστημα στη Θεσσαλονίκη, φαίνονταν σε μεγαλύτερο βαθμό να έχουν δίκτυα στα οποία μπορούν να βασιστούν, σε περίπτωση ανάγκης, ειδικά στη Θεσσαλονίκη.** Συγκεκριμένα, το 46% των νοικοκυριών στην ΑΔΥ ανέφεραν ότι όταν χρειάστηκαν οικονομική υποστήριξη, «δεν είχαν κανέναν να στραφούν», ενώ το ίδιο ανέφερε μόνο το 29% των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης και μόλις το 10% των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια

μέσα. Η πλειονότητα των νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα (56%) βασιζόταν στα δίκτυα της στη Θεσσαλονίκη ή σε συγγενείς στο εξωτερικό (24%). Οι λόγοι που τα νοικοκυριά με στέγαση με ίδια μέσα είχαν μεγαλύτερη πρόσβαση σε κοινωνικά δίκτυα ασφαλείας πρέπει να διερευνηθούν σε μελλοντική έρευνα. Αξίζει να τονιστεί το υψηλότερο ποσοστό νοικοκυριών με στέγαση με ίδια μέσα που είχαν δίκτυα εντός της Θεσσαλονίκης, σε σύγκριση με αυτό των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης (24%). Μεταξύ των νοικοκυριών στο πρόγραμμα στέγασης, σχεδόν το ένα τέταρτο ανέφερε ότι μπορούσε να καλύψει τα έξοδα μόνο του, ενώ το ίδιο ίσχυε μόλις στο 12% και 11% των νοικοκυριών στην ΑΔΥ και με στέγαση με ίδια μέσα αντίστοιχα.

- ➔ **Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ του πληθυσμού προσφύγων και της τοπικής κοινότητας αναφέρονταν γενικά ως θετικής φύσης.** Οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες στο πρόγραμμα στέγασης και με στέγαση με ίδια μέσα, ανέφεραν θετική αλληλεπίδραση τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα με τους γείτονές τους ή τους τοπικούς καταστηματάρχες. Ωστόσο, μεταξύ των ερωτηθέντων στα Διαβατά, το 27% ανέφερε ότι δεν είχε ποτέ αλληλοεπίδραση με την τοπική κοινότητα ή ότι αλληλεπιδρούσε με αυτήν σπάνια. Η απομονωμένη φύση των καταυλισμών και η ύπαρξη διάφορων βασικών υπηρεσιών σε αυτό, ίσως εξηγούν τις λιγότερο συχνές αλληλεπιδράσεις με τον τοπικό πληθυσμό. Από τα νοικοκυριά που ανέφεραν απουσία αλληλεπιδράσεων με τον ελληνικό πληθυσμό, περισσότερα από τα μισά παρουσίασαν τη γλώσσα ως εμπόδιο στις αλληλεπιδράσεις, ενώ το ένα τρίτο ανέφερε ως λόγο την κοινωνική απομόνωση από τους Έλληνες γείτονες.

⁶⁴ Όπως πρόσβαση σε εκπαίδευση, κοινωνικά επιδόματα και επιδόματα πρόνοιας, δικαιώματα πρόσβασης σε αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων.

⁶⁵ Όπως φορολογικά έγγραφα, απαιτούμενα έγγραφα και προϋποθέσεις για παροχή συγκεκριμένων δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων.

⁶⁶ Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε ένα διάστημα κατά το οποίο το κέντρο Διαβατών δεχόταν μεγάλο αριθμό αυθόρμητων αφίξεων σε καθημερινή βάση, μια κατάσταση που δημιούργησε υψηλή αίσθηση ανασφάλειας εκεί.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΙΣΧΥΡΟΤΕΡΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ:

Στις εθνικές αρχές:

- ➔ Η εκχώρηση των ανοικτών κέντρων διαμονής θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον βαθμό πρόσβασης των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στις βασικές υπηρεσίες (π.χ. νοσοκομεία, σχολεία, υπηρεσία ασύλου). Για τα υπάρχοντα κέντρα, θα πρέπει να ενισχυθούν περαιτέρω οι συνδέσεις με υπηρεσίες εκτός του καταυλισμού.
- ➔ Προώθηση δραστηριοτήτων που ενώνουν τους πρόσφυγες και την τοπική κοινότητα, βοηθώντας τους να χτίσουν προσωπικές σχέσεις.
- ➔ Υποστήριξη κοινοτικών πρωτοβουλιών προστασίας που προωθούν την ανάπτυξη κοινωνικών δικτύων, δηλ. υποστήριξη μεταξύ ομότιμων, εδραίωση συσχετισμών και διασφάλιση συμπερίληψης των κοινοτικών πρωτοβουλιών προστασίας και των διεργασιών στα Τοπικά Σχέδια Δράσης των Δήμων και στον σχεδιασμό προγραμμάτων που υποστηρίζουν την ένταξη.
- ➔ Ενίσχυση κοινωνικής συνοχής, συμπεριλαμβάνοντας τον τοπικό πληθυσμό στον σχεδιασμό και την εφαρμογή δραστηριοτήτων ένταξης και καθιέρωση SEM ως λειτουργικού βραχίονα για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή δραστηριοτήτων κοινωνικής συνοχής.
- ➔ Οι υπηρεσίες που παρέχονται στις αστικές περιοχές πρέπει να συνεχιστούν, περισσότερο συστηματικά, απευθυνόμενες και στον τοπικό πληθυσμό, όπου αρμόζει, επιπροσθέτως των αιτούντων άσυλο και προσφύγων.

ΥΠΗΚΟΟΙ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ

Στόχοι έρευνας

Η παρούσα έρευνα δημιουργίας προφίλ είχε επίσης ως σκοπό τη διερεύνηση της κατάστασης του πληθυσμού στη Θεσσαλονίκη που ταξινομείται στην κατηγορία υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι δεν έχουν προσεγγίσει την Υπηρεσία Ασύλου. Αυτό περιλαμβάνει επίσης αυθόρμητες αφίξεις απευθείας στη Θεσσαλονίκη μέσω των χερσαίων συνόρων ή ατόμων που φτάνουν χωρίς να ανήκουν σε ένα πλαίσιο επίσημης μεταφοράς, οργανωμένο από τις ελληνικές αρχές. Η πλειονότητα

των ατόμων σε αυτήν την κατηγορία δεν διαθέτει έγγραφα ή διαθέτει μόνο έγκυρο ή ληγμένο υπηρεσιακό σημείωμα. Η πλειονότητα του δείγματος που μελετήθηκε αποτελείται από κατόχους υπηρεσιακών σημειωμάτων (82%), ενώ το υπόλοιπο δείγμα αποτελείται από άτομα χωρίς έγγραφα ή άτομα με ληγμένα έγγραφα, σχετικά με την παραμονή τους στην Ελλάδα. Στη Θεσσαλονίκη προέκυψε αιφνίδια εισροή αυθόρμητων αφίξεων ταυτόχρονα με τη συλλογή δεδομένων για τη δημιουργία του προφίλ και, κατά συνέπεια, μεγάλο ποσοστό του δείγματος (63% ή 134 νοικοκυριά) αποτελείται από πληθυσμό νέων αφίξεων.

Με δεδομένο το περιορισμένο δυναμικό του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου της Θεσσαλονίκης και της τοπικής Διεύθυνσης Αλλοδαπών της Αστυνομίας, οι νέες αφίξεις από τα χερσαία σύνορα δυσκολεύτηκαν σημαντικά στην υποβολή, στην Υπηρεσία Ασύλου, αιτήσεων ασύλου στην Ελλάδα. Η δήλωση αποτελεί βασική προϋπόθεση προκειμένου ένα άτομο να ωφελείται από τις υπηρεσίες που παρέχονται επί του παρόντος στους αιτούντες άσυλο, όπως η διαμονή, μεταξύ άλλων. Έτσι, η έλλειψη πρόσβασης στο Άσυλο δημιουργεί σημαντικά ζητήματα προστασίας για τα άτομα που επιθυμούν να αιτηθούν άσυλο. Ο χρόνος που απαιτείται για τη δήλωση ενός ατόμου ως αιτούντα άσυλο στη Θεσσαλονίκη αποτελεί βασική ανησυχία, που επεκτείνει και διατηρεί την κατάσταση έλλειψης στέγης για τους μη δηλωμένους αιτούντες άσυλο.

Βασικά δημογραφικά

Ο διερευνώμενος πληθυσμός αποτελείται από διπλάσιο αριθμό αντρών σε σχέση με αυτόν των γυναικών. Ο πληθυσμός ήταν αισθητά νεαρός, με το 82% να είναι κάτω των 35 ετών. Το 94% των νοικοκυριών ήταν νοικοκυριά με ένα μέλος. Το 63% του ερευνώμενου πληθυσμού είχε φτάσει στη Θεσσαλονίκη εντός ενός μήνα πριν από τη συλλογή δεδομένων.

Μελλοντικές προθέσεις

Κατά προσέγγιση τα μισά άτομα που ήταν μη δηλωμένα στην Υπηρεσία Ασύλου ανέφεραν πρόθεση παραμονής στη Θεσσαλονίκη (48%) και λιγότερο από το ένα τρίτο των νοικοκυριών (30%) ανέφερε πρόθεση μετάβασης σε άλλη χώρα της ΕΕ. Δεν διαπιστώθηκε μεγάλη διαφορά στις προθέσεις μεταξύ των νοικοκυριών με υπηρεσιακά σημειώματα και των νοικοκυριών με ληγμένα έγγραφα ή έλλειψη εγγράφων, υποδηλώνοντας ότι αυτή η διαφορά στη νομική κατάσταση δεν επηρέασε την απόφαση παραμονής ή αποχώρησης. Από τα 336 ερευνώμενα άτομα, το 75% ανέφερε ότι σκόπευε να κάνει αίτηση για άσυλο στην Ελλάδα.

Άστεγοι

Η συντριπτική πλειονότητα (84%) των ερωτηθέντων που δεν είχαν καταγραφεί από την Υπηρεσία Ασύλου και είχαν φτάσει εντός ενός μήνα πριν από τη συλλογή δεδομένων ήταν άστεγοι. Μεταξύ των ατόμων που κατοικούσαν στη Θεσσαλονίκη από έναν έως έξι μήνες, σχεδόν τα μισά διέμεναν μη δηλωμένα στις Ανοικτές Δομές Υποδοχής στα Διαβατά⁶⁷ και τα άλλα μισά ήταν άστεγα στη Θεσσαλονίκη. Οι άστεγοι ερωτηθέντες ήταν κατά κύριο λόγο νοικοκυριά με ένα μέλος (88%).

Οι συζητήσεις της ομάδας εστίασης που πραγματοποιήθηκαν στα Διαβατά με μη δηλωμένους κατοίκους, καθώς και τα αποτελέσματα της έρευνας, καταδεικνύουν τη δυσμενή οικονομική κατάσταση ως βασικό εμπόδιο για την ενοικίαση σπιτιού, ενώ η έλλειψη νομικών εγγράφων αναφέρθηκε ως επίσης σημαντικό εμπόδιο.

Μέσα επιβίωσης

Το 41% των νοικοκυριών υπηκόων τρίτων χωρών μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου ανέφεραν ότι δεν είχαν εισόδημα. Το 28% ζούσε με δικές του αποταμιεύσεις, ενώ το 18% λάμβανε εμβάσματα από συγγενείς και φίλους στο εξωτερικό. Στη διάρκεια των συνεντεύξεων της έρευνας, ορισμένοι ερωτηθέντες ανέφεραν ότι λόγω δυσκολιών στην εύρεση εργασίας, παρείχαν σεξουαλική εργασία για υλική αποζημίωση.

Οι βασικές υπηρεσίες δωρεάν σίτισης και ενδυμάτων που προσφέρονται από τον Δήμο και τις διάφορες ΜΚΟ χρησιμοποιούνταν κυρίως από άστεγα άτομα.

Κατά προσέγγιση τα μισά από τα διερευνώμενα νοικοκυριά που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για περισσότερο από έναν μήνα ανέφεραν ότι είχαν βρεθεί σε αιψνίδια ανάγκη οικονομικής υποστήριξης. Τα περισσότερα από αυτά τα νοικοκυριά δεν είχαν κανέναν να στραφούν για υποστήριξη ή βασίζονταν στην υποστήριξη της οικογένειάς τους στο εξωτερικό.

Πρόσβαση σε υπηρεσίες

Η πλειονότητα των νοικοκυριών υπηκόων τρίτων χωρών μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου ανέφερε την ανάγκη υγειονομικής περίθαλψης και τα περισσότερα από αυτά (55 στα 61 νοικοκυριά) είχαν

καταφέρει να επισκεφτούν εγκατάσταση υγειονομικής περίθαλψης. Περισσότερα από τα μισά είχαν επισκεφτεί κλινική ΜΚΟ, είτε στο κέντρο της Θεσσαλονίκης είτε στην ΑΔΥ, ενώ τα υπόλοιπα νοικοκυριά είχαν επισκεφτεί δημόσιο νοσοκομείο.

Μεταξύ των 36 παιδιών των υπηκόων τρίτων χωρών, μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου, που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη για περισσότερο από έναν μήνα, μόνο 2 αναφέρθηκε ότι πήγαιναν σχολείο. Ως βασικό εμπόδιο για την εγγραφή των παιδιών στο σχολείο αναφέρθηκε η έλλειψη των απαραίτητων εγγράφων.

Για την αντιμετώπιση της δυσκολίας των υπηκόων τρίτων χωρών, μη δηλωμένων στην Υπηρεσία Ασύλου, στην πρόσβαση στην Υπηρεσία Ασύλου, εκτός του Skypre, τα άτομα που εξέφραζαν την επιθυμία αίτησης ασύλου παραπέμπονταν από την Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) / Υποστήριξη Διαχείρισης Κέντρου (ΥΔΚ) και το ΚΕΜ⁶⁸ (το ΚΕΜ αναφέρεται μόνο στις ευαλωτότητες και την οικογενειακή επανένωση του Δουβλίνου από αστικές περιοχές) στο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου (ΠΓΑ) της Θεσσαλονίκης. Αυτά τα άτομα είναι αιτούντες άσυλο, που έχουν εκφράσει την επιθυμία τους για άσυλο ενώπιον μιας Αρχής. Ωστόσο, δεν λαμβάνουν σχετικό αριθμό πρόθεσης και έτσι δεν περιλαμβάνονται στο ηλεκτρονικό σύστημα. Το 2018, η περίοδος αναμονής για τη δήλωση ασύλου κυμαινόταν στους 1-7 μήνες, ανάλογα με την ευαλωτότητα, το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης βάσει του κανονισμού του Δουβλίνου (με προτεραιότητα), τη γλώσσα, τον αριθμό μελών οικογένειας, τις τάσεις αφίξεων, την ημερομηνία λήξης του υπηρεσιακού σημειώματος κλπ.

Οι συστάσεις του ΚΕΜ ορίστηκαν ως τρόπος για τον Δήμο της Θεσσαλονίκης να αναγνωρίσει τα άτομα που ζουν άστεγα στην περιοχή της Θεσσαλονίκης και προτίθενται να τακτοποιήσουν τη νομική κατάστασή τους στην Ελλάδα.

⁶⁷ Για τους σκοπούς της ανάλυσης, αυτή η ομάδα θεωρείται ότι είναι «άστεγοι».

⁶⁸ Τα Κέντρα Ένταξης Μεταναστών (ΚΕΜ) αποτελούν δομές που έχουν δημιουργηθεί σε δημοτικό επίπεδο και συμπληρώνουν τα Δημοτικά Κέντρα Κοινότητας. Η εδραίωση εθνικού δικτύου δημοτικών κέντρων κοινότητας προβλέπεται στο Άρθρο 4 του Νόμου 4368/2016 υπό την πολιτική επίβλεψη του Υπουργείου Εργασίας (ΥΠΕ). Σε περιοχές με υψηλή συγκέντρωση μεταναστών, οι δήμοι μπορούν να κάνουν αίτηση για πρόσθετους πόρους για τη στελέχωση παραρτήματος στα κέντρα κοινότητας. Αυτό το παράρτημα είναι γνωστό ως ΚΕΜ (Κέντρο Ένταξης Μεταναστών).

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

Στις εθνικές αρχές:

- ➔ Παροχή κατάλληλης ενημέρωσης σχετικά με την πρόσβαση στο άσυλο, κατόπιν σύλληψης για παράνομη είσοδο στην Ελλάδα από την αστυνομία.
- ➔ Εδραίωση τμήματος διερμηνείας στο οργανόγραμμα της Αστυνομίας (διερμηνείς για κάθε αστυνομική εργασία, όχι μόνο τη Διεύθυνση Αλλοδαπών της Αστυνομίας).
- ➔ Για τις νέες αφίξεις αιτούντων άσυλο (συλλήψεις για παράνομη είσοδο στην Ελλάδα εκτός των «hotspot» των νησιών), απελευθέρωση από την κράτηση, τουλάχιστον για τους ευάλωτους αιτούντες άσυλο και τα άτομα που προέρχονται από χώρες για τις οποίες ο UNHCR έχει εκδώσει σύσταση μη επιστροφής, κατά την έκφραση της πρόθεσης και χωρίς αναμονή μέχρι τη δήλωση από την Υπηρεσία Ασύλου.
- ➔ Για τα άτομα με παράτυπη είσοδο ή παραμονή που δεν υποβάλλουν αίτηση για άσυλο και τα άτομα που προέρχονται από χώρες για τις οποίες ο UNHCR έχει εκδώσει σύσταση μη επιστροφής, έκδοση υπηρεσιακών σημειωμάτων μη επιστροφής.
- ➔ Ενίσχυση του δυναμικού δηλώσεων του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου, για γρήγορη καταχώριση των περιστατικών σε εκκρεμότητα, γρηγορότερη καταχώριση των αιτούντων άσυλο σε κράτηση, γρηγορότερη καταχώριση ατόμων με ληγμένα υπηρεσιακά σημειώματα, ειδικά για όσους είναι άστεγοι (με κίνδυνο κράτησης). Ενίσχυση διοικητικού δυναμικού ΠΓΑ για ανανέωση τριπτύχων, έκδοση αποφάσεων, έκδοση αδειών παραμονής, επεξεργασία αιτήσεων κλπ.
- ➔ Ενίσχυση δυναμικού ΠΓΑ για πραγματοποίηση συνεντεύξεων Καθορισμού Κατάστασης Προσφύγων (ΚΚΠ) σε εύλογο χρονικό διάστημα (δεδομένου ότι εάν πραγματοποιηθούν όλες οι δηλώσεις σε εκκρεμότητα, με το τρέχον δυναμικό συνεντεύξεων του ΠΓΑ, οι συνεντεύξεις θα προγραμματιστούν μετά από πολλά χρόνια),⁶⁹ το οποίο, μεταξύ άλλων, επηρεάζει επίσης αρνητικά τις προοπτικές απασχολησιμότητας για τους αιτούντες άσυλο.

➔ Βελτίωση της προσβασιμότητας της υπηρεσίας ασύλου, σε σχέση με την τοποθεσία, σε συνδυασμό με τις υποδομές.

➔ Το ΠΓΑ και οι δημοτικές δομές πρέπει να συνεχίσουν τη συνεργασία τους στις συστάσεις ευάλωτων αιτούντων άσυλο και τα περιστατικά Οικογενειακής Επανένωσης Δουβλίνου για δήλωση Ασύλου.

Στις εθνικές αρχές για βελτίωση της πρόσβασης στην αστυνομία:

- ➔ Παροχή τακτικής εκπαίδευσης στην αστυνομία σχετικά με το άσυλο, τις διαπολιτισμικές επάρκειες και τον τρόπο παροχής ενημέρωσης για τις διαδικασίες ασύλου.
- ➔ Βελτίωση βασικού δυναμικού υποδοχής, με παροχή διερμηνέων και εξασφάλιση παροχής αποδοτικών, ξεκάθαρων και κατανοητών πληροφοριών στους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες.

⁶⁹ Υπάρχει μεγάλος βαθμός αποκλίσεων σχετικά με το διάστημα προγραμματισμού των συνεντεύξεων, ανάλογα με την εθνικότητα του ατόμου, μεταξύ άλλων, καθώς μερικές εθνικότητες έχουν προγραμματισμένες συνεντεύξεις για μετά από 2 χρόνια. Αυτό συνδέεται κυρίως με την έλλειψη διερμηνέων σε ορισμένες γλώσσες ή/και τον υψηλό αριθμό αιτήσεων από μια συγκεκριμένη εθνικότητα.

Παράρτημα 1

Δείκτες και ερωτήσεις

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟ			
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων		Ερωτώμενοι πληθυσμοί
Μονάδα Α				
A1	Όνομα ερωτηθέντα	Εισαγωγή/επιλογή κωδικού/ονόματος		/
A2	Εισαγωγή στην έρευνα	<p>Καλημέρα/Καλησπέρα. Ονομάζομαι ____ και ίσως με γνωρίζετε από xxx. Εκπροσωπώ αυτόν τον φορέα ή παρέχω κάποια υπηρεσία. Έχω έρθει για να πραγματοποιήσω μια μελέτη μαζί με άλλους οργανισμούς και τον Δήμο Θεσσαλονίκης.</p> <p>Η μελέτη αφορά τις συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων και μεταναστών στη Θεσσαλονίκη και τις παρακείμενες περιοχές και θα ήθελα να σας κάνω μερικές ερωτήσεις.</p> <p>Η παρούσα έρευνα δεν σχετίζεται με κάποιο πρόγραμμα κρατικής βοήθειας και δεν παρέχει κάποια μορφή βοήθειας.</p> <p>Ωστόσο, η συμμετοχή σας είναι σημαντική, καθώς θα βελτιώσει την κατανόηση της κατάστασης των προσφύγων και των μεταναστών, ώστε να βελτιωθούν τα μελλοντικά προγράμματα βοήθειας.</p> <p>Δεν είστε υποχρεωμένοι να συμμετάσχετε και μπορείτε να μην απαντήσετε σε κάποιες από τις ερωτήσεις ή να διακόψετε τη συνέντευξη ανά πάσα στιγμή.</p> <p>Οι πληροφορίες από την παρούσα συνέντευξη είναι ανώνυμες και εμπιστευτικές, που σημαίνει ότι δεν μπορούν να συνδεθούν μαζί σας. Θα χρησιμοποιηθούν για μια ανάλυση των συγκεκριμένων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες στη Θεσσαλονίκη.</p> <p>Η συνέντευξη θα διαρκέσει 30 λεπτά με 1 ώρα. Έχετε απορίες</p>		/
A3	Συναίνεση: Μας επιτρέπετε να σας πάρουμε συνέντευξη; [Εάν δεν δοθεί συναίνεση, συμπληρώστε τις υπόλοιπες ερωτήσεις στη μονάδα Α μέσω παρατήρησης και, στη συνέχεια, κλείστε και αποθηκεύστε το έντυπο. Εάν δεν βρίσκεστε στη θέση της κατοικίας του ερωτηθέντα και δεν μπορείτε να συμπληρώσετε βάσει παρατήρησης, επιλέξτε την παρακάτω επιλογή: «δεν είναι δυνατή η λήψη αυτής της πληροφορίας»].	<p>1. Ναι</p> <p>2. Όχι</p>		/
A4	Τοποθεσία κατοικίας: [Συμπληρώστε μέσω παρατήρησης, εάν βρίσκεστε στην κατοικία του ερωτηθέντα ή κάντε ερώτηση, εάν πραγματοποιείτε συνέντευξη σε τοποθεσία άλλη εκτός της κατοικίας]	<p>1. Θεσσαλονίκη/Συνοικία Α</p> <p>2. Θεσσαλονίκη/Συνοικία Β</p> <p>3. Θεσσαλονίκη/Συνοικία Γ</p> <p>4. Θεσσαλονίκη/Συνοικία Δ</p> <p>5. Θεσσαλονίκη/Συνοικία Ε</p> <p>6. Θεσσαλονίκη/Τριανδρία</p> <p>7. Καλαμαριά</p> <p>8. Νεάπολη-Συκιές</p> <p>9. Παύλου Μελά</p>	<p>10. Κορδελιό-Εύοσμος</p> <p>11. Αμπελόκηποι-Μενεμένη</p> <p>12. Δέλτα</p> <p>13. Πυλαία Χορτιάτη</p> <p>14. Θέρμη</p> <p>15. Ωραιόκαστρο</p> <p>16. Καταυλισμός – Λαγκαδίκια</p> <p>17. Καταυλισμός – Διαβατά</p> <p>18. Δεν είναι δυνατή η λήψη αυτής της πληροφορίας</p>	/
A5	Τύπος διαμονής ερωτηθέντα [Συμπληρώστε μέσω παρατήρησης εάν βρίσκεστε στην κατοικία του ερωτηθέντα ή κάντε ερώτηση εάν πραγματοποιείτε τη συνέντευξη σε τοποθεσία άλλη εκτός της κατοικίας]	<p>1. Κοντέινερ καταυλισμού</p> <p>2. Διαμέρισμα</p> <p>3. Οικία</p> <p>4. Ανολοκλήρωτο/εγκαταλελειμμένο κτίριο</p>	<p>5. Καταφύγιο αστέγων</p> <p>6. Στον δρόμο/Χωρίς στέγαση</p> <p>7. Άλλο</p> <p>8. Δεν είναι δυνατή η λήψη αυτής της πληροφορίας</p>	/
A6	Στοχευόμενος πληθυσμός	<p>1. Πρόσφυγες/αιτούντες άσυλο</p> <p>2. Παράτυποι μετανάστες</p>	<p>3. Δεν είναι δυνατή η λήψη αυτής της πληροφορίας</p>	/

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟ			
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων		Ερωτώμενοι πληθυσμοί
ΜΟΝΑΔΑ Β ΝΟ: Ιστορικό μετανάστευσης, οικογενειακή ενότητα και κινητικότητα				
B1	Πρώτον, θα ήθελα να σας κάνω μερικές ερωτήσεις σχετικά με την άφιξή σας εδώ στη Θεσσαλονίκη και τις συνθήκες στέγασής σας. Πότε έφυγε η οικογένειά σας από τη χώρα προέλευσής σας;	εισαγωγή/επιλογή έτους		Όλα
B2	Έχετε στενούς συγγενείς με τους οποίους ήρθατε στην Ελλάδα και έχουν αναχωρήσει το προηγούμενο έτος ή έχουν μεταβεί σε άλλη χώρα και δεν επέστρεψαν;	1. ναι 2. όχι		Όλα
B3	Η οικογένειά σας βρίσκεται σε διαδικασία επανένωσης;	1. ναι 2. όχι		Μόνο πρόσφυγες
B4	Πόσο καιρό βρίσκεστε στην Ελλάδα; [εάν λιγότερο από 1 μήνα, αναφέρετε «0»]	Εισαγωγή μηνών		Όλα
B5	Από πού εισήλθατε στην Ελλάδα;	1. Νησί 2. Έβρος 3. Άλλο		Όλα
B6	Πόσο καιρό βρίσκεστε στη Θεσσαλονίκη; [εάν λιγότερο από 1 μήνα, αναφέρετε «0»]	Εισαγωγή μηνών		Όλα
B7	Σε πόσα μέρη έχετε διαμείνει τους περασμένους 6 μήνες στη Θεσσαλονίκη; (ή από όταν φτάσατε, σε περίπτωση κάτω των 6 μηνών) Στη μετακόμιση θεωρείται ότι παίρνετε όλα τα πράγματά σας μαζί. [για αστέγους: σε πόσα διαφορετικά μέρη έχετε περάσει τη νύχτα;]	Εισαγωγή αριθμού τοποθεσιών		Όλα
ΜΟΝΑΔΑ Γ ΝΟ: Στέγαση				
Γ1	Ποια είναι η βασική κατάσταση μονιμότητας σε αυτό το κατάλυμα;	1. Παρέχεται δωρεάν στο πλαίσιο προγράμματος διαμονής (πρώην NRC, UNHCR, DRC, Intersos) 2. Ενοικίαση 3. Φιλοξενία με ενοίκιο 4. Δωρεάν φιλοξενία από φίλους/συγγενείς 5. Δωρεάν φιλοξενία από εθελοντές 6. Παροχή δωρεάν καταλύματος (από ΜΚΟ, Εκκλησία κλπ) 7. Άλλο		Όλα – όχι καταυλισμός, όχι άστεγος
Γ1_2	Είστε επίσημα δηλωμένος σε αυτό το κέντρο; [εάν η ερώτηση δεν έγινε κατανοητή, ρωτήστε εάν το άτομο έχει εγκριθεί από MoMP/στράτο και εάν λαμβάνει βοήθεια]	1. ναι 2. όχι		Μόνο πληθυσμός καταυλισμού
Γ2_1	Τους προηγούμενους 6 μήνες στη Θεσσαλονίκη, χρειάστηκε να κοιμηθείτε εσείς ή μέλος της οικογένειάς σας στον δρόμο το βράδυ ή σε καταφύγιο αστέγων;	1. Ναι 2. Όχι		Όλα – όχι άστεγος
Γ2_2	[εάν ναι] Ποιο ήταν το μεγαλύτερο διάστημα που εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας χρειάστηκε να περάσετε στον δρόμο ή σε καταφύγιο αστέγων;	εισαγωγή αριθμού ημερών		Όχι νέες αφίξεις
Γ3	[για αστέγους] Τους προηγούμενους 6 μήνες στη Θεσσαλονίκη, περάσατε διάστημα μεγαλύτερο των 2 εβδομάδων όπου δεν ήσασταν άστεγος;	1. Ναι 2. Όχι		Μόνο άστεγοι

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟ			
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων		Ερωτώμενοι πληθυσμοί
Γ4_1	[για αστέγους] Θέλω να σας ρωτήσω ποια είναι τα δύο σημαντικότερα εμπόδια στην εύρεση τόπου διαμονής [τα βραχυπρόθεσμα καταφύγια δεν θεωρούνται «τόπος διαμονής» σε αυτό το ζήτημα] [για αστέγους] Ποιο είναι το βασικό εμπόδιο για να βρείτε τόπο διαμονής;	1. Δεν ψάχνω κάποιο μέρος/δεν ενδιαφέρομαι να βρω κάποιο μέρος 2. Έλλειψη νομικής τεκμηρίωσης/απαιτούμενων εγγράφων (π.χ. έχω μόνο υπηρεσιακό σημειωμα)	3. Έλλειψη χρημάτων 4. Απροθυμία ιδιοκτητών διαμερισμάτων να νοικιάσουν σε μετανάστες/πρόσφυγες 5. Δεν ξέρω πώς να ψάξω σπίτι 6. Άλλο	Μόνο άστεγοι
Γ4_2	[για αστέγους] Ποιο είναι το δεύτερο σημαντικότερο εμπόδιο για να βρείτε τόπο διαμονής; [τα βραχυπρόθεσμα καταφύγια δεν θεωρούνται «τόπος διαμονής» σε αυτό το ζήτημα]	1. Έλλειψη νομικής τεκμηρίωσης/ απαιτούμενων εγγράφων (π.χ. έχω μόνο υπηρεσιακό σημειωμα) 2. Έλλειψη χρημάτων	3. Απροθυμία ιδιοκτητών διαμερισμάτων να νοικιάσουν σε μετανάστες/πρόσφυγες 4. Δεν ξέρω πώς να ψάξω σπίτι 5. Άλλο	Μόνο άστεγοι
Γ4_3	[για αστέγους] Προσπαθήσατε εσείς ή μέλος της οικογένειάς σας να αποκτήσετε πρόσβαση σε κέντρο τους προηγούμενους 6 μήνες;	1. ναι 2. όχι		Μόνο άστεγοι
Γ5	[εάν το κατάλυμα νοικιάζεται] Έχει κάποιο μέλος της οικογένειάς σας γραπτό μισθωτήριο συμβόλαιο;	1. Ναι 2. Όχι		Στέγαση με ίδια μέσα (πρόσφυγες και αυθόρμητες αφίξεις)
Γ6	[εάν το κατάλυμα νοικιάζεται] Πόσο νοίκι πληρώνετε κάθε μήνα για αυτό το κατάλυμα; [εάν το άτομο δεν επιθυμεί να το αποκαλύψει, συμπληρώστε 999]	Ποσό σε ΕΥΡΩ/μήνα		Στέγαση με ίδια μέσα (πρόσφυγες και αυθόρμητες αφίξεις)
Γ7	Πόσο καιρό περιμένετε να παραμείνετε σε αυτό το σπίτι;	1. Λιγότερο από έναν μήνα 2. Μεταξύ ενός και 3 μηνών 3. Μεταξύ 3 και 6 μηνών	4. Πάνω από 6 μήνες 5. Για πάντα 6. Δεν ξέρω	Όλα – όχι άστεγος
ΟΜΑΔΑ Δ: Βασικά δημογραφικά				
Δ0	Παρατήρηση: Ο/Η [όνομα] απαντάει για λογαριασμό του/της;	1. ναι 2. όχι		Όλα
Δ1	Ο/Η [όνομα] είναι άντρας ή γυναίκα; [Παρατήρηση όταν εξηγείτε τη συνέντευξη στον ερωτώμενο]	1. Άντρας 2. Γυναίκα		Όλα
Δ2	Πότε γεννήθηκε ο/η [όνομα];	Εισαγωγή έτους 999 = δεν ξέρω		Όλα
Δ3	Ποια είναι η οικογενειακή κατάσταση του/της [όνομα]; Δεν διάβασε τη λίστα	1. Ελεύθερος/η 2. Παντρεμένος/η 3. Χήρος/α	4. Σε διάσταση 5. Διαζευγμένος/η 6. Συμβίωση με σύντροφο	Όλα Ηλικία 12+
Δ4	Ποια είναι η εθνικότητα του/της [όνομα] (όπως σημειώνεται στο τρίπτυχο); Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Σύριος/α 2. Αφγανός/ή 3. Αλγερινός/ή 4. Μπαγλαντεσιανός/ή 5. Κινέζος/α 6. Κογκολέζος/α DR 7. Αιγύπτιος/α 8. Ερυθραίος/α 9. Αιθίοπας/α 10. Ιρανός/ή 11. Ιρακινός/ή 12. Λιβανέζος/α 13. Λίβυος/α	14. Μαροκινός/ή 15. Νιγηριανός/ή 16. Πακιστανός/ή 17. Παλαιστίνιος/α 18. Σομαλός/ή 19. Νότιος/α Σουδανέζος/α 20. Άπατρις 21. Σουδανέζος/α 22. Τυνήσιος/α 23. Τούρκος/άλα 24. Υεμένιος/α 25. Άλλο 26. Χωρίς τεκμηριωμένη εθνικότητα	Όλα

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟ			
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων		Ερωτώμενοι πληθυσμοί
Δ5	Ποια είναι η μητρική γλώσσα του/της [όνομα]; Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Αμαραϊκά 2. Αραβικά 3. Βεγγαλική 4. Κινέζικα 5. Ντάρι 6. Αγγλικά 7. Φαρσί 8. Γαλλικά 9. Γερμανικά 10. Ελληνικά: 11. Ιταλικά 12. Κουρμαντζί 13. Λινγκάλα	14. Νεπαλικά 15. Παστού 16. Πορτογαλικά 17. Παντζαπικά 18. Ρώσικα 19. Σομαλικά 20. Σοράνι 21. Ισπανικά 22. Σουαχίλι 23. Τιγκρίνια 24. Τούρκικα 25. Ούρντου 26. Άλλο	Όλα
Δ6	Γνωρίζει ο/η [όνομα] δευτερεύουσα γλώσσα που μιλάει καλά;	1. ναι 2. όχι		Όλα Ηλικία 5+
Δ7	Ποια είναι αυτή η γλώσσα;	1. Αμαραϊκά 2. Αραβικά 3. Βεγγαλική 4. Κινέζικα 5. Ντάρι 6. Αγγλικά 7. Φαρσί 8. Γαλλικά 9. Γερμανικά 10. Ελληνικά: 11. Ιταλικά 12. Κουρμαντζί 13. Λινγκάλα	14. Νεπαλικά 15. Παστού 16. Πορτογαλικά 17. Παντζαπικά 18. Ρώσικα 19. Σομαλικά 20. Σοράνι 21. Ισπανικά 22. Σουαχίλι 23. Τιγκρίνια 24. Τούρκικα 25. Ούρντου 26. Άλλο	Όλα
Δ8	Μπορεί ο/η [όνομα] να διαβάζει και να γράφει στη μητρική γλώσσα;	1. Μπορεί να διαβάζει και να γράφει 2. Μπορεί μόνο να διαβάζει	3. Δεν μπορεί ούτε να διαβάζει ούτε να γράφει	Όλα Ηλικία 12+
Δ8_2	Μπορεί ο/η [όνομα] να διαβάζει και να γράφει στη δευτερεύουσα γλώσσα;	1. ναι 2. όχι		Όλα
Δ9	Ποιο είναι το υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης του/της [όνομα]; Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Χωρίς επίσημη εκπαίδευση 2. Βασική εκπαίδευση (τάξεις 1-6) 3. Αρχές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (7-9) 4. Τέλη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (10-12)	5. Επαγγελματική κατάρτιση/τεχνικό ινστιτούτο 6. Πανεπιστήμιο (προπτυχιακό) 7. Πανεπιστήμιο (μεταπτυχιακό) 8. Πανεπιστήμιο (διδακτορικό)	Όλα Ηλικία 12+
Δ10	Έχασε ο/η [όνομα] σχολικές χρονιές λόγω εκτοπισμού/μετανάστευσης;	1. Ναι 2. Όχι	3. Δεν ξέρω	Ηλικία 6-21
Δ11	[εάν ναι] Πόσες σχολικές χρονιές έχασε ο/η [όνομα];	Εισάγετε αριθμό		Ηλικία 6-21
Δ12	Πάσχει ο/η [όνομα] από κάποια σοβαρή ιατρική πάθηση (συμπεριλαμβανομένης πάθησης ψυχικής υγείας) ή αναπηρία που τον/την εμποδίζει να εκτελεί τις καθημερινές εργασίες του/της;	1. ναι 2. όχι		Όλα/Ηλικία 5+
ΟΜΑΔΑ Ε: Εκπαίδευση				
E1	Τι είδους έγγραφα διαθέτει ο/η [όνομα]; [Ζητάμε μόνο ελληνικά έγγραφα, όχι διαβατήρια άλλων χωρών] Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Υπηρεσιακό σημείωμα (ισχύον) 2. Κάρτα προκαταγραφής αιτούντων άσυλο 3. Κάρτα πλήρους καταγραφής έφεσης αιτούντων άσυλο 4. Απόφαση παραχώρησης ασύλου	5. Απόφαση απόρριψης ασύλου 6. Απόφαση δευτεροβάθμιας απόρριψης 7. Διοικητική αίτηση ασύλου 8. Άδεια παραμονής 9. Κανένα έγγραφο 10. Ληγμένο έγγραφο	Όλα

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟ		
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων	Ερωτώμενοι πληθυσμοί
E2_1	Σκοπεύει ο/η [όνομα] να υποβάλλει αίτηση ασύλου στην Ελλάδα;	1. Ναι 2. Όχι	3. Δεν ξέρω Όλα
E2_2	[εάν δεν σκοπεύει να υποβάλλει αίτηση] Γιατί ο/η [όνομα] δεν σκοπεύει να υποβάλλει αίτηση ασύλου στην Ελλάδα;	1. Δεν πιστεύω ότι πληρώ τα κριτήρια 2. Δεν θέλω να υποβάλλω αίτηση 3. Προτιμώ να μετακινηθώ σε άλλη χώρα	4. Μεγάλος χρόνος αναμονής στην υπηρεσία ασύλου 5. Έλλειψη πρόσβασης σε βασική βοήθεια/διαμονή 6. Άλλο Όλα
E3	Ποιος είναι ο βασικός λόγος που ο/η [όνομα] δεν έχει ακόμη νόμιμα έγγραφα στην Ελλάδα; Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Δεν είχε χρόνο ακόμη για να υποβάλλει αίτηση για τα έγγραφα (άσυλο) 2. Γλωσσικά εμπόδια/τα έγγραφα και οι διαδικασίες είναι μόνο στα ελληνικά 3. Περιορισμένη πρόσβαση στο Skype 4. Έλλειψη γνώσεων για τις διαδικασίες	5. Περιορισμένο δυναμικό υπηρεσίας ασύλου 6. Έλλειψη πρόσβασης σε νομική υποστήριξη 7. Φόβος σύλληψης/προσέγγισης από αστυνομία 8. Απροθυμία 9. Άλλο Όλα
E4	Ο/Η [όνομα] διαθέτει αριθμό ΑΜΚΑ; Το ΑΜΚΑ είναι ο αριθμός κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα	1. Ναι 2. Όχι	3. Δεν ξέρω Όλα
ΟΜΑΔΑ ΣΤ: Εκπαίδευση			
ΣΤ1	Παρακολουθεί ο/η [όνομα] προσχολική εκπαίδευση (βρεφικός σταθμός και προνήπιο);	1. Ναι 2. Όχι	Ηλικία 0-3 Όχι νέες αφίξεις
ΣΤ2	Πηγαίνει σχολείο ο/η [όνομα];	1. Ναι, 4 ημέρες την εβδομάδα ή περισσότερο 2. Όχι, λιγότερες από 4 ημέρες την εβδομάδα 3. Όχι	Ηλικία 5-18 Όχι νέες αφίξεις
ΣΤ3	[εάν ναι] Σε ποιο σχολείο πηγαίνει ο/η [όνομα]; Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Νηπιαγωγείο (Ηλικίες 4-5) 2. Δημοτικό (1-6) 3. Γυμνάσιο (1-3) 4. Λύκειο (1-3) 5. Επαγγελματική κατάρτιση	6. Τεχνικό ινστιτούτο (ΤΕΙ) 7. Πανεπιστήμιο (προπτυχιακό) 8. Πανεπιστήμιο (ΜΑ) 9. Πανεπιστήμιο (μεταπτυχιακό) Όλα Ηλικία 5+ Πηγαίνει σχολείο
ΣΤ4	[εάν ναι] Αντιμετωπίζει προκλήσεις ο/η [όνομα] με τη σχολική εκπαίδευση; Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Δεν αντιμετωπίζει προκλήσεις 2. Δυσκολίες λόγω της ελληνικής γλώσσας 3. Πολιτισμικές δυσκολίες (π.χ. ανάμικτες τάξεις) 4. Διακρίσεις/μη αποδοχή από δασκάλους	5. Διακρίσεις/μη αποδοχή από τα άλλα παιδιά 6. Δεν υπάρχουν αρκετές τάξεις/δάσκαλοι 7. Χαμηλή ποιότητα μαθήματος 8. Άλλο Όλα Ηλικία 5+ Πηγαίνει σχολείο – Όχι νέες αφίξεις
ΣΤ5	[εάν όχι] Ποιος είναι ο βασικός λόγος που δεν πηγαίνει σχολείο (τακτικά); Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Δεν ξέρει πώς να εγγραφεί 2. Έλλειψη σχετικών χαρτιών για εγγραφή (κάρτα εμβολιασμών και ταυτότητα) 3. Πολιτισμικές δυσκολίες (π.χ. ανάμικτες τάξεις) 4. Δυσκολίες με την ελληνική γλώσσα 5. Αδυνατεί να παρακολουθήσει το μάθημα (λόγω του επιπέδου διδασκαλίας) 6. Άλλες ευθύνες σχετικές με την οικογένεια	7. Ανάγκη εργασίας 8. Πάθηση υγείας (συμπεριλαμβανομένης της ψυχικής υγείας) εμποδίζει την παρακολούθηση σχολείου 9. Δεν υπάρχει διαθέσιμη θέση στο σχολείο 10. Οι γονείς δεν πιστεύουν ότι το παιδί αξίζει να πηγαίνει σχολείο στην Ελλάδα 11. Μεγάλη απόσταση έως το σχολείο 12. Άλλο Όλα Ηλικία 5-18 Όχι νέες αφίξεις
ΣΤ6	Ο/Η [όνομα] παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας (ΜΚΟ/ άλλες πρωτοβουλίες);	1. Ναι, λιγότερες από τρεις ώρες την εβδομάδα 2. Ναι, τρεις ή περισσότερες ώρες την εβδομάδα	3. Όχι 4. Δεν ξέρω Ηλικία 6+ Όχι νέες αφίξεις
ΟΜΑΔΑ Ζ: Απασχόληση και στατιστικά εργασίας			
Z1	Ο/Η [όνομα] είχε εργασία προτού έρθει στην Ελλάδα;	1. Ναι 2. Όχι	Ηλικία 15+ Όχι νέες αφίξεις

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟ			
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων		Ερωτώμενοι πληθυσμοί
Z2	Εργάστηκε περισσότερο από μία ώρα τις τελευταίες 4 εβδομάδες ο/η [όνομα]; [Ως «εργασία» αναφέρονται δραστηριότητες που αναλάβατε με αποζημίωση, π.χ. με ημερομίσθιο ή αμοιβή σε είδος, λειτουργία επιχείρησης (π.χ. υπαίθριες πωλήσεις) ή εργασία σε φάρμα ή με κτηνοτροφικά].	1. Ναι 2. Όχι		Ηλικία 15+ Όχι νέες αφίξεις
Z3	[εάν ναι] Πόσες ώρες εργαστήκατε συνολικά τις τελευταίες 4 εβδομάδες;	αναφέρετε τον αριθμό συνολικών ωρών		Ηλικία 15+ Όχι νέες αφίξεις
Z4	[Εάν έχει εργαστεί] Ποια από τις παρακάτω προτάσεις περιγράφει καλύτερα την κατάσταση εργασίας του/της [όνομα] αυτό το διάστημα; Διαβάστε τις επιλογές	1. Εργάζομαι με πλήρη απασχόληση 2. Εργάζομαι με μερική απασχόληση (ίδιον αριθμό ωρών ανά εβδομάδα)	3. Εργάζομαι περιστασιακά (ορισμένες ώρες ή ημέρες σε άτακτα διαστήματα) 4. Εργάζομαι εποχικά (κάποιες περιόδους στη διάρκεια του έτους)	Ηλικία 15+ Όχι νέες αφίξεις
Z5	Έχει εργαστεί εποχικά ο/η [όνομα] στη γεωργία ή τον τουρισμό τους τελευταίους 12 μήνες στην Ελλάδα;	1. Ναι 2. Όχι		Ηλικία 15+ Όχι νέες αφίξεις
Z6	[εάν εργάζεται] Σε ποιον τομέα εργαστήκατε περισσότερο πρόσφατα; Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Γεωργία, δασοκομία και αλιεία 2. Κατασκευές 3. Παροχή ύδατος, αποχέτευση, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης 4. Οικοδομικά 5. Εμπόριο χονδρικής και λιανικής, επισκευή αυτοκινούμενων οχημάτων και μοτοσικλετών 6. Μεταφορές και αποθήκευση 7. Δραστηριότητες διαμονής και υπηρεσιών τροφίμων 8. Πληροφορίες και επικοινωνίες 9. Οικονομικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	10. Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες 11. Δραστηριότητες διοικητικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών (Καθαρισμός) 12. Δημόσια διοίκηση και άμυνα 13. Εκπαίδευση 14. Δραστηριότητες υγείας και κοινωνικές δραστηριότητες 15. Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία 16. Δραστηριότητες εξωεδαφικών οργανισμών και φορέων (διεθνείς ΜΚΟ, ΟΗΕ) 17. Άλλο	Ηλικία 15+ Εργάζονται Όχι νέες αφίξεις
Z7	[εάν εργάζεται] Ποιον τύπο επαγγέλματος έκανε πιο πρόσφατα ο/η [όνομα] στη Θεσσαλονίκη; Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Διευθυντές 2. Επαγγελματίες 3. Τεχνικοί και σχετικοί επαγγελματίες 4. Υπάλληλοι γραφείου 5. Υπηρεσίες και πωλήσεις 6. Εξειδικευμένοι εργάτες γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας	7. Τεχνίτες και σχετικά επαγγέλματα 8. Χειριστές και συναρμολογητές εγκαταστάσεων και μηχανημάτων 9. Ανειδίκευτοι 10. Άλλο	Ηλικία 15+ Εργάζονται Όχι νέες αφίξεις
Z8_1	[εάν εργάζεται] Θέλετε/μπορείτε να μας αποκαλύψετε πληροφορίες για τον μισθό του/της [όνομα];	1. Ναι 2. Όχι		Ηλικία 15+ Εργάζονται Όχι νέες αφίξεις
Z8_2	[εάν εργάζεται] Τι ποσό λάμβανε ως πληρωμή ημερησίως ο/η [όνομα] την τελευταία φορά που εργάστηκε; Σε περίπτωση μηνιαίου μισθού, διαιρέστε διά 25	εισαγωγή ποσού ανά ημέρα		Ηλικία 15+ Εργάζονται Όχι νέες αφίξεις
Z9	[εάν εργάζεται] Αναζητάει ενεργά περισσότερη εργασία ο/η [όνομα];	1. Ναι 2. Όχι		Ηλικία 15+ Εργάζονται Όχι νέες αφίξεις

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ NO			
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων		Ερωτώμενοι πληθυσμοί
Z10	[εάν εργάζεται και αναζητεί εργασία] Ποιες είναι οι βασικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο/η [όνομα] στην εύρεση εργασίας; Δεν διάβασε τη λίστα.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Δεν αναγνωρίζεται η εκπαίδευσή του/της 2. Δεν είναι μορφωμένος/-η ή είναι αγράμματος/-η 3. Η εκπαίδευση/τα προσόντα του/της δεν ταιριάζουν με τις διαθέσιμες θέσεις 4. Δεν μιλάει αρκετά καλά/ καθόλου ελληνικά 5. Δεν έχει τα απαραίτητα έγγραφα/νομική κατάσταση 6. Οι συνθήκες εργασίας εμπεριέχουν εκμετάλλευση (π.χ. πολύ χαμηλά ημερομίσθια) 7. Οι διαθέσιμες θέσεις εργασίας είναι σε μεγάλη απόσταση 	<ol style="list-style-type: none"> 8. Δεν ξέρει πώς να ψάξει/να βρει δουλειά 9. Πολύ λίγες διαθέσιμες θέσεις εργασίας/δεν μπορεί να βρει δουλειά 10. Οικογενειακοί περιορισμοί/ ευθύνες (πρέπει να φροντίζει άλλα μέλη της οικογένειας) 11. Κοινωνικοί λόγοι/δεν υπάρχει διαθέσιμη κοινωνικά αποδεκτή εργασία 12. Οι εργοδότες δεν θέλουν να προσλάβουν πρόσφυγες/ μετανάστες (διακρίσεις) 13. Άλλο 	Ηλικία 15+ Εργάζεται και αναζητάει εργασία Όχι νέες αφίξεις
Z11	[εάν δεν εργάζεται] Αναζητάει εργασία ο/η [όνομα];	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ναι 2. Όχι 		Ηλικία 15+ Δεν εργάζεται Όχι νέες αφίξεις
Z12	[εάν δεν αναζητεί εργασία] Γιατί δεν αναζητάει εργασία ο/η [όνομα]; Δεν διάβασε τη λίστα.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πολύ νέος/-α 2. Φοιτητής/-α σε πλήρες πρόγραμμα 3. Συνταξιοδοτημένος/-η / πολύ μεγάλος/η 4. Οικιακά (φροντίζει το σπίτι και την οικογένεια) 5. Αναπηρία, ιατρική πάθηση ή χρόνια νόσος 6. Δεν αναγνωρίζεται η εκπαίδευσή του/της 7. Δεν είναι μορφωμένος/-η ή είναι αγράμματος/-η 8. Η εκπαίδευση/τα προσόντα του/της δεν ταιριάζουν με τις διαθέσιμες θέσεις 9. Δεν μιλάει αρκετά καλά/ καθόλου ελληνικά 10. Δεν έχει τα απαραίτητα έγγραφα/νομική κατάσταση 	<ol style="list-style-type: none"> 11. Οι συνθήκες εργασίας εμπεριέχουν εκμετάλλευση (π.χ. πολύ χαμηλά ημερομίσθια) 12. Οι διαθέσιμες θέσεις εργασίας είναι σε μεγάλη απόσταση 13. Δεν ξέρει πώς να ψάξει/να βρει δουλειά 14. Πολύ λίγες διαθέσιμες θέσεις εργασίας/δεν μπορεί να βρει δουλειά 15. Οικογενειακοί περιορισμοί/ ευθύνες (πρέπει να φροντίζει άλλα μέλη της οικογένειας) 16. Έγκυος ή σε άδεια μητρότητας 17. Κοινωνικοί λόγοι/δεν υπάρχει διαθέσιμη κοινωνικά αποδεκτή εργασία 18. Οι εργοδότες δεν θέλουν να προσλάβουν πρόσφυγες/ μετανάστες (διακρίσεις) 19. Δεν θέλει να εργαστεί 20. Άλλο 	Ηλικία 15+ Δεν εργάζεται
Z13	[εάν αναζητεί εργασία] Ποια είναι η βασική δυσκολία που αντιμετωπίζει ο/η [όνομα] στην εύρεση εργασίας; Δεν διάβασε τη λίστα.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Δεν αναγνωρίζεται η εκπαίδευσή του/της 2. Δεν είναι μορφωμένος/-η ή είναι αγράμματος/-η 3. Η εκπαίδευση/τα προσόντα του/της δεν ταιριάζουν με τις διαθέσιμες θέσεις 4. Δεν μιλάει αρκετά καλά/ καθόλου ελληνικά 5. Δεν έχει τα απαραίτητα έγγραφα/νομική κατάσταση 6. Οι συνθήκες εργασίας εμπεριέχουν εκμετάλλευση (π.χ. πολύ χαμηλά ημερομίσθια) 7. Οι διαθέσιμες θέσεις εργασίας είναι σε μεγάλη απόσταση 	<ol style="list-style-type: none"> 8. Δεν ξέρει πώς να ψάξει/να βρει δουλειά 9. Πολύ λίγες διαθέσιμες θέσεις εργασίας/δεν μπορεί να βρει δουλειά 10. Οικογενειακοί περιορισμοί/ ευθύνες (πρέπει να φροντίζει άλλα μέλη της οικογένειας) 11. Κοινωνικοί λόγοι/δεν υπάρχει διαθέσιμη κοινωνικά αποδεκτή εργασία 12. Οι εργοδότες δεν θέλουν να προσλάβουν πρόσφυγες/ μετανάστες (διακρίσεις) 13. Άλλο 	Ηλικία 15+ Δεν εργάζεται Όχι νέες αφίξεις
Z14	Έχει εγγραφεί στον ΟΑΕΔ ο/η [όνομα]; [ο ΟΑΕΔ είναι το γραφείο ανεργίας]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ναι 2. Όχι 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Δεν ξέρω 	Ηλικία 15+ Όχι νέες αφίξεις

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟ			
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων	Ερωτώμενοι πληθυσμοί	
ΜΟΝΑΔΑ Η ΝΟ: Οικονομία ΝΟ				
H1	Τώρα θα ήθελα να σας κάνω μερικές ερωτήσεις για τη γενική οικονομική κατάσταση της οικογένειάς σας. Θα ήθελα να μάθω ποιες είναι οι 2 σημαντικότερες πηγές εισοδήματος για την οικογένειά σας. Ποια είναι η βασική πηγή εισοδήματος/χρημάτων για αυτήν την οικογένεια, τους τελευταίους 6 μήνες στη Θεσσαλονίκη; [αν η οικογένεια βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη για λιγότερους από 6 μήνες, ρωτήστε μόνο για το διάστημα από την άφιξη και μετά] Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Μισθός/ημερομίσθια 2. Εισόδημα από ενοίκια 3. Επιχειρηματικά κέρδη (συμπεριλαμβανομένων οικογενειακών επιχειρήσεων) 4. Εμβάσματα (υποστήριξη από φίλους/συγγενείς στο εξωτερικό)	5. Πρόγραμμα βοήθειας μετρητών 6. Άλλη υποστήριξη από το κράτος (επιδόματα πρόνοιας) 7. Χρήση δανείων 8. Επαιτεία 9. Χρήση αποταμιεύσεων 10. Άλλο 11. Χωρίς εισόδημα	Όλα
H2	Εάν υπάρχει, ποια είναι η δευτερεύουσα πηγή εισοδήματος/χρημάτων για αυτήν την οικογένεια, τους τελευταίους 6 μήνες στη Θεσσαλονίκη;	1. Μισθός/ημερομίσθια 2. Εισόδημα από ενοίκια 3. Επιχειρηματικά κέρδη (συμπεριλαμβανομένων οικογενειακών επιχειρήσεων) 4. Εμβάσματα (υποστήριξη από φίλους/συγγενείς στο εξωτερικό)	5. Πρόγραμμα βοήθειας μετρητών 6. Άλλη υποστήριξη από το κράτος (επιδόματα πρόνοιας) 7. Χρήση δανείων 8. Επαιτεία 9. Χρήση αποταμιεύσεων 10. Άλλο 11. Χωρίς εισόδημα	Όλα
H3_1	Τους τελευταίους 6 μήνες στη Θεσσαλονίκη, βρέθηκε ποτέ η οικογένειά σας σε θέση που να μην μπορεί να πληρώσει λογαριασμούς υπηρεσιών κοινής ωφελείας;	1. Ναι 2. Όχι		Μόνο όσοι νοικιάζουν
H3_2	Τους τελευταίους 6 μήνες στη Θεσσαλονίκη, βρέθηκε ποτέ η οικογένειά σας σε θέση που να μην μπορεί να κρατήσει αρκετά ζεστό το σπίτι;	1. Ναι 2. Όχι		Όλα Όχι για άστεγους
H3_3	Τους τελευταίους 6 μήνες στη Θεσσαλονίκη, βρέθηκε ποτέ η οικογένειά σας σε θέση που να μην μπορεί να αντιμετωπίσει έκτακτα έξοδα (100 Ευρώ);	1. Ναι 2. Όχι		
H3_4	Τους τελευταίους 6 μήνες στη Θεσσαλονίκη, βρέθηκε ποτέ η οικογένειά σε θέση που να μην μπορεί να καταναλώσει κρέας, ψάρι ή αντίστοιχη σε πρωτεΐνες τροφή κάθε δεύτερη μέρα;	1. Ναι 2. Όχι		Όλα Όχι νέες αφίξεις
ΜΟΝΑΔΑ Θ&Ι ΝΟ: Πρόσβαση σε υγεία, διοικητικές, κοινωνικές και ανθρωπιστικές υπηρεσίες				
Θ1	Χρειάστηκε κάποιο μέλος της οικογένειάς σας να επισκεφθεί γιατρό τους τελευταίους 6 μήνες στη Θεσσαλονίκη;	1. Ναι 2. Όχι		Όλα Όχι νέες αφίξεις
Θ2	[εάν ναι] Χρειάστηκε εσείς ή άλλο μέλος της οικογένειάς σας να επισκεφθεί γιατρό ή εγκατάσταση υγειονομικής περίθαλψης;	1. Ναι 2. Όχι		Όλα Όχι νέες αφίξεις
Θ3	[εάν ναι] Τι είδος εγκατάστασης υγειονομικής περίθαλψης ήταν;	1. Δημόσιο νοσοκομείο 2. Ιδιωτικό νοσοκομείο 3. Ιδιωτική κλινική/ιατρός	4. Κοινωνική πολυκλινική 5. ΜΚΟ (δηλ. ΜΔΜ)	Όλα Όχι νέες αφίξεις

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟ			
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων	Ερωτώμενοι πληθυσμοί	
Θ4	[εάν όχι] Ποιοι είναι οι βασικοί λόγοι που δεν επισκεφτήκατε εγκατάσταση υγειονομικής περίθαλψης; Δεν διάβασε τη λίστα.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Δεν θα μπορούσε να καλύψει το κόστος 2. Έχει χαμηλές προσδοκίες για την ποιότητα εξυπηρέτησης 3. Οι εγκαταστάσεις έχουν υψηλή ζήτηση 4. Η επικοινωνία είναι δύσκολη 5. Οι πάροχοι υπηρεσιών τους φέρθηκαν άσχημα ή τους έκαναν να νιώσουν άβολα / διακρίσεις 6. Οι άλλοι χρήστες των υπηρεσιών τους φέρθηκαν άσχημα ή τους έκαναν να νιώσουν άβολα / διακρίσεις 	<ol style="list-style-type: none"> 7. Δεν ήξερε πού να πάει 8. Έλλειψη ασφάλισης 9. Οι πάροχοι υγειονομικής περίθαλψης αρνήθηκαν να τους εξυπηρετήσουν (λόγω έλλειψης απαραίτητων εγγράφων) 10. Οι πάροχοι υγειονομικής περίθαλψης αρνήθηκαν να τους εξυπηρετήσουν για άλλο λόγο 11. Πολύ ακριβή συγκοινωνία 12. Έλλειψη/κακή ποιότητα συγκοινωνίας 13. Άλλο 	Όλα Όχι νέες αφίξεις
11	Επισκέφτηκε κάποιο μέλος του νοικοκυριού σας ΚΕΠ ή άλλο δημοτικό γραφείο διοικητικής υπηρεσίας; [Το ΚΕΠ είναι η δημόσια διοικητική υπηρεσία του Δήμου]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ναι 2. Όχι 3. Δεν ξέρω 		Όλα Όχι νέες αφίξεις
12	[εάν όχι] Ποιος είναι ο λόγος που δεν προσεγγίσατε ΚΕΠ/δημοτικό γραφείο διοίκησης; Δεν διάβασε τη λίστα.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Δεν χρειάστηκε 2. Η επικοινωνία είναι δύσκολη 3. Δεν ήξερε πού να πάει 4. Έλλειψη χαρτιών 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Δεν γνωρίζω τι υπηρεσίες προσφέρουν/γιατί πρέπει να πάω εκεί 6. Άλλο 	Όλα Όχι νέες αφίξεις
13	[εάν ναι] Ποιος ήταν ο λόγος της πιο πρόσφατης επίσκεψης;	<ol style="list-style-type: none"> 1. Έκδοση πιστοποιητικού γέννησης ή ΑΜΚΑ 2. Λήψη πληροφοριών 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Γνήσιο υπογραφής 4. Άλλο 	Όλα Όχι νέες αφίξεις
14	[εάν ναι] Σας βοήθησαν στο ΚΕΠ με το ζήτημα που είχατε;	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ναι, κατάφερα μόνος/-η να βοηθηθώ στο ΚΕΠ 2. Ναι, μια ΜΚΟ με βοήθησε στο ΚΕΠ 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Όχι 4. Δεν ξέρω 	Όλα Όχι νέες αφίξεις
15	[εάν όχι] Ποιος ήταν ο λόγος που δεν εξυπηρετηθήκατε με το ζήτημά σας; Δεν διάβασε τη λίστα.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Δυσκολίες επικοινωνίας 2. Μου αρνήθηκαν την εξυπηρέτηση 3. Έλλειψη κατάλληλης ενημέρωσης 4. Οι πάροχοι υπηρεσιών τους φέρθηκαν άσχημα ή τους έκαναν να νιώσουν άβολα / διακρίσεις 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Οι άλλοι χρήστες των υπηρεσιών τους φέρθηκαν άσχημα ή τους έκαναν να νιώσουν άβολα / διακρίσεις 6. Μη παροχή βοήθειας λόγω νομικής κατάστασης 7. Άλλο 	Όλα Όχι νέες αφίξεις
16	Ξέρετε τι είναι το ΚΕΜ (Κέντρο Ένταξης Μεταναστών) ή τα Κέντρα Κοινότητας;	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ναι 2. Όχι 		Όλα Όχι νέες αφίξεις
17	[εάν ναι] Έχει επισκεφτεί κάποιο μέλος της οικογένειάς σας ΚΕΜ/Κέντρο Κοινότητας;	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ναι 2. Όχι 3. Δεν ξέρω 		Όλα Όχι νέες αφίξεις
18	Έχει κάποιο μέλος της οικογένειάς σας τραπεζικό λογαριασμό στην Ελλάδα; [Δεν είναι το ίδιο με τραπεζική κάρτα για μετρητά]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ναι 2. Όχι 3. Δεν ξέρω 		Όλα Όχι νέες αφίξεις

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟ			
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων	Ερωτώμενοι πληθυσμοί	
19	<p>Στη συνέχεια, θα αναφέρω μερικές δωρεάν υπηρεσίες και προνόμια που παρέχει ο Δήμος Θεσσαλονίκης και οι ΜΚΟ και θα ήθελα να μου πείτε αν τα γνωρίζετε.</p> <p>I9_1 Έχετε ακούσει για το Άσυλο κακοποιημένων γυναικών (Δημοτική υπηρεσία);</p> <p>I9_2 Έχετε ακούσει για το άσυλο διανυκτέρευσης αστέγων ή το ανοικτό ημερήσιο άσυλο αστέγων (Δημοτική υπηρεσία);</p> <p>I9_3. Έχετε ακούσει για το καταφύγιο αιτούντων άσυλο (Arsis) ή το RECAT (UNHCR);</p> <p>I9_4. Έχετε ακούσει για το Κοινωνικό Παντοπωλείο ή την Κουζίνα ή τη Βασική βοήθεια και σίτιση (Δημοτική υπηρεσία);</p> <p>I9_5. Έχετε ακούσει για τα επιδόματα πρόνοιας, όπως το εισόδημα κοινωνικής αλληλεγγύης (ΚΕΑ) ή τα επιδόματα αναπηρίας; (Δημοτική υπηρεσία)</p> <p>I9_6. Έχετε ακούσει για τις δημοτικές κλινικές (Δημοτική υπηρεσία);</p> <p>I9_7. Έχετε ακούσει για το Κοινωνικό Φαρμακείο (Δημοτική υπηρεσία);</p> <p>I9_8. Έχετε ακούσει για τα βρεφοκομεία/βρεφονηπιακούς σταθμούς (Δημοτική υπηρεσία);</p>	<p>[Για κάθε ερώτηση παρέχονται επιλογές απάντησης]</p> <p>1. Ναι</p> <p>2. Όχι</p> <p>3. Δεν ξέρω</p>	Όλα	
110	<p>I10_1. Τον τελευταίο μήνα, χρησιμοποιήσατε εσείς ή άλλο μέλος της οικογένειάς σας την υπηρεσία Σίτισης (που παρέχεται από τον δήμο ή ΜΚΟ);</p> <p>I10_2. Τον τελευταίο μήνα, χρησιμοποιήσατε εσείς ή άλλο μέλος της οικογένειάς σας την παροχή ενδυμάτων (που παρέχεται από τον δήμο ή ΜΚΟ);</p> <p>I10_3. Τον τελευταίο μήνα, χρησιμοποιήσατε εσείς ή άλλο μέλος της οικογένειάς σας άσυλα για διανυκτέρευση/άσυλα αστέγων (που παρέχονται από τον Δήμο ή ΜΚΟ);</p>	<p>[Για κάθε ερώτηση παρέχονται επιλογές απάντησης]</p> <p>1. Ναι</p> <p>2. Όχι</p> <p>3. Δεν ξέρω</p>	Όλα	
ΜΟΝΑΔΑ Κ ΝΟ: Κοινωνικές συνδέσεις και αλληλεπίδραση				
K1	Τους τελευταίους 6 μήνες στη Θεσσαλονίκη (ή από την άφιξή σας και μετά) βρέθηκε η οικογένειά σας σε αιφνίδια ανάγκη για μεγαλύτερο χρηματικό ποσό (π.χ. 200 Ευρώ) λόγω έκτακτου συμβάντος, όπως ασθένεια ή μετακίνηση;	<p>1. Ναι</p> <p>2. Όχι</p>	Όλα Όχι νέες αφίξεις	
K2	[εάν ναι] Ποιους προσέγγισε η οικογένειά σας για υποστήριξη; Δεν διάβασε τη λίστα.	<p>1. Το κάλυψαν μόνοι τους</p> <p>2. Συγγενείς στη Θεσσαλονίκη</p> <p>3. Συγγενείς στο εξωτερικό</p> <p>4. Γείτονες ή φίλους στη Θεσσαλονίκη</p> <p>5. (Επίσημους) οικονομικούς θεσμούς</p> <p>6. Τοκογλύφους</p> <p>7. Θρησκευτικούς οργανισμούς</p>	<p>8. Κοινοτικούς οργανισμούς</p> <p>9. Ανθρωπιστικούς οργανισμούς/βοηθήματα</p> <p>10. Εργοδότες</p> <p>11. Δεν γνωρίζει/Δεν απαντάει</p> <p>12. Δεν πήγα σε κανέναν/δεν είχα κανέναν να στραφώ</p> <p>13. Άλλο/τίποτα από τα παραπάνω</p>	Όλα Όχι νέες αφίξεις

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟ			
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων		Ερωτώμενοι πληθυσμοί
K3	[εάν το ΝΟ περιλαμβάνει παιδιά] Τα παιδιά της οικογένειας παίζουν με ελληνόπουλα στη γειτονιά;	1. Ναι 2. Όχι	3. Δεν ξέρω 4. Δεν ισχύει / δεν έχω παιδιά	Όλα Όχι νέες αφίξεις
ΜΟΝΑΔΑ ΚΑ ΝΟ: Μελλοντικές προθέσεις				
KA1	Τώρα θέλω να σας κάνω μερικές ερωτήσεις σχετικά με τα μελλοντικά σχέδιά σας και τις σχετικές σκέψεις σας. Τι είναι το σημαντικότερο που χρειάζεται να εξασφαλιστεί, για να μείνετε περισσότερο στη Θεσσαλονίκη; Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Τίποτα συγκεκριμένο, δεν θα έμεινε περισσότερο στη Θεσσαλονίκη ανεξαρτήτως συνθηκών. 2. Διαθεσιμότητα εκπαίδευσης για τα παιδιά 3. Πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη 4. Πρόσβαση σε διαμονή/ βοήθεια	5. Εύρεση απασχόλησης 6. Απόκτηση αναγνωρισμένης νομικής κατάστασης 7. Ύπαρξη κοινωνικού δικτύου (φίλοι, οικογένεια) 8. Άλλο	Όλα
KA2	Πού σκοπεύετε να ζείτε εσείς και η οικογένειά σας σε έναν χρόνο από τώρα; Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Εδώ στη Θεσσαλονίκη, στην ίδια διεύθυνση 2. Εδώ στη Θεσσαλονίκη, σε άλλη διεύθυνση 3. Άλλού στην Ελλάδα	4. Άλλη χώρα της ΕΕ 5. Άλλη χώρα εκτός της ΕΕ 6. Χώρα προέλευσης 7. Δεν ξέρω	Όλα
KA3	Ποιος είναι ο βασικός λόγος αυτής της πρόθεσής σας; Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Για να έχω καλύτερες ευκαιρίες εκπαίδευσης 2. Για να έχω καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης 3. Για να έχω καλύτερη πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη 4. Νόμιμη κατάσταση 5. Για να είμαι με οικογένεια/ φίλους	6. Για την αποφυγή διακρίσεων/ ρατσισμού 7. Η κατάσταση στην πατρίδα έχει αλλάξει 8. Για πρόσβαση σε οικονομικά οφέλη 9. Για να βρω/εξασφαλίσω στέγαση 10. Ασφάλεια 11. Άλλο	Όλα
ΜΟΝΑΔΑ ΚΒ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ:				
KB1	Οι τελευταίες ερωτήσεις αφορούν μόνο τις δικές σας εμπειρίες και απόψεις και όχι όλη την οικογένειά σας. Έχετε βιώσει ποτέ σωματική ή λεκτική παρενόχληση τους τελευταίους 6 μήνες/από όταν φτάσατε στη Θεσσαλονίκη; Η παρενόχληση περιλαμβάνει για παράδειγμα λεκτικές προσβολές, προσβλητική συμπεριφορά, απειλές, σωματική βία, βλάβη ιδιοκτησίας	1. Ναι 2. Όχι 3. Δεν ξέρω		Όλα
KB2	[εάν ναι] Καταγγείλατε το περιστατικό στην αστυνομία;	1. Ναι 2. Όχι	3. Δεν ξέρω	Όλα
KB3	Έχετε βιώσει ποτέ λεκτική ή σωματική παρενόχληση από την αστυνομία ή την τοπική αυτοδιοίκηση;	1. Ναι 2. Όχι	3. Δεν ξέρω	Όλα
KB4	Πόσο συχνά παρακολουθείτε ειδήσεις για τη χώρα σας; Διαβάστε τις επιλογές.	1. Καθημερινά 2. Κάθε εβδομάδα (όχι καθημερινά)	3. Αρκετές φορές τον μήνα (όχι κάθε εβδομάδα) 4. Σχεδόν ποτέ ή ποτέ	Όλα Όχι νέες αφίξεις
KB5	Πόσο συχνά παρακολουθείτε τις ειδήσεις για την Ελλάδα ή/και τη Θεσσαλονίκη; Διαβάστε τις επιλογές.	1. Καθημερινά 2. Κάθε εβδομάδα (όχι καθημερινά)	3. Αρκετές φορές τον μήνα (όχι κάθε εβδομάδα) 4. Σχεδόν ποτέ ή ποτέ	Όλα Όχι νέες αφίξεις
KB6	Πόσο συχνά αλληλεπιδράτε με τους ντόπιους στη συνοικία σας (π.χ. κάτοικοι ή καταστηματάρχες) με θετικό τρόπο; [σε περίπτωση αστέγου, ρωτήστε γενικά για την αλληλεπίδραση] Διαβάστε τις επιλογές.	1. Καθημερινά 2. Κάθε εβδομάδα (όχι καθημερινά)	3. Αρκετές φορές τον μήνα (όχι κάθε εβδομάδα) 4. Σχεδόν ποτέ ή ποτέ	Όλα Όχι νέες αφίξεις

#	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟ			
	Ερωτήσεις	Επιλογές απαντήσεων		Ερωτώμενοι πληθυσμοί
KB7	[εάν σπάνια] Για ποιους λόγους δεν αλληλεπιδράτε τόσο συχνά με άλλα άτομα στη συνοικία σας; [σε περίπτωση αστέγου, ρωτήστε γενικά για την αλληλεπίδραση με τους ντόπιους] Δεν διάβασε τη λίστα.	1. Δεν γνωρίζω κανέναν στη γειτονιά 2. Υπάρχουν πολλές εντάσεις με τους ντόπιους 3. Δυσκολεύομαι στην επικοινωνία επειδή δεν ξέρω ελληνικά (αρκετά καλά/ καθόλου)	4. Η γειτονιά/οι γείτονές μου δεν είναι φιλική 5. Δεν έχω προσπαθήσει/ δεν ενδιαφέρομαι να αλληλεπιδράσω με τους γείτονές μου	Όλα Όχι νέες αφίξεις
KB8	Πόσο συχνά αλληλεπιδράτε με άλλους πρόσφυγες ή μετανάστες στη Θεσσαλονίκη με θετικό τρόπο; Διαβάστε τις επιλογές.	1. Καθημερινά 2. Κάθε εβδομάδα (όχι καθημερινά)	3. Αρκετές φορές τον μήνα (όχι κάθε εβδομάδα) 4. Σχεδόν ποτέ ή ποτέ	Όλα Όχι νέες αφίξεις
KB9	Έχετε ΑΦΜ; [Ο ΑΦΜ είναι ο φορολογικός αριθμός που χρειάζεται να έχετε όταν εργάζεστε]	1. Ναι 2. Όχι 3. Δεν ξέρω		Ηλικία 15+ Όλα Όχι νέες αφίξεις
KB10	[εάν ναι] Γνωρίζετε τι χρειάζεστε για να κάνετε φορολογική δήλωση;	1. Ναι 2. Όχι 3. Δεν ξέρω		Ηλικία 15+ Όλα Όχι νέες αφίξεις

Παράρτημα 2

Ανάλυση αντιπροσωπευτικότητας δείγματος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΤΡΩΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ, ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ

Κατηγορίες/στρώματα διαμονής

Ηλικία	Πληθυσμός (N)	Πληθυσμός (%)	Έρευνα (N)	Έρευνα (%)
0-5	558	19,2	168	16,9
6-17	710	24,4	252	25,3
18-24	472	16,2	144	14,5
25-34	624	21,4	201	20,2
35-54	468	16,1	189	19,0
55 και άνω	78	2,7	41	4,1
Σύνολο	2.910	100	995	100

	Πληθυσμός (N)	Πληθυσμός (%)	Έρευνα (N)	Έρευνα (%)
Γυναίκες	1.240	42,6	435	43,7
Άντρες	1.669	57,4	560	56,3
Άγνωστο	1	0,0	-	-
Σύνολο	2.910	100	995	100

	Πληθυσμός (N)	Πληθυσμός (%)	Έρευνα (N)	Έρευνα (%)
Αφγανιστάν	269	9,2	131	13,2
Ιράν	81	2,8	48	4,8
Ιράκ	733	25,2	260	26,1
Πακιστάν	128	4,4	32	3,2
Συρία	1.346	46,3	406	40,8
Άλλο	353	12,1	118	11,9
Σύνολο	2.910	100	995	100

Κατηγορίες/στρώματα με στέγαση με ίδια μέσα

Ηλικία	Πληθυσμός (N)	Πληθυσμός (%)	Έρευνα (N)	Έρευνα (%)
0-5	30	5,1	18	7,3
6-17	54	9,1	32	12,9
18-24	174	29,4	60	24,2
25-34	220	37,2	87	35,1
35-54	104	17,6	44	17,7
55 και άνω	10	1,7	7	2,8
Σύνολο	592	100	248	100

	Πληθυσμός (N)	Πληθυσμός (%)	Έρευνα (N)	Έρευνα (%)
Γυναίκες	126	21,3	62	25,0
Άντρες	466	78,7	186	75,0
Σύνολο	592	100	248	100

	Πληθυσμός (N)	Πληθυσμός (%)	Έρευνα (N)	Έρευνα (%)
Ιράν	22	3,7	17	6,9
Ιράκ	53	9,0	23	9,3
Πακιστάν	260	43,9	77	31,0
Συρία	119	20,1	60	24,2
Άλλο	138	23,3	71	28,6
Σύνολο	592	100	248	100

